

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DİNÎ ÇEVİRİDE ÇEVİRMEN GÖRÜNÜRLÜĞÜ:
*HADİSLERLE İSLAM ÖRNEĞİ***

Ayşe Zuhal SARI

**Tez Danışmanı
Dr. Öğretim Üyesi Fatma Büşra SÜVERDEM**

**YÜKSEK LİSANS
MÜTERCİM TERCÜMANLIK ANABİLİM DALI
ÇEVİRİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR BİLİM DALI**

AĞUSTOS 2022

**DİNÎ ÇEVİRİDE ÇEVİRMEN GÖRÜNÜRLÜĞÜ: *HADİSLERLE İSLAM*
ÖRNEĞİ**

AYŞE ZUHALSARI

**YÜKSEK LİSANS
MÜTERCİM TERCÜMANLIK ANABİLİM DALI
ÇEVİRİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS 2022

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ayşe Zuhâl Sarı

22.08.2022

Dinî Çeviride Çevirmen Görünürlüğü: *Hadislerle İslam* Örneği
(Yüksek Lisans Tezi)

Ayşe Zuhal SARI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2022

ÖZET

Çeviriyle ilgili ilk yazılı kaynakların dinî metin çevirisi sürecinde kaleme alındığı dikkate alınarak tarihin ilk dönemlerinden beri insan hayatının vazgeçilmez unsurlarından olan dinin çeviri faaliyetlerinin de çıkış noktası olduğunu söylemek mümkündür. Çığır açıcı etkileriyle uzun dönem tartışmaların odağı olmuş dinî çeviriler sebebiyle kahraman ilan edilen çevirmenler olduğu gibi idam edilerek canından olanlara da tarih şahitlik etmiştir. Çalışmamızın kuramsal çerçevesinin dayandığı Venuti, Anglo-Amerikan dünya üzerinden çevirmeni görünmez olmaya iten ortamı eleştirerek akıcı metinler üretme baskısının çevirmeni etkilediğini ve kaynak kültürün asimile edilmesine sebep olduğunu savunmuştur. Buna çözüm olarak çevirmeni daha görünür kılacak yabancılaştırma stratejisini öne sürmüştür. Dinî metinlerin çevirisinde ise akıcılığın yerini kaynak metne sadık kalınması baskısı almış ve bu baskı kaynak metne azami ölçüde sadık kalmayı, dolayısıyla azami çevirmen görünürlüğünü zorunlu kılmıştır. Bu hususlar doğrultusunda çalışmamızda son dönemde dilimizde yayımlanmış en kapsamlı hadis eserlerinden biri olan *Hadislerle İslam* (2013) adlı eser ve *Islam Through Hadiths* (2020) ismiyle yayımlanan İngilizce çevirisinin İsmail Eriş tarafından çevrilen 1. Cildi, dinî terimlerin çevirisi özelinde Venuti'nin çevirmen görünürlüğü ve yerlileştirme/yabancılaştırma stratejileri ışığında incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda eserdeki yerlileştirme/yabancılaştırma oranları ve çevirmen görünürlüğü oranı belirlenmiş, ayrıca tek strateji kullanımının yeterli olmadığı durumlarda çevirmenin nasıl bir yol izlediği ortaya konmuştur. Çeviribilim ve İlahiyat alanlarını bir araya getirecek bu tür çalışmalar, Çeviribilim açısından yeni kuramsal açılımlara zemin hazırlayabileceği gibi İlahiyat alanına da dinî çeviri kalitesini ve anlaşılabilirlik düzeyini arttırmak ve böylelikle sahîh dinî bilginin aktarımını kolaylaştırmak noktasında katkı sağlayacaktır.

Bilim Kodu : 30501
Anahtar : dinî çeviri, hadis, çevirmen görünürlüğü, yerlileştirme,
Kelimeler yabancılaştırma
Sayfa Adedi : 131
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Fatma Büşra Süverdem

Visibility of the Translator on Religious Translations: The Example of *Hadislerle İslam*
(M.Sc. Thesis)

Ayşe Zuhâl SARI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

Temmuz 2022

ABSTRACT

Considering the fact that the first written sources about translation were recorded in the process of translation of religious texts, it is possible to state that religion, as an indispensable element of human life since the first periods of history, is also the origin of the translation activities. History has witnessed the translators who were declared heroes as well as the ones who have lost their lives by being executed due to religious translations that have been the focus of discussions for a long time. Venuti, on whose strategies the theoretical framework of this study is based, criticizes the environment through the Anglo-American world, which forces the translator to be invisible, arguing that the pressure to produce fluent texts affects the translator and causes the assimilation of the source culture. As a solution, he suggested the foreignization strategy that would make the translator more visible. On the contrary, in the translation of religious texts, fluency has been replaced with the pressure to be loyal to the source texts, which necessitated maximum loyalty to the source text and thus forced translator's visibility at maximum level. In line with these issues, this study analyzes the first volume of *Hadislerle İslam* (2013), one of the most comprehensive hadith works published in Turkish recently, and its English translation *Islam Through Hadiths* (2020) translated by İsmail Eriş, in terms of religious terms and in light of translator's visibility as well as the strategies of domestication and foreignization put forward by Venuti. As a result of the study, the rate of domestication/foreignization strategies and that of translator's visibility were determined. It was also revealed which methods the translator applied in cases when use of a single strategy was insufficient. The studies that will bring the fields of Translation Studies and Islamic theology together shall pave the way for new theoretical initiatives in terms of Translation Studies as well as increasing the quality and clarity of religious translations and thus facilitating transmission of authentic religious knowledge in terms of Islamic Theology.

Science Code : 30501

Key Words : religious translation, hadith, translator's visibility, domestication, foreignization

Page Number : 131

Supervisor : Dr. Öğr. Üyesi Fatma Büşra Süverdem

TEŞEKKÜR

Öncelikle öğrenim hayatım boyunca beni her daim destekleyen, hayatımı kolaylaştıran ve hep yanımda olan sevgili annem, sevgili babam ve biricik kardeşime yürekten teşekkür ederim.

Konu seçimimde ve araştırmam süresince beni sınırlamayıp özgür bırakan değerli danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Sn. Fatma Büşra Süverdem'e, çalışmam boyunca yol göstericiliği, hoşgörüsü ve sabrı için teşekkürlerimi sunarım. Tez sürecimin başından itibaren ufuk açıcı katkılar sunan ve desteğini esirgemeyen Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Sn. Selim Argun'a, hem çalışma hayatımdaki rehberliği hem de yüksek lisans sürecimde hadis alanı ve kaynakları konusundaki desteği için kıymetli hocam Sn. Yıldıray Kaplan'a, ders döneminde “Hadislerle İslam” dersinde eser hakkında derin bilgiler sunarak çalışmamı şekillendirmeme destek veren ve tez jürimde yer alarak çalışmamı değerlendiren hocam Doç. Dr. Mahmut Demir'e ve jüri başkanımız Prof. Dr. Sn. Mehmet Emin Özafşar'a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca *Hadislerle İslam* adlı kıymetli eserin literatürümüze kazandırılmasında öncülük ederek bu çalışmanın yapılmasına vesile olan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Mehmet Görmez ve Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar başta olmak üzere emeği geçen tüm ekibe teşekkürü bir borç bilirim.

Ayşe Zuhal Sarı

Ağustos-2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	V
TEŞEKKÜR.....	Vi
İÇİNDEKİLER	Vii
TABLOLARIN LİSTESİ.....	İx
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	X
KISALTMALAR	Xi
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Din ve Çeviri	5
2.1.1. Tarihte Kutsal Metin Çevirileri	6
2.1.2. İslam’da Çeviri	9
2.2. Hadis.....	14
2.2.1. Hadis Kavramı.....	15
2.2.2. Hadisin Unsurları	15
2.2.3. Tarihsel Süreç.....	16
2.2.4. Hadis Çevirisi	20
3. KURAMSAL ÇERÇEVE	29
3.1. Venuti’ye Göre Çeviri ve Çevirmen	29
3.2. Çevirmenin Görünürlüğü – Görünmezliği	31
3.3. Yerlileştirme - Yabancılaştırma Stratejileri.....	32
4. İNCELENECEK ESER VE ÇEVİRMEN	35
4.1. <i>Hadislerle İslam</i> (Kaynak Metin).....	35
4.2. <i>Islam Through Hadiths</i> (Hedef Metin).....	37

4.3. Çevirmen	39
5. İNCELEME	41
5.1. I. Bölüm: Allah, Âlem, İnsan ve Din / Section I: Allah, The Universe, Man, and Religion	42
5.2. II. Bölüm: Bilgi / Section II: Knowledge	74
5.3. III. Bölüm: İman / Section III: Faith	94
6. TARTIŞMA VE SONUÇ	121
KAYNAKÇA	127
ÖZGEÇMİŞ	130

TABLÖLARIN LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 2.1. İlk Dönem İslam Tarihinde Hadisler	20
Tablo 4.1. Hadislerle İslam'da Eser Türüne Göre Atıflar	40
Tablo 4.2. Hadislerle İslam 1. Cilt Bölümleri ve Çevirileri	39
Tablo 5.1. I. Bölümde Yer Alan Terimler ve Çevirileri	47
Tablo 5.2. II. Bölümde Yer Alan Terimler ve Çevirileri	81
Tablo 5.3. III. Bölümde Yer Alan Terimler ve Çevirileri	111

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 6.1. İncelenen Terimlerin Stratejilere Göre Dağılımı	121
Şekil 6.2. İncelenen Terimlerde Strateji Kullanım Oranı	123

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
bkz.	bakınız
HM	Hedef Metin
KM	Kaynak Metin
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
s.	sayfa
St.	Saint
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı

1. GİRİŞ

İnsanların düşünce ve algıları yaşadıkları toplum ve o toplumun oluşturduğu kültür içerisinde şekillenir. Larson, kültürü, “bir grup insanın paylaştığı inançlar, davranışlar, değerler ve kurallar bütünü” olarak açıklamıştır. (Larson, 1984) Kültürün başta gelen unsurlarından olan dinin, insanların düşünce ve davranışlarının şekillenmesinde belirleyici etkisi bulunmaktadır. Bu bakımdan dini doğru anlamak inanç kökenli sorunların bertaraf edilmesine büyük katkı sağlayacaktır.

İslam dininde bir zenginlik olarak kabul edilen mezheplerin oluşumunda coğrafi ve kültürel farklılıklar kadar temel kaynakları farklı yorumlamanın da etkisi olduğu şüphesizdir. Bu farklı anlayış ve yorumlamalar ehl-i sünnet dairesi içinde uygulama çeşitliliklerine yol açabildiği gibi radikal ve yanlış inanış ve uygulamalara da neden olabilmektedir. Bu yanlış inanış ve uygulamaların yıkıcı etkileri göz önünde bulundurulduğunda doğru temel kaynaklardan beslenmenin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

İslam inancına göre, dinin birinci kaynağı olan Kur'an “Allah'ın kelâmı”dır. Bu nedenle taklit edilemez kabul edilmiştir ve bu inanışın Kur'an'ın çevrilmesinin meşruiyeti ve yöntemleri üzerinde önemli etkileri olmuştur. (Mustapha, 2011, s. 225) Kur'an ve hadisler başta olmak üzere İslamî çeviride bu sebepten dolayı kaynak odaklı yaklaşımın baskın olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum çevirmenlerde ilâhî kaynaklı olan metnin anlamından sapmamak çekincesini doğurmuş ve bu yüzden hedef okurda anlaşılır olma düşüncesi çoğu zaman arka planda kalmıştır. Ancak Kur'an'da ve birçok hadiste ifade edildiği üzere İslam tüm insanlığa gönderilmiş bir dindir ve bu dinin tüm insanlıkça anlaşılacak nitelikte aktarılması İslam inancına göre temel hedef olmalıdır.

Çalışmamızın kuramsal çerçevesinde kaynak aldığımız Lawrence Venuti'ye göre bir çevirinin yaşayabilirliği, üretildiği ve okunduğu kültürel ve sosyal koşullarla olan ilişkisine bağlıdır. (Venuti, 1995, s. 18) Dolayısıyla bir çeviri sürecinde çevirmen hem kaynak dil ve kültürden tamamen kopmamalı hem de hedef dil ve ait olduğu kültürle bağlantı sağlamalıdır. Venuti'nin kuramının temelini yerlileştirme ve yabancılaştırma stratejileri oluşturmakta ve bu stratejiler çevirmen görünürlüğü/görünmezliği üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. İslamî metnin çevirisi özelinde düşünüldüğünde bu iki strateji büyük öneme sahiptir. Çünkü edebî

vasıfları da yüksek olmakla birlikte dinî metinler hedef okura bilgi aktarma amacı taşıyan niteliktedir. Bu aşamada hedef okura ortak kavramlar üzerinden mi yoksa yeni olanın aktarılacak mı bilgi verilmesi gerektiği sorusu, çevirmenin çeviri süreci başında alması gereken bir karar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü çeviri süreci boyunca çevirmenin yapacağı tercihler bu karar çerçevesinde şekillenecek ve böylelikle kendi içinde tutarlı bir metin ortaya çıkabilecektir.

Kur'an çevirisi başta olmak üzere İslamî metinlerin çevirisinde tarih, coğrafya, tıp, dil bilimi vb. birçok alandan istifade edilmektedir. Ancak yapılan iş bir çeviri faaliyetiyken çeviribilim alanından yeterince faydalanılmadığı gözlenmektedir. Örneğin dinî çeviride terminoloji aktarımı önemli bir rol oynamaktadır. Çevirmenin bu terimlerin aktarımında izlediği yol ve stratejiler de çeviribilimin inceleme alanı içerisinde yer almaktadır. Bu metinleri tercüme eden çevirmenlerin çeviribilim kuramları ve stratejileri konusunda donanımlı olması çevirmenlerin daha çeviri sürecinin başında nasıl bir yol izleyeceklerini, hangi amaçları önceleyeceklerini ve bu amaçlar doğrultusunda nasıl tercihler yapacaklarını belirlemelerini sağlayacaktır. Dolayısıyla bu alanda bir farkındalık olması, yapılan çevirilerin kalitesine ve anlaşılabilirliğine önemli katkı sunacaktır.

Bilindiği üzere günümüz çeviri tartışmalarının temelinde yatan yöntemler, kutsal kitap çevirileri üzerine yapılan tartışmaların bir uzantısıdır. (Akın & Tosun, 2016, s. 61) Tarih boyunca çeviri faaliyetlerinin hem kuramsal hem de pratik boyutta gündemini bu denli meşgul etmiş olan dinî çevirinin İslamî metinler özelinde de çalışılması büyük önemi haizdir. İlahiyat ve çeviribilim alanlarını bir araya getirerek yapılacak disiplinlerarası nitelikteki bu çalışmalar iki alanı da geliştirecek ve sahipsiz dinî bilginin aktarımını kolaylaştıracaktır.

Dinî bir metnin çevirisi sürecinde çevirmenin, alandaki (ilahiyat) hâkimiyetinin yanı sıra çeviri tecrübesi ve çeviribilim altyapısının da bulunması beklenmektedir. Çalışmamızın konusu olan Venuti'nin çevirmen görünürlüğü/görünmezliği etrafında şekillenen yerlileştirme/yabancılaştırma stratejilerinin farkındalığının, çevirmene süreç öncesi doğru kararlar vermek ve yerinde stratejiler uygulamak açısından yol gösterici olacağı değerlendirilmektedir.

Bu düşünceyle yapılan bu çalışmaya konu olacak eserin seçilmesi aşamasında Türkçeden İngilizceye çevrilmiş dinî yayınlar incelenmiştir. Güncel dile sahip bir

metin olması ve bu dil çiftinde hazırlanmış en kapsamlı ve önemli çalışmalardan biri olması sebebiyle *Hadislerle İslam* adlı kaynak eser ve İngilizce çevirisi *Islam Through Hadiths* seçilmiştir. Eserin bir diğer önemi, İslam dininin Kur'an'dan sonra ikinci temel kaynağı olan hadisleri konu almasıdır. Yedi ciltlik bir çalışma olan *Hadislerle İslam* eserinin tamamının incelenmesinin zaman ve hacim açısından mümkün olmaması sebebiyle çalışma, birinci ciltten örneklerle sınırlandırılmıştır.

Hadislerle İslam adlı kaynak metnin ilk cildindeki tüm dinî terimler ile hedef metin *Islam Through Hadiths* adlı hedef metindeki karşılıkları, ciltte yer alan üç bölüme ayrı başlıklar oluşturularak ait oldukları bölümlerde listelenecektir. Listelenen dinî terimlerin çevirilerinin Venuti'nin çeviri kuramındaki yerleştirme/yabancılaştırma stratejilerinden hangilerinin kapsamına girdiği belirtilecektir. Detaylı analiz edilecek örneklerin seçilmesinde ise Venuti'nin vurgu yaptığı çevirmen görünürlüğü/görünmezliği hususunu net ortaya koyabilecek nitelikte hadisler öncelenecektir. Dolayısıyla özellikle yerleştirme/yabancılaştırma stratejilerinden birinin uygulanmasını gerektiren öğeleri barındıran örnekler alınacaktır.

Yapılan bu inceleme ile şu sorulara cevap bulmak amaçlanmaktadır:

1. İslamî bir metin olan *Hadislerle İslam* adlı eserin birinci cildinin çevirisinde çevirmen yerleştirme/yabancılaştırma stratejilerini hangi oranda uygulamıştır?
2. Buna bağlı olarak çevirmen görünürlüğü hangi düzeydedir?
3. Yerleştirme/yabancılaştırma stratejilerinin tek başına kullanımının yeterli olmadığı durumlar olduğunda çevirmen nasıl bir yol izlemiştir?

Çalışmanın Kavramsal Çerçeve bölümünde din ve çeviri başlığı altında kutsal metin çevirileri hakkında genel bir tarihsel perspektif sunulduktan sonra İslam'da çeviri konusuna değinilecektir. Ardından incelenecek eserin bir hadis külliyatı olması sebebiyle hadis kavramı ve hadislerin unsurları hakkında bilgi verilecek, hadislerin ilk dönemde rivayet, kitabet, tedvin ve tasnif adına geçirdiği aşamalar açıklanacak ve son olarak hadis çevirisi üzerine yapılmış çalışmalar incelenecektir.

Kuramsal Çerçeve bölümünde Lawrence Venuti'nin çeviri kuramı incelenecektir. Öncelikle Venuti'nin çeviri etkinliğinde çevirmeni nasıl konumlandığından bahsedilecek, takiben kuramının çıkış noktası olan çevirmen

görünürlüğü ve görünmezliği üzerine fikirleri ortaya konacak ve son olarak Schleiermacher'den esinlenerek geliştirdiği yerleştirme ve yabancılaştırma stratejileri açıklanacaktır.

İnceleme, Kur'an'dan sonra İslam'ın ikinci temel kaynağı olan hadisler üzerine dilimizde son dönemde yapılmış en kapsamlı çalışma olan *Hadislerle İslam* adlı eserin 1. Cildi ve *Islam Through Hadiths* ismiyle yayımlanmış İngilizce çevirisi ile sınırlandırılmıştır. Kavramsal ve Kuramsal Çerçevenin ardından incelenecek Kaynak Metin (KM), Hedef Metin (HM) ve incelemeye konu olan 1. Cildin çevirmeni hakkında bilgi verildikten sonra İnceleme bölümünde ilk cildi oluşturan üç bölüm ayrı başlıklar altında ele alınacaktır. Her bir bölümde yer alan tüm terimler kaynak-hedef eşleşmesi şeklinde listelenerek çevirmenin tercih ettiği strateji belirtilecek ve bu listelemeyi takiben her bölümün kendi başlığı altında on örnek detaylı incelemeye tabi tutulacaktır.

Tartışma ve Sonuç bölümünde ise 1. Ciltte yer alan terimlerin çevirisinde hangi stratejiden ne oranda istifade edildiği grafik üzerinde gösterilecektir. Bunun sonucunda çevirmenin çeviri sürecinde hangi oranda yerleştirme, hangi oranda yabancılaştırma uygulamayı tercih ettiği belirlenecek ve böylelikle çevirmen görünürlüğünün ne oranda olduğu ortaya konacaktır.

Bilindiği üzere İslamî çevirilerde Arapçanın fazla kullanımı eleştirilen bir konu olagelmiş ve anlaşılması zor metinler ortaya çıkması okur için zorlayıcı olmuştur. Aksine Venuti ise akıcı metinler üretme kaygısıyla yabancı olanın asimile edildiğini ifade etmekte ve çeviride yabancı olanın olduğu gibi aktarılması ve böylelikle hedef okurun yabancı ile tanıştırılması gerektiğini savunmaktadır. Yapılacak bu inceleme ile dinî çeviride terimlerin aktarımında yerleştirme ve yabancılaştırma stratejilerinden ne ölçüde faydalanılması gerektiği ve bu tercihlerin çevirmen görünürlüğüne ne ölçüde etkisi olacağı sorgulanacaktır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Din ve Çeviri

İnsanlık tarihi incelendiğinde din olgusunun her zaman insan hayatının önemli bir parçası olduğu görülür. Eski çağlardan bu yana dinin çeviri faaliyetlerinde de önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. İlahi kaynaklı olması sebebiyle özellikle kutsal metin çevirileri, çeviri öncesi süreçten başlayarak zorlayıcı bir uğraştır. Kutsal metinlerin çevrilebilirliği/çevrilemezliği tartışmaları çevirmenler üzerinde daha sürecin başında büyük bir baskı unsuru oluşturmaktadır. Bu baskının da etkisiyle çevirmenler çeviri sürecinde birçok zorlukla karşılaşmakta ve kritik tercihler yapmak durumunda kalmaktadır. Bunların yanı sıra dinî metinler, çeviri sonrası süreçte kitleler üzerinde çarpıcı etkilere sahip olmuş ve beraberinde ciddi tartışmalar ve fikir ayrılıklarına sebebiyet vermiştir. Tüm bu nedenlerden ötürü bu alan, şüphesiz çevirmenler için en zorlayıcı ve ihtilaflı alanlardan olagelmıştır.

Nitekim çeviri eylemi ile ilgili ilk saptamalar ve önemli kuramsal girişimler de dinî çeviri sürecinde ya da akabinde gerçekleşmiştir. Örneğin tarihte çeviri sorunlarıyla ilgili ilk fikir öne süren isimlerden olan Hieronymus (St. Jerome) (348-420), Kutsal Kitap metni için sözcüğü sözcüğüne bir çevirinin, din dışı metinler için ise anlam çevirisinin uygun düşeceğini belirtmiştir. (Göktürk, 1994, s. 18) Hieronymus'un kaleme aldığı *Pammakyus'a Mektup*, metin türüne göre çeviri görüşünün ilk belgesi niteliğindedir. Dolayısıyla çeviri kuramlarının tarihteki ilk çıkış noktası ya da ilk kayda geçmiş belgesinde, çeviri ile dinin yan yana olduğunu görmekteyiz. Hieronymus'un yanı sıra yine hem din adamı hem çevirmen kimliğine sahip Martin Luther ile kutsal metin çevirisi sürecinde çeviri kuramını geliştiren ve çeviri kuramlarının gelişiminde önemli bir figür olarak görülen Eugene Nida gibi isimler, bu alanda önemli örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Son dönemde çeviri etkinliğinin ve çeviribilim alanındaki çalışmaların siyaset, diplomasi, edebiyat, ekonomi, hukuk gibi alanlarda yoğunlaştığı, dinî çevirinin ise arka planda kaldığı gözlenmektedir. Ancak günümüzde, ilahi metinlerin lafızcı, yani sözcüğü sözcüğüne bir yaklaşımla yanlış yorumlanmasının sonucunda ortaya çıkmış aşırı akımların dahi bulunduğu göz önüne alınırsa, dinî metinlerin kitleler üzerinde hiçbir zaman gücünü ve etkisini yitirmeyeceği daha doğru anlaşılabacaktır. Bu noktada,

İslam'ın iki temel kaynağı olan Kur'an ve sünnetin doğru aktarılması ve anlaşılmasının hayati önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Alanda gelinen noktayı doğru okuyabilmek açısından dinî çevirinin tarihsel serüveni hakkında genel hatlarıyla bilgi vererek bir perspektif sunmak gerektiği düşünülmektedir. Bu bakımdan bu bölümde öncelikle milat öncesinden başlayarak kutsal metin çevirileri hakkında genel bir bilgi sunulacak, o dönemden bu yana dinî çevirinin nasıl yaklaşımlarla ele alındığı ortaya konmaya çalışılacaktır. Ardından İslam tarihinde çeviri faaliyetleri ve Kur'an çevirileri hakkında bilgi verilecektir.

2.1.1. Tarihte Kutsal Metin Çevirileri

Kutsal metinlerin çevirisi özellikle ilk çağlarda adeta “ilahi bir görev” olarak görülmekteydi. Tarih kayıtlarında bu metinleri çevirenlerin seçilmiş kişiler oldukları, hatta çeviri sürecinde Tanrı'dan ilham aldıkları gibi inanışlara rastlanmaktadır. Kızıltan, bu konuda çok daha dikkat çekici bir görüşten söz ederek peygamberleri de “Tanrı'nın sözlerinin çevirmeni” olarak yorumlayan şu ifadeleri aktarmıştır: “Flavius Josephus (M.S. 37-100) ve Philon (M.Ö. 13- M.S. 54) da Musa'yı Tanrı Kelamı'nın çevirmeni olarak görürler. Hatta Philon daha ileri giderek İncil'i tümüyle “çeviri” olarak niteler.” (Kızıltan, 2001)

Eski Ahit'in bilinen en eski çevirisi, M.Ö. 3. yüzyılda Mısır Kralı'nın İbraniceden Yunancaya yaptırdığı ve Latinceye “yetmiş” anlamına gelen *Septuagint* ismiyle ün salmış çeviridir. (Eruz, 2010, s. 36) M.Ö. 250-100 yılları arasında İbraniceden Akdeniz dünyasının o dönemki ortak dili olan Koini Grekçesine çevrilmiştir. (Wendland & Noss, 2013, s. 525) Bu ismin verilmesi, 12 İsrail kabilesinden altışar kişi seçilerek bu 72 çevirmenin birbirinden bağımsız olarak metni çevirdiği ve sonuçta tüm çevirilerin birbirinin aynısı olduğunun görüldüğü efsanesine dayandırılır. (Britannica, 2020) Bu çeviri Yahudilerce çok rağbet görmese de Hristiyanlarca İbranice kaynak metinden bile daha fazla güvenilen ve referans alınan bir metin haline gelmiştir. Yeni Ahit yazarlarının çoğunun kullandığı ilk büyük İncil çevirisi olduğu için Hristiyan terminolojisi ve teolojisinin gelişiminde büyük etkileri olmuş (Wendland & Noss, 2013, s. 525), Ermenice ve Arapça da dahil olmak üzere birçok dile yapılan Eski Ahit çevirilerinde uzun bir dönem kaynak olarak kullanılmıştır.

Tarihte en fazla çevirisi yapılan metinlerden biri olarak bilinen İncil, 39 İbranice kitap (Eski Ahit), 27 Yunanca kitap (Yeni Ahit) ve kilise geleneğine bağlı

olarak değişen, sayıları 15'e kadar varan *Apokrif* ya da *Deuterokanonik* kitaplardan oluşur. (Wendland & Noss, 2013, s. 525) Tarihte büyük izler bırakan etkilerinin yanı sıra İncil çevirileri, çeviri kuramları ve uygulamalarına da yön veren nitelikte olmuştur.

Giderek Hıristiyanlaşan Batı dünyasında Aramice ve Yunancadan sonra Roma İmparatorluğu'nun da etkisiyle Latince daha yaygın bir iletişim dili haline gelmiştir. Bilinen en eski İncil çevirisi, Papa'nın isteği üzerine St. Jerome tarafından 4. yüzyılın başlarında yapılmıştır. (Aksoy, 2002, s. 15) *Vulgata* adı verilen bu çeviri asırlar boyunca en yaygın kullanılan İncil metinlerinden biri olmuş ve temelini St. Jerome'un inşa ettiği bu metin yaklaşık bin yıl boyunca kilisenin standart metni olarak kabul görmüştür. St. Jerome, yukarıda değinildiği üzere tarihte çeviri eylemi üzerine saptamalarda bulunan ilk isimlerden biri olarak da dikkat çekmektedir. Çeviride metin türünün önemine değinerek "sözcüğü sözcüğüne" (*verbum e verbu*) ve "anlam çevirisi" (*sensum exprimere de sensu*) olmak üzere iki yaklaşım öne sürmüştür. *Pammakyus'a Mektup*'ta Kutsal Kitap çevirisi için sözcüğü sözcüğüne çeviriyi, din dışı metinler içinse anlam çevirisini tercih ettiğini ifade etmiştir. (Göktürk, 1994, s. 18) St. Jerome'un sözleriyle ortaya çıkan bu sınıflandırma, Çeviribilim'in gündemini yakın tarihe kadar meşgul edecek bir tartışmanın temellerini atmıştır.

İncil'in İngilizceye tam metin halinde çevirisi ise 1382 yılında John Wycliffe tarafından yapılmıştır. (Britannica, 2020) Bu çeviri Latince *Vulgata*'dan yapılan ilk İngilizce çeviri olma özelliğine sahiptir. Ancak el yazması olması ve ikincil versiyon (ara dilden) olması sebebiyle etki alanı sınırlı kalmıştır. Bu çeviride sözcüğü sözcüğüne çeviri anlayışından kaçınıldığı belirtilmiş ve "herkesin kendi dilinde anlayabileceği bir İncil'in üretilmesi hedeflenmiştir." (Aksoy, 2002, s. 15)

16. yüzyıla gelindiğinde, yalnızca dinî açıdan değil siyasî etkileriyle de çığır açıcı nitelikte olan bir çeviri dikkat çekmektedir. Alman bir din adamı olan Martin Luther, iyi derecede İbranice ve Latince bilmektedir. (Akın & Tosun, 2016, s. 62) Luther'in İncil çevirisi, hem standart Alman dilinin gelişimine büyük katkı sağlamış, (Göktürk, 1994, s. 55) hem de Avrupa'da kutsal metnin ana dilde anlaşılmasına başlanmasını ve bununla beraber ulus dillerinin öneminin artmasına yol açmıştır. Luther'in okur odaklı bir yaklaşımla yaptığı bu çeviri Hıristiyan Reformizmi'nin en önemli araçlarından biri olmuştur. (Gürçağlar, 2011, s. 108) Luther, 1530 yılında

arkadaşına yazdığı “Çeviriye İlişkin Açık Mektup (*Ein Sendbrief vom Dolmetschen*)” başlıklı mektubunda çeviri amacını ve izlediği yöntemi açıklamıştır. (Yücel, 2006) Erek odaklı bir çeviri yöntemi benimsemiş olan Luther, “Almancalaştırma” kavramını öne sürmüş ve asıl amacının İncil’i sokaktaki sıradan insanların dahi anlayacağı bir dille çevirmek olduğunu belirtmiştir. Wendland ve Noss, Luther’in çevirisini diğerlerinden farklı kılan bazı özellikleri orijinal (kaynak) dillerden yapılması, daha çağdaş, edebî ve deyimse bir çeviri olması, çevirinin bir bilimsel inceleme kurulunun kontrolünden geçmiş olması ve anlam odaklı bir çeviri anlayışıyla hazırlanmış olması olarak açıklamıştır. (Wendland & Noss, 2013, s. 526) Luther’in İncil çevirisi temel Avrupa dillerinde birçok İncil çevirisi çalışmasının da önünü açmıştır.

Luther’den ilham alan John Tyndale, Yunanca metni kaynak alarak ve Almanca çeviriden de istifade ederek ilk eksiksiz İngilizce Yeni Ahit’i hazırlamış ve bu çeviri 1535 yılında yayınlanmıştır. (Wendland & Noss, 2013, s. 526) Tyndale’in hüküm giyerek ölüm cezasına çarptırılmasına sebep olan bu çeviri, sonraki yıllarda birçok İngilizce İncil hazırlanmasına ilham vermiştir.

Luther’den sonra hem dinî çeviri hem de çeviribilim adına zikredilmesi gereken bir diğer önemli isim Eugene Nida’dır (1914 - 2011). Çeviribilimin öncülerinden sayılan Nida, *Towards a Science of Translating* kitabıyla, 1964’te bir bilim dalı olarak çeviriyi ilk karşımıza çıkaranlardan biri olmuştur. (Yazıcı, 2005, s. 16) İncil çevirisi sürecinden yola çıkarak geliştirdiği çeviri yöntemi ve kuramıyla Luther’in Almancalaştırma yöntemine benzer bir yaklaşım sergileyerek “biçimsel eşdeğerlik” (*formal equivalence*) ve “dinamik/devingen eşdeğerlik” (*dynamic equivalence*) türlerini ortaya koymuştur. Kutsal metin çevirisi ile alakalı, “İncil kitaplarının yazarları da anlaşılma beklentisi içindeydi.” (Nida, 1982, s. 7) demiş ve “en yakın doğal eşdeğerlik (*closest natural equivalence*) sağlanmalıdır” görüşünü benimsemiştir.

Hristiyanlığın ilk 1800 yıllık döneminde İncil’in en az bir kitabının yaklaşık 70 dile çevrilmiş olduğu bilinmektedir. 19. yüzyılda bu dillere 460 dil daha eklenmiş ve 20. yüzyılda iki dünya savaşı ve birçok diğer büyük çatışmaya rağmen bu sayı dört katına çıkarak yaklaşık 1768 dil daha eklenmiştir. 2009 sonu itibarıyla İncil metinlerinin en az bir kısmı dünya dillerinin 2508’ine çevrilmiş ve yayımlanmıştır. (Wendland & Noss, 2013, s. 527)

2.1.2. İslam'da Çeviri

2.1.2.1. İslam - Bilgi İlişkisi

İslam dini, ilk vahiyden¹ itibaren gerek Kur'an'dan gerekse hadislerden ve Hz. Muhammed'in uygulamalarından anlaşıldığı üzere bilgiye ve öğrenmeye büyük önem atfeden bir dindir. Bu ilk ilahi emrin Hz. Peygamber tarafından ilk uygulanması, yazıya aktarmak suretiyle Kur'an'ın muhafazası ve tedvini biçiminde tezahür etmiştir. (Hamidullah, 2016, s. 27) Medine'ye Hicret sonrasında ilk iş olarak inşa edilen mescitte (Mescid-i Nebevi), sahabenin ilim tahsil etmesi amacıyla *suffe* adı verilen bir bölüm tahsis edilmiştir. Yüzlerle ifade edilen sayıda öğrencisiyle *suffe*, İslam'ın ilk sistemli eğitim-öğretim kurumu olarak kabul edilmektedir. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 62) Suffede hem yaşayıp hem öğrenim gören öğrenciler tüm vakitlerini Kur'an ve hadis başta olmak üzere İslam'ın esaslarını öğrenmeye adanmışlardır. Hz. Muhammed onlara hem dini hem de okuma-yazmayı öğretmek üzere muallimler tayin etmiştir. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013) Mescid-i Nebevi ve Suffe yanında kısa süre içinde her biri bir medrese vazifesi görecek olan dokuz mescit açılmış ve bu mescitlerin her birine birer imam, müderris tayin edilmiştir. (Görmez, 2014, s. 47) İslam'ın erken döneminde atılan bu adım, İslam medeniyetinde örnek teşkil etmiş, dinî merkezlerin aynı zamanda ilim merkezleri olarak şekillenmesini sağlamıştır. Tarih boyunca camilerin avlusunda ya da bitişiğinde medreseler kurulmuş, külliye geleneği yerleşmiş ve bu yerler dinî bilginin hem öğrenildiği ve öğretildiği hem de hayata geçirildiği merkezler haline gelmiştir.

Sözlü geleneğin hâkim olduğu Arap toplumunda Hz. Muhammed (sav), bir taraftan ilmi faaliyetleri yaygınlaştırırken diğer taraftan da bilginin muhafazası için gerekli olan okuma-yazma öğrenimine önem vermiş, sahabe arasında okuma yazma bilenlerin artması için her fırsatı değerlendirmiştir. Bedir Savaşı'nda okuma-yazma bilen savaş esirlerinin her birinden fidye olarak on Müslüman'a okuma-yazma öğretmesinin talep edilmesi bu hususa bir örnektir. Ayrıca Hz. Peygamber'in Şifa binti Abdillah'tan hanımı Hafsa'ya yazı öğretmesi için ricada bulunmuş olması (Görmez, 2014, s. 48) ve kadın sahabelere ilmi konularda sohbet etmek ve sorularını yanıtlamak için mescitte ayrı bir gün tahsis etmesi gibi rivayetler, kadının neredeyse insan olarak

¹ Alak, 96/1-5.

bile görülmediği İslam öncesi Arap toplumu bağlamında düşünüldüğünde çarpıcı örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dinin birinci kaynağı olan Kur'an'da, inananlara hitap eden ayetler olduğu gibi birçok ayette de "Ey insanlar!" şeklinde evrensel bir hitaba rastlanmaktadır.² Ayrıca Kur'an'da, Hz. Muhammed'in "bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak"³ gönderildiği de belirtilmiştir. İslam'ın bu evrensel niteliği, kutsal kitabı olan Kur'an başta olmak üzere İslam literatürünün tercüme edilmesini öncelikli bir gereksinim haline getirmektedir. Çünkü İslam inancına göre Hz. Muhammed (sav) bütün insanlığa gönderilmiş bir peygamber, Kur'an ise tüm insanlığa gönderilmiş ilahi kitaptır. Dolayısıyla hedef kitlesi tüm insanlık olan Kur'an'ın amacı, mesajının bu hedef kitleye anlaşılmasıdır.

2.1.2.2. İslam'da Erken Dönem Çeviri Faaliyetleri

Kur'an'ın bir rivayete göre ayet, bir rivayete göre ise sure bazında ilk çevirisinin Hz. Peygamber (sav) döneminde Selmân-ı Fârisî tarafından Farsçaya yapıldığı ifade edilmiştir. Rumca ve İbrânîce bildiği, Farslar'ın, Romalılar'ın, Yahudilerin ve Hristiyanların kutsal kitaplarını okuduğu rivayet edilen Selmân-ı Farisi (Hatiboğlu, 2009) ise Hz. Peygamber'den onay alarak Fatiha Suresi'ni (bir rivayete göre ise Besmeleyi) Farsçaya çevirip onlara göndermiştir. (Hamidullah, 2016, s. 32) Fakat kaynakların sıhhati bakımından bu rivayete şüpheyle yaklaşıldığını belirten araştırmacılar da bulunmakta (Aydar, 1998), bazı kaynaklarda ise bu olayın Medayinlilerin talebi üzerine Hz. Ömer döneminde gerçekleştiği kaydedilmektedir.

Hz. Muhammed (sav) döneminde sistematik olmasa da çeviri faaliyetlerinin başladığını söylemek mümkündür. Nitekim o dönem uluslararası anlaşmalar ve karşılıklı diplomatik heyet ziyaretleri açısından çok yoğun bir faaliyet dönemi olarak bilinmektedir. (Argun, 2020) Ayrıca Argun, Hz. Peygamber'in hem gelen heyetlerin karşılanması ve ağırlanması hem de yabancı ülkelere gönderilecek elçilerin belirlenmesine büyük önem verdiğini ifade etmiş ve bu elçilerin özellikle gidecekleri

² "Ey insanlar" hitabıyla başlayan bazı ayetler için bkz. el-Bakara 2/21; el-Nisa 4/1, 174; Yunus 10/57.

³ Sebe, 34/28.

bölgeyi ve kültürünü tanıyan ve mümkünse oranın insanları ile iletişime geçecek dil bilgisine sahip kişilerden seçildiğine dikkat çekmiştir. (Argun, 2020, s. 115, 129)⁴

Hız. Peygamber, İslam'a davet mektupları yazdırarak ashabından bazılarımlı belirlediğı ölkelere gitmek üzere seçmiştir. Bu mektupları ulaştırmak üzere gidecekleri ölkeleri çok iyi bilen ve oraları daha önce sık sık ziyaret etmiş kişileri elçi olarak tayin etmiştir. (Hamidullah, 2016, s. 132) Örneğın Abdullah b. Huzafe es-Sahmi birçok defa İran'a gittiğı ve Farsça bildiğı için Hız. Muhammed onu İran Kisrasına yazdığı mektubu ulaştırmakla görevlendirmiştir. (Hamidullah, 2016, s. 156) Bu mektuplar Arapça yazılmış olup, Kur'an'dan ayetler de içermektedir. Mektup gönderilenlerden örneğın Bizans imparatoru Herakliyus'un sarayında Arapça tercümanları olduğu bilinmektedir. (Hamidullah, 2016, s. 133) Dolayısıyla bu ayetler ya Peygamber'in gönderdiği elçiler ya da gönderildikleri yerlerdeki tercümanlar tarafından muhataplarına tercüme edilmiştir.

Bu döneme ilişkin dikkat çeken bir diğer bilgi ise Zeyd b. Sâbit örneğidir. Zeyd b. Sabit, Medine'de yaşayan kişilerden Farsça, Yunanca, Kıptice ve Habeşçeyi öğrenmiş olduğu için Hız. Peygamber'e tercümanlık yapmıştır. (Hamidullah, 2016, s. 30) Hız. Muhammed (sav), Yahudilerle yapılan yazışmalarda çeviri ihtiyacını karşılamak için Zeyd'den Yahudi dilini öğrenmesini istemiştir.⁵ Zeyd de bu talebe cevap verebilmek adına Yahudi dilini öğrenmiş ve Yahudilerle yapılan yazışma ve görüşmelerde Hız. Peygamber'e çevirmenlik yapmıştır.

2.1.2.3. Kur'an Çevirileri

Diğer dinlerde olduğu gibi İslam tarihi boyunca Kur'an konusunda da çevrilebilirlik-çevrilemezlik tartışmaları uzun süre gündemi meşgul etmiştir. İslam'ın iki temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim ve hadislerde, Kur'an'ın başka dillere çevrilmesini açıkça emreden ya da yasaklayan bir ifade yer almamaktadır. Bu nedenle İslam âlimlerinin bir kısmı bazı ayetlere ve sünnetteki birtakım uygulamalara bakarak Kur'an'ın çevrilmesini zaruri görürken, diğer kısmı ise yine Kur'an'dan hareketle, özellikle lafız itibarıyla de mucizevi olma özelliğinden yola çıkarak, başka dillere çevrilmesinin uygun olmadığını öne sürmüştür. (Aydar, 2002)

⁴ Ayrıca bkz. Hasan Yenibaş - Yakup Çetin "Accelerated Foreign Language Acquisition in Early Islamic History: The Case of Zayd bin Thabit, *Akademik Araştırmalar Dergisi* 60 (2014), 190 - 210.

⁵ Ebu Davud, Hadis No: 3645; Tirmizi, Hadis No: 2715.

Kur'an içine gönderildiği toplum olan Arapların dilinde vahyedilmiştir; ancak muhatabı tüm insanlıktır. Ayrıca Hz. Peygamber birçok hadisinde kendisinden öğrenilenlerin başkalarına ulaştırılmasını istemiştir. (bkz. Müsned, II, 159, 214, 606; Buhârî, “Enbiyâ”, 50) Aydar, bu nedenlerle Kur'an'ın tebliğ edilmesinin vacip hükmünde olup, Araplar dışındaki insanlara ulaştırmanın yolu da çeviriden geçtiği için çeşitli dillere çevrilmesi gerektiğini belirtmiştir. (Aydar, 2002) Nitekim İslam'ın erken döneminden bu yana uygulamada çevrilmesini savunanların fikri geçerli olmuş ve Kur'an birçok farklı dile çevrilmiştir.

Ulbricht, ilk kısmi Kur'an çevirisinin 8-9. yüzyılda Yunancaya yapılmış anonim çeviri olduğunu öne sürmüştür. (Ulbricht, 2014) Kim tarafından yapıldığı bilinmeyen bu çeviri günümüze ulaşmamıştır. Fakat bu çevirinin, Nicetas Byzantius'un (9. yy.) “Kur'an'a Reddiye” (*Anatropē*) metninde esas alındığı kayıtlara geçmiştir. Ulbricht, “bir Hıristiyan'ın hermenötik bir Kur'an anlayışının sonucu” gibi görünen bu çeviride Arapça metne kıyasla dinî açıdan önemli farklılıklar bulunduğunu belirtmiştir. 860'lı yıllarda yazılmış olan *Anatropē*'un bu Yunanca el yazması, günümüzde Vatikan Kütüphanesi'ndedir (Vat. gr. 681). (Ulbricht, 2021)

Uzunca bir dönem İslam'a karşı bakış açısı üzerinde büyük etkileri olduğu anlaşılan Nicetas'ın bu girişimi, Bizans'ın Müslümanlarla sınır olarak yakınlaşması ve bunu hem dinî hem de siyasi açıdan bir tehdit olarak görmelerinin sonucu ortaya çıkmış bir çaba olarak değerlendirilebilir. Eski Ahit'in ve Yahudilikteki “seçilmiş halk” anlayışının bir devamı olarak Bizans'ta da Hıristiyanlığın üstünlüğünü kanıtlama isteği oluşmuştur. İslam inancını Kur'an üzerinden çürütme yolunu seçen ilk kişilerden olan Nicetas'ın kitabı, Ortodoks inancını açıkladığı bir giriş bölümü ve İslam inancına karşı reddiyeler yazdığı ana bölümden oluşmaktadır. Bu reddiyede Nicetas, İslam'a karşı kendi argümanlarını inşa etmek amacıyla anonim bir çevirmen tarafından yapılmış olan bahsi geçen Yunanca çeviriyi kullanmış ve metnini özellikle Kur'an ve İncil'de yer alan ortak konular üzerinden inşa etmiştir. (Ulbricht, 2021)

Kur'ân-ı Kerîm'in ilk tam çevirisinin Tâberi tefsiri ile birlikte, Samanoğulları'ndan Mansur b. Nuh zamanında (961-976) Horasanlı ve Maveraünnehirli bilginlerden kurulan bir heyet tarafından (Eckmann, 1968) Farsçaya yapıldığı bilinmektedir. (Akın & Tosun, 2016) Türklerin resmi olarak 10. yüzyılda Karahanlılar döneminde İslamiyet'i kabul etmesinin ardından hazırlandığı düşünülen

en eski Türkçe Kur'an çevirisi ise yine 10. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmekte olan ve günümüzde İngiltere'de Rylands Kitaplığında bulunan *Rylands Nüshası* adı verilen çeviridir. (Üşenmez'den aktaran Akın & Tosun, 2016, s. 64) Başı ve sonu kayıp olduğu için nerede ve kim tarafından hazırlandığı konusunda hiçbir kayıt bulunmamaktadır. (Eckmann, 1968, s. 58)

Erken dönem Kur'an çevirilerinde satır arası çeviriler ve tefsirli çeviriler olmak üzere iki yönetime rastlanmaktadır. İlk Türkçe Kur'an çevirisi olan *Rylands Nüshası*, satır arası kelime kelime yapılmış bir çeviridir ve Taberi tefsirindeki yine kelime kelime yapılmış Farsça çeviriye dayanmaktadır. (Eckmann, 1968, s. 51) Türkçe kelimeler daha küçük harflerle Arapça kelimelerin altına yazılmıştır. Eckmann (1968), *Rylands Nüshası* ile ilgili şu bilgileri vermektedir: “Rylands nüshası, her sahifesinde yalnız üçer satırlık (Arapça, Farsça ve Türkçe) metin bulunduğundan, çok hacimlidir ve 14 cilt halinde 1145 yaprak tutar. Ciltlere bölünüş Kur'an'ın cüzlerine göre yapılmış olduğu için bu nüsha aslında 30 cilt idi. Fakat sonraları cüzlerin yarısı [...] kaybolmuştur.”

Batı dilleri özelinde Kur'an'ın tam metninin ilk çevirisi, İslam inancını çürütmek amacıyla Peter the Venerable'in (Saygıdeğer Peter) emri ve desteğiyle (Mustapha, 2011, s. 228) 1143 yılında Ketton'lu Robert tarafından yapılan Latince çeviridir. (Holes'den aktaran Naudé, 2010) Bu çalışma daha sonra yapılacak başka çalışmalara temel teşkil etmiş, 1547 yılında Andrea Arivabene tarafından hazırlanan İtalyanca çeviriye de kaynak olmuştur (Palancı, 2017, s. 22) Hazırlanan bu tercüme ise Solomon Schweigger tarafından yapılmış Almanca tercüme için kullanılmış ve 1641 yılında anonim olarak basımı yapılan Felemenkçe Kur'an çevirisine de temel teşkil etmiştir. (Palancı, 2017, s. 22)

Bu dönemde Kur'an'ın doğrudan Arapça dilinden çevrilmediği, ara diller vasıtasıyla çeviri yapıldığı görülmektedir. Latince'den sonra doğrudan Arapçadan Avrupa dillerine yapılan ilk çeviri ise Andre du Ryer tarafından hazırlanan 1647 tarihli *L'Alcoran de Mahomet (Muhammed'in Kuran'ı)* isimli çalışmadır. (Al-Abbasi, 2017, s. 36) Bu çalışma, ilk İngilizce Kur'an çevirisi olarak kabul edilen Alexander Ross'un 1649 tarihli çevirisine de kaynak olmuştur. Bir din adamı olan Ross'un çevirisi, “Türklerin peygamberi Muhammed'in Kuranı, Türk saçmalıklarına göz atmak isteyenler için İngilizceleştirildi” (Al-Abbasi, s. 51) notuyla yayımlanmıştır. Özellikle

18. yüzyıldan itibaren ara dil olmadan Arapçadan Batı dillerine yapılan çeviriler artarak devam etmiştir.

1996 yılında yayımlanan Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi adlı kitabında Aydar, Kur'an'ın kısmen veya tamamen çevrildiği dilleri listelemiştir. Bu listede 157 dil zikredilmiştir. Bu diller arasında Sanskritçe ve Aljamiado gibi ölü dillerin yanı sıra yapay dil Esperanto'nun da olması dikkat çekicidir. (Aydar, 1996)

2.2. Hadis

Hiz. Peygamber'in söz, tavır ve davranışları, İslam'da Kur'an'dan sonra en önemli bilgi ve uygulama kaynağı olarak kabul edilmiştir. (Görmez, 2014, s. 12) Böylelikle ilk vahiyden itibaren hadisler, İslam'ın iki temel kaynağından biri olmuştur. Hadisler Müslümanlar üzerinde yalnızca dinî hayatta değil, bireysel ve toplumsal yaşamın her alanında büyük bir etkiye sahiptir. Türçan'ın (2017) vurgu yaptığı üzere İslam düşünce ve hayatında itikat ve ibadete ilişkin alanların yanı sıra siyasi, sosyal, kültürel, hukuki ve ahlaki tüm alanlarda hadisin öğretici ve dönüştürücü etkisi görülmektedir. Çünkü İslam'ın birinci kaynağı olan Kur'an'ı doğru anlama ve emirlerini hayata geçirme açısından da hadislere ihtiyaç duyulmuştur. Hiz. Peygamber Kur'an emirlerini kendi hayatında uygulamış ve örnek teşkil etmiş, ayrıca Kur'an ayetlerini açıklayarak doğru anlaşılması için de rehberlik etmiştir.

Görmez'e göre Hiz. Peygamber'in örnek teşkil eden uygulama ve davranışları için sünnet kelimesi kullanılırken, yeni malumat değeri taşıyan sözleri için de hadis kelimesi kullanılmıştır. Dolayısıyla hadisler, Kur'an'ı açıklayıcı ve hüküm koyucu etkisiyle Müslümanların yaşayışını büyük ölçüde şekillendirmiştir. (Görmez, 2014) İslam medeniyetinde bu denli büyük bir öneme ve etkiye sahip olan hadislerin doğru anlaşılması ve uygulanması da büyük önemi haizdir. Bu noktada, öncelikle hadisin ne olduğu ve dinde nasıl bir yere sahip olduğu doğru tespit edilmeli, sonrasında ise hadislerin doğru ve bağlamına uygun çevrilmesi, yorumlanması ve anlaşılmasına öncelik verilmelidir.

Dilimizde hazırlanmış en kapsamlı hadis eserlerinden biri olan *Hadislerle İslam*'ın çevirisi üzerine yapılacak olan bu çalışmada, inceleme öncesinde hadis kavramı tanımlanarak hadisi oluşturan unsurlar açıklanacak, takiben hadis tarihi hakkında genel bilgi verilecektir.

2.2.1. Hadis Kavramı

TDV İslam Ansiklopedisi'nde hadis, "Hz. Peygamber'in sözlerini, fiillerini ve tasviplerini ifade eden terim; hadisleri tesbit, nakil ve anlamaya yönelik ilim" olarak tanımlanmıştır. (Kandemir, 1997) Dolayısıyla İslam'da hadis kavramı hem müstakil bir terim hem de ilim dalı olarak kullanılmaktadır.

Arapça bir kelime olan hadis, h-d-s- kökünden türemiştir. Kök anlamı, eskinin zıddı olarak yeni, sonradan olan, yeni meydana gelen demektir. (Özafşar, 2009, s. 20) Görmez ise, hadisin sözlük manasını şu şekilde açıklamıştır: "Şayet *hadese* veya *hâdese* fiilinden geldiği kabul edilirse, "Sonradan meydana geldi, daha önce olmayan bir hadise vuku buldu" demektir. Eğer fiile kaynak olan müstakil bir isim olarak kabul edilirse o takdirde de eskinin (*kadim*) zıttı, yeni ve orijinal demektir. Üçüncü bir anlamı ise söz, haber ve sözlü ifade demektir." (Görmez, 2014)

Hadis kelimesi Kur'an'da da farklı kalıplarda pek çok yerde geçmektedir. Bir terim olarak Hz. Peygamber'in sözleri için kullanılması ise İslam tarihinde çok erken dönemlere dayanmaktadır. Nitekim Hz. Peygamber'in kendi sözlerini hadis olarak nitelediğine dair rivayetler bulunmaktadır. (Özafşar, 2009, s. 20)

Terim olarak hadisi, Hz. Peygamber'den bizzat sadır olan sözler ya da fiil, tavır ve davranışlarına ait başkaları tarafından rivayet edilen sözlü ifadeler olarak tanımlamak mümkündür. (Görmez, 2014, s. 21) Özafşar, aynı anlamda kullanılan *haber* ve *eser* kelimeleri gibi hadisin de yaygın inanışın aksine yalnızca Hz. Peygamber'in sözlerini değil, ilaveten Sahabe ve Tabiun'a nispet edilen söz, fiil, onay ve vasıfları da içeren bir kavram olduğunu ifade etmiştir. (Özafşar, 2009, s. 19)

2.2.2. Hadisin Unsurları

Bir hadis, sened/îsnad ve metin olmak üzere iki kısımdan oluşur. (Türçan, 2017, s. 30)

Sened/İsnad: Hz. Peygamber'in vefatından sonra hadis uydurma, yanlış aktarma vb. olayların artış gösterdiği bilinmektedir. Buna karşı önlem niteliğinde, sahabenin hadislerin doğru aktarılması amacıyla gösterdiği titizlik ve gayretin ürünü olarak sened ortaya çıkmıştır. Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Ali'nin hadis nakleden kişilere, bu hadisi ne zaman ve kimden duyduklarını sordukları ve gerektiğinde yemin

ettirdikleri bilinmektedir. (Türcan, 2017, s. 80) Bu olaylar sened uygulamasının sistematik hale gelmemiş ilk örnekleri olarak kabul edilmektedir.

Hadisin temel unsurlarından biri olan senedde hadis metninin ilk kaynağı; bu kaynağın naklettiği bilgiyi nasıl, ne zaman ve nerede aldığı; onu kendisinden sonraki aktarıcıya nasıl ve nerede naklettiği belirtilir. (Özafşar, 2009, s. 24) İsnad ya da sened, hadisi nakleden kimselerin, yani ravilerin, kronolojik sıralamayla bir zincir şeklinde hadisin asıl kaynağına kadar götürüldüğü sistemdir. Bu sistemle bir hadisin metninin ne kadar güvenilir olduğu tespit edilmektedir. Sonraki dönemde raviler kişisel, dinî ve ahlakî özelliklerine göre nitelenmiş ve hadisler doğruluk ve güvenilirlik bakımından bu ravi zincirine göre kategorize edilmiştir.

Metin: Hadisin ikinci ana unsuru olan metin, hadisin bilgi içeren kısmıdır. Genellikle hadis dendiğinde akla metin kısmı gelmektedir. Bir hadis metni, birkaç kelimeden oluşabileceği gibi bazı rivayetlerde birkaç sayfalık uzunlukta olabildiği de görülmektedir. (Özafşar, 2009, s. 25) Bir hadiste sıralama olarak öncelikle sened, sonra ise metin gelir. Yani bir hadiste öncelikle o hadisin kimlerden ve hangi yollarla aktarıldığı, sonra ise aktarılan söz görülür.

Hadislerin kategorizasyonunda sened ve ravi gibi metin de rol oynamaktadır. Bir hadisin dinî ve ilmî açıdan hangi değerde olduğu bu unsurların incelenmesi sonucunda ortaya konmaktadır. Senedinin sahih (güvenilir) olduğunun anlaşılmasından sonra bir hadisin dinî bir hüküm içerip içermediği ve bağlayıcılık derecesi de yine hadis metninin incelenmesiyle anlaşılmaktadır.

2.2.3. Tarihsel Süreç

Hadisler, Hz. Peygamber (sav) döneminde önem kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde hadis yazımının yaygın ve sistemli olmadığı bilinmektedir. Arap toplumunda sözlü geleneğin hâkim olmasının bunun bir nedeni olduğunu söylemek mümkündür. Hıfz dönemi olarak da adlandırılan bu dönemde sahabe, ezber yoluyla hadisleri hafızalarında saklamış ve sözlü rivayet ile başkalarına nakletmiştir. (Görmez, 2014, s. 46) Hadislerin Hz. Peygamber döneminde yaygın olarak yazıya aktarılmamasının bir diğer nedeni de Hz. Peygamber'in bu konudaki uyarılarıdır. Özellikle vahyin devam ettiği dönemde Kur'an ayetleriyle karışabileceği endişesiyle Hz. Peygamber, belirli bazı kişiler dışında sistematik hadis yazımına izin vermemiştir. Fakat bu konuda kesin bir yasak olduğunu söylemek de mümkün değildir. Çünkü Hz. Peygamber zamanında

sahifeler halinde bazı sahabiler tarafından hadis yazımı yapıldığı bilinmektedir. Hadis sahifesi olduğu belirtilen bazı sahabiler şunlardır:

- Ali b. Ebû Tâlib (40/660)
- Semüre b. Cündeb (58-9/677)
- Ebû Hüreyre (59/678)
- Abdullah b. Amr b. el-Âs (63/682)
- Abdullah b. Abbâs (68/687)
- Abdullah b. Ömer (74/693)
- Câbir b. Abdullah (78/697)

Bu kişilerden Ebu Hureyre ile Semüre b. Cündeb'in sahifeleri günümüze kadar ulaşmış, (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 64) bu sahifeler ilk yazılı hadis kayıtları arasında yer almıştır.

Hiz. Muhammed döneminden itibaren sahabe İslam'ın yayıldığı şehirlere öğretmen olarak gönderilmiştir. Bu kişiler gittikleri yerlerde Kur'an ve Hiz. Muhammed'in söz ve uygulamaları başta olmak üzere insanlara İslam'ı öğretmişlerdir. Böylelikle hadisleri ilk ağızdan duyan kişiler olan sahabe tarafından birçok talebe yetiştirilmiş, okullar oluşturulmuş ve sahabeden sonraki nesil olan tabiun neslinde birçok hadis ravisi yetiştirilmiştir. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 69)

Binden fazla hadis nakleden sahabilere *müksirun* adı verilmiştir. Bunlar dışında kalan sahabiler ise *mukıllun* olarak adlandırılmıştır. Müksirun sahabiler, yani en çok hadis nakledenler şunlardır:

- Ebu Hureyre (5374 hadis),
- Abdullah b. Ömer (2630 hadis),
- Enes b. Malik (2286 hadis),
- Hiz. Aişe (2210 hadis),
- Abdullah b. Abbas (1969 hadis),
- Cabir b. Abdullah (1540 hadis),
- Ebu Said el-Hudri (1170 hadis). (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 70)

Bu dönemde sahabilerin kendileri için yazdıkları hadis sahifeleri, talebi karşılamak üzere yazılmış bazı hadisler ve Veda Hutbesi gibi genel söylevler kayda

geçirilmiştir. Ayrıca İslam’a davet mektupları, Hudeybiye Anlaşması, Medine Anlaşması gibi diplomatik ve idari metinlerin de yazıya aktarıldığı bilinmektedir. (Özağar, 2009, s. 56)

Takip eden dönemde özellikle vahyin tamamlanmasıyla Kur’an’la karışması endişesinin bertaraf olması ve Hz. Peygamber’in vefatıyla hadisleri aktarma ve muhafaza etme hassasiyetinin artması sonucunda, hadisler yazılmaya başlamıştır. Hadis yazımının önem kazanmasının bir diğer sebebi ise Müslümanlar arasında fikir ayrılıklarının oluşmaya başlaması ve kendi görüşünü desteklemek üzere hadis uyduranların ortaya çıkmasıdır. Bunun yanı sıra İslam karşıtlarının İslam’ı değersiz göstermek ve Müslümanları küçük düşürmek amacıyla hadis uydurma faaliyetleri yürüttükleri bilinmektedir. Böylelikle Hz. Peygamber’e atfedilen asılsız ya da yanlış nakledilen sözler artmıştır. Tüm bu sebepler hadis literatüründe kitabet dönemi olarak adlandırılan sürece yol açmıştır. Bu süreçte hadisler dağınık malzemeler halinde yazılmaya başlanmış olup (Görmez, 2014, s. 46) sistematik bir uygulama olmadığı görülmektedir. Bu dönemde ayrıca yukarıdaki sebeplerden ötürü Hadis ilminde isnad tatbiki ve tenkidi denen yöntem de gelişmiştir. Böylelikle hadis nakleden kişilerin değerlendirme usulleri sistemleşmiş ve hadis rivayetlerinin doğru bir şekilde nakledilmesi kolaylaşmıştır. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 71)

Hicri 1. asırda İslam dünyasında ilmi faaliyetlerde büyük bir atılım gerçekleştirilmiş, Medine, Küfe ve Basra gibi şehirler ilim merkezi haline gelmiştir. Birçok kişi hadis ilmine ömrünü vakfetmiş, hadis rivayetlerini kaynağından işitmek üzere *rihle* adı verilen ilim yolculukları yaygınlaşmıştır. Tedvin dönemi adı verilen üçüncü dönemde, hadis yazımı daha sistemli ve yaygın bir hal almıştır. Tedvin, hadis âliminin ulaşabildiği bütün hadisleri yazıp bir kitapta bir araya getirmesidir. (Türkan, 2017, s. 82) Bu şekilde hem hadislerin bir araya toplanarak muhafaza edilmesi hem de uydurma hadislere yine hadislerle cevap verilmesi ve doğru kaynaklar oluşturulması amaçlanmıştır.

Halife Ömer b. Abdilaziz (99-101), önemli şehirlerin valilerine birer genelge göndererek Hz. Peygamber’in hadislerinin yazılması emrini vermiş, “Hz. Peygamber’in hadislerini yazınız. Zira ben hadis bilen kişilerin (ulemanın) ölüp gitmesinden böylece ilmin (hadis) yok olmasından korkuyorum.” demiştir. (Türkan, 2017, s. 83) Bu olay, hadis yazım işleminin resmî bir hüviyet kazanması açısından

Hadis tarihinde önemli bir yere sahiptir. Hadis literatüründe tedvin döneminin Hicrî 1. asrın sonlarıyla 2. asrın ilk çeyreğini kapsadığı kabul edilmektedir. Bu dönemden günümüze ulaşmış derlemeler mevcuttur. (Özafşar, 2009, s. 60)

Tedvinin hemen ardından hadislerin tasnifi süreci başlamıştır. “Hadisin altın çağı” olarak kabul edilen (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013) ve Hicri 3. asra denk gelen tasnif döneminde hadisler, sahabe ve ravi isimlerine göre ve tematik olarak sınıflandırılarak yazılmıştır. (Görmez, 2014, s. 46) Erken dönem önemli hadis eserlerinin yazıldığı bu devirde hadis ilmi artık sistematik bir ilim dalı olarak şekillenmiştir. “Hadis meclisleri” ve “hadis imla meclisleri” adı altında gerçekleştirilen faaliyetlerle birçok hadis âlimi yetişmiştir.

Hadislere duyulan bu hassasiyet İslam medeniyetinde zengin bir literatür oluşmasına sebep olmuştur. En büyük hadis otoritesi sayılan Buhari ve Müslim’in kitapları olan *el-Camiu’s-Sahih*’ler ile Ebu Davud, Tirmizi, İbn Mace ve Nesai’nin *sünenleri*, daha sonra *Kütüb-i Sitte* olarak anılacak en güvenilir altı hadis kaynağından oluşan koleksiyonu meydana getirmiştir. Bunların yanı sıra hadis sözlükleri, hadis nakledenlerin hayatlarını anlatan biyografi kitapları, hadisçilerin ilmi özelliklerinin değerlendirildiği *cerh ve tadil* kitapları, uydurma hadislerle ilgili eserler, hadislerin açıklama ve yorumlamasına yönelik şerhler, hadis usulü eserleri, kırk hadis eserleri, ahlak kitapları ve benzeri onlarca çeşit eser türü verilmiş, “Daru’l Hadis” adı verilen hadis okulları açılmıştır. (Özafşar, 2009)

	KİTÂBET	TEDVİN	TASNİF
ANLAM	Bir sahabînin Hz. Peygamber’den kendi işittiklerini yazması	Ulaşılabilen her hadisin yazıya geçirilmesi	Tedvin edilmiş yazılı malzemenin sınıflandırılması
KAPSAM	Sahabînin sadece Hz. Peygamber’den kendi işittikleri	Kişinin ulaşabildiği her hadis	Tedvin edilmiş malzeme
SİSTEM	Sistemsiz	Sistemsiz	1. Ravilerine göre tasnif 2. Konularına göre tasnif

ZAMAN	Hiz. Peygamber ve Sahabe d6nemi	B6y6k t6bi6ler d6nemi (Hicr6 I. asr6n son 6eyreği, II. asr6n ilk 6eyreği)	Hicr6 II. asr6n başından itibaren
--------------	---------------------------------	---	-----------------------------------

Tablo 2.1. İlk d6nem İslam tarihinde Hadisler (Kahraman, 2017, s. 84)

Hadislerin yazımı, tedvini ve tasnifi ile ilgili Kitâbet, Tedvin ve Tasnif adı verilen ilk d6nemlerin kapsamları ve kapsadıkları d6nemler, Kahraman’dan aktarımla Tablo 2.1’de sunulmuştur. Kitabet ve Tedvin d6neminde daha bireysel 6abalarla devam edilirken Tasnif d6neminde sistematik bir yaklaşıma ge6ildiği g6r6lmektedir.

2.2.4. Hadis 6evirisi

Kavramsal 6er6eve b6l6m6nde bahsedildiği 6zere ilk d6nemlerde M6sl6manlar hadislerin tespit edilmesi, rivayeti, kaydedilmesi ve tasnif edilmesi gibi konularda b6y6k bir 6aba ve titizlik g6stermiş ve bu derin gayretin 6r6n6 olarak İslam medeniyetinde zengin bir literat6r hayat bulmuştur. Hz. Muhammed’in, “Her kim benim s6zlerimi işitip koruyup anlayıp başkasına tebliğ ederse Allah onun y6z6n6 ağartsın.” (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 24) duası ile uyarıcı nitelikteki “Her kim kasten benim 6zerimden bir yalan uydurursa cehennemdeki yerini hazırlasın.” ve “Her işittiğini aktarmak kişiye yalan olarak yeter.” (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 66) hadislerinin bu 6abaların fikri temelini ve prensiplerini oluşturduğunu s6ylemek m6mk6nd6r.

Bu bağlamda sahabenin bir kısmının, bir yanlışlık yaparız korkusuyla hadis rivayetinden m6mk6n olduğunca ka6ındığı, ayrıca bazı sahabilerin anlam değişikliğine yol a6acak derecede Hz. Peygamber’in s6zlerinden farklı olan rivayetleri ona yalan isnat etme olarak yorumladığı da bilinmektedir. (Bozkurt, 1993-1994, s. 217) Bu konuda hataya d6şmeme hassasiyeti Hadis ilminin ve metodolojisinin doğuşuna ilham vermiş, hadislerin rivayet edilmesindeki ilkelerin yanı sıra doğru anlaşılması, 6evrilmesi ve yorumlanmasına hizmet eden s6zl6kler, şerhler ve hatta g6n6m6zde dijital ansiklopedi ve arşivlerin hazırlanmasını sağlamıştır.

Hadis 6evirisinde yol g6sterebilecek bir y6ntem olarak Hadis ilmindeki “manen rivayet” y6ntemini zikretmek yerinde olacaktır. Bozkurt’un *el-Kifaye*’den aktarımla belirttiği 6zere Hz. Peygamber, “Haramı hel6l, hel6li haram kılacak şekilde m6n6y6 bozmadığınız s6rece hadisi değişik l6fızlarla (ma’nen) rivâyet etmenizde bir sakınca yoktur.” buyurmuştur. (Bozkurt, 1993-1994, s. 219) Dolayısıyla hadisin temel

unsurlarından olan hadis metninin anlam ve mesajı değiştirilmediği sürece kelimesi kelimesine değil anlamsal olarak rivayet edilmesinde sakınca bulunmamaktadır.

Bu bağlamda hadis çevirisini de hadislerin hedef dile manen rivayet edilmesi olarak nitelemek mümkündür. Bu anlayış, gerekli ilmi birikimi haiz olduktan sonra hadisleri sözcüğü sözcüğüne çevirme baskısını çevirmenin üzerinden kaldırması açısından önemlidir. Nitekim hem Kur'an çevirisi hem de hadis çevirisi esnasında kaynak metinden sapmadan çeviri yapma kaygısı, kaynağa aşırı sadakatten dolayı çevirmenleri hedef dilde anlaşılması zor ya da kimi zaman bir anlam ifade etmeyen çeviriler yapmaya itebilmektedir. Ancak manen rivayetten hadis metninin keyfi yorumlanması anlaşılmalıdır. Kur'an ayetlerinde olduğu gibi hadislerde de yoruma açık kısımlar bulunmakla birlikte çeviri sırasında bu yorumlar tarihsel bağlam ve dinî hükümler hakkında derinlemesine bilgiye sahip kişilerce ve ilmi bir anlayış çerçevesinde yapılmalıdır.

Hadis çevirisi üzerine ülkemizde İlahiyat perspektifinden pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların her biri alandaki sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerileri sunulmasının yanı sıra daha iyi hadis çevirileri yapılması konusunda farkındalık sağlanması açısından da kıymetli akademik katkılar olmakla birlikte genel olarak konunun belirli kavramlar ya da sınırlı sayıda hadis üzerinden incelendiği, sistematik ve daha da önemlisi konuyu teorik düzlemde ele alan geniş kapsamlı çalışmaların az olduğu değerlendirilmektedir. Buna karşın konuyu bir çeviri faaliyeti olarak ele alıp bunun önemine dikkat çeken, bir diğer deyişle İlahiyat ve Çeviribilim alanlarını bir araya getiren çalışmaların çok daha az olduğu görülmektedir.

Bozkurt'un 1997 yılında yayımlanan "Hadislerin Tercüme ve Yorumlarında Uyulması Gereken Kurallar" başlıklı makalesi, hadis çevirisi alanında çağdaş dönemde dilimizde yapılmış önemli çalışmalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. (Bozkurt, 1993-1994) Bozkurt çalışmasında öncelikle hadislerin İslam dininde ve Müslümanların hayatındaki yeri ve önemini açıklamıştır. İslam'ın erken dönemlerinden itibaren Müslümanların hadis rivayetindeki titizliklerine dikkat çekerek Hz. Peygamber'in kendine yalan söz isnad edilmesi ile ilgili hadislerini zikretmiştir. Hadis çevirisinin de bir bakıma hadis rivayeti etkinliği olduğu düşüncesinden hareketle, "maksadı tam olarak yansıtmayan veya yanlış yansıtan bir tercümenin Allah Rasûlü hakkında yalan uydurma mesabesinde olduğu söylenebilir"

fikrini savunmuştur. (Bozkurt, 1993-1994, s. 214) Daha sonra yayımlanmış hadis tercümeleri ya da hadislerin kullanıldığı eserlerden verdiği örnekler üzerinden hadislerin çeviri ve yorumundaki problemlere ve nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair değerlendirmelerde bulunmuştur.

2019 yılında yayımlanan “Hadislerin Tercüme ve Yorumunda Dikkat Edilmesi Gereken Esaslar ve Sık Rastlanan Hatalar” başlıklı makalesinde Çalgan, (2019) 70.000’i aşkın hadis çevirisini inceleyerek 2000’in üzerinde hata tespit etmiş ve bu hatalı çevirilerden 71 örneği 22 başlık altında incelemiştir. İlahiyat perspektifinden yapılmış bu çalışmanın sonucunda Çalgan, hadis akademisyenlerinin yaptığı çevirilerin daha başarılı olduğu sonucuna ulaştığını belirtmiştir. Hadis çevirisi yapacak mütercimlerin doğru bir çeviri için ilgili hadise göre şu dört metoda başvurabileceğini ifade etmiştir: 1) Hadiste geçen bilinmeyen kelimeler için garîbu’l-hadîs kaynaklarına müracaat etme, 2) hadisin sebab-i vürudu ve hadisle ilgili detayları açıklayıcı diğer bilgileri tespit için hadisin farklı tariklerini mukayese etme, 3) hadisin içinde geçtiği bâbın başlığı ile uyumuna dikkat etme, 4) ihtiyaç halinde hadis şerhlerine müracaat etme. Ayrıca her zaman doğru sonuçlar alınamayacağını ifade etmekle birlikte hadislerin daha önceki muteber çevirileriyle karşılaştırma yapılması durumunda da bazı hataların önüne geçilebileceğini belirtmiştir. Son olarak mütercimlerin hadis usulü ve hadis metinlerine son derece vâkıf olması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Hadislerle İslam’ın Bilim Kurulu üyeleri ve Editörleri arasında yer alan Erul, Türkçeye kazandırılan temel hadis kaynaklarının çevirileri üzerine incelemelerde bulunduğu bildirisinde (Erul, 2008) son dönemde Kur’an çevirileri üzerine ülkemizde birçok çalışma yapılmışken hadis kitaplarının çevirilerine gerekli önemin verilmediği ve bu alanda çalışma yapılmadığına değinmiştir. Hadis kitaplarının çevirilerindeki sorunların bu eserlerin toplumda yeterince okunmamasına neden olduğu, hadis ve sünnetin doğru anlaşılmasına yol açtığı ve bazı yanlış çevirilerin İslam karşıtlarının saldırılarına zemin oluşturduğunu belirtmiştir. Çalışmasında konuyu hem İlahiyat hem de Çeviribilim açısından ele almış, hadis çevirilerinin bir bakıma Hz. Muhammed (sav)’in sözlerini o dilin mensuplarına rivayet etmek anlamına geldiğine vurgu yapmıştır. Dolayısıyla İslam tarihinin ilk dönemlerinden bu yana hadis rivayetindeki

titiz yaklaşım ve hadisleri tahrif etmemek amacına yapılan çabalar hadis çevirisinde de geçerli olmalıdır görüşünü benimsemiştir.

Erul, Türkçeye kazandırılan temel hadis kaynaklarında gördüğü çeviri hatalarını 1) Yanlış Çeviri (Maddi Hata), 2) Türkçe Kullanım Hataları, 3) Çeviride Eski Dil Kullanma, 4) Anlaşılması Zor Çeviriler, 5) Lafzî/Harfî Çeviri, 6) Yorumla Çeviri, 7) Arapçalaştırarak Çeviri, 8) Çeviride Vurgu, Kurgu ve Edebî Sanatların İhlali şeklinde sınıflandırmıştır. Venuti'nin yerileştirme/yabancılaştırma stratejileri çerçevesinde incelememizle de ortak nokta olarak düşünülebilecek "Arapçalaştırarak Çeviri" başlığını Erul, "Özellikle biraz daha geçmiş yıllarda yapılan çevirilerde görülen bir husus da hadisleri Arapça terkiplerle veya fiilleri mastar yaparak yahut isimleri hiç çevirmeden sanki herkesçe bilinmekteymiş gibi aynen Latine edilmesidir." şeklinde açıklamıştır. (s. 227) Bu başlık altında verdiği örneklerden bir tanesi, 1993 yılında yapılan son baskısına kadar aynı haliyle basıldığını belirttiği *Tecrîd-i Sarîh*'ten alınma şu hadis çevirisidir:

Rasûl-i Ekrem cevaben: "Bu hayt-ı esved ile hayt-ı ebyaz, sevâd-ı leyl ile beyâz-ı nehârdır." buyurdu. *Tecrîd-i Sarîh*, VI. 266.

Alternatif olarak Erul, şu çeviriyi önermiştir:

"Bu siyah ip ile beyaz ip, gecenin karanlığı ile gündüzün aydınlığı demektir."

Sekiz başlığın her birini yukarıda görüldüğü şekilde öncelikle açıklamış, ardından kaynaklardaki çeviri hataları üzerinden örnekler vererek doğru çevirilerinin nasıl olması gerektiğini göstermiş ve sonrasında, ideal bir hadis çevirisinde dikkat edilmesi gereken bazı öneriler sunmuştur. Bu önerileri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Türkçe sözlüklere başvurulmalı ve çevrilen kelimeyi en iyi karşılayan sözcük, ifade veya deyim özenle seçilip kullanılmalıdır.
- Mütercim hadisi doğru anlamak için bağlam, zaman, zemin, illet, hikmet ve vürûd sebebini iyi bilmelidir. Bunun içinse hadis ve sünnet konularında ihtisas düzeyinde ciddi bir birikim sahibi olması gerekir.
- Çevrilen hadisin farklı kaynaklarda geçen değişik versiyonları (yani rivayetleri) de dikkate alınmalıdır.

- Özellikle garib kelimeler için Arapça sözlüklerle yetinilmemeli, mutlaka Garîbü'l-hadîs türündeki hadis sözlüklerine başvurulmalıdır.
- Çevrilen ifadelerin birden fazla anlamı olması durumunda en doğru olanı tercih edilmeli, gerektiği durumlarda “veya” sözcüğü, “/” işareti ile ya da dipnot ile diğer anlam ve yorumlara da yer verilmelidir.
- Hadislerin anlaşılmasında klasik şerhlerin verilerinden yararlanılmalıdır. Hadislerdeki kavramların Hz. Peygamber’in dilinde ne anlama geldiği dikkate alınmalıdır.
- Arapçaya özgü cümle ya da ifade kalıplarının Türkçeye uygun daha düz, akıcı ve sade bir şekilde çevrilmesi daha uygun olacaktır.
- Edebî sanatlar hem doğru çevrilmeli hem de hadisteki edebî zevk ve ahenk yansıtılmaya çalışılmalıdır.
- Çeviriye metinde olmayan bir mana veya yorum katılmamalıdır.
- Metne sadakat adına da olsa okuyucunun anlayamayacağı şekilde lafzî/harfî çeviri yapmaktan sakınılmalıdır.
- Dilimize aynen geçmiş olmasına rağmen anlam kayması, daralma ya da genişlemeye uğramış kavramlar bulunmaktadır. Anlamı biliniyor düşüncesiyle Latinize ederek aynen nakletme yanılgısına düşülmemelidir.

Yukarıda işaret edildiği üzere bu öneri, yerlileştirme/yabancılaştırma stratejileriyle benzerlik göstermektedir. Bu maddede Erul, “nasihat” ve “ırz” kavramlarını örnek vermiştir. Yaygın olarak “Din nasîhattır” şeklinde çevrilen hadiste geçen “en-nasîha” ifadesinin, Hz. Peygamber’in dilinde “içten-özden bağlılık ve samimiyet” anlamına geldiğini, dolayısıyla hadisin bu şekilde çevrilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu noktadan hareketle Erul’un karşı olduğu hususun yabancılaştırma stratejisinin kullanılmaması değil, anlamı değiştirecek şekilde kullanılması olduğunu söylemek mümkündür.

- Son önerisinde ise Erul, çeviride “eşdeğerlik” ve “işlevselcilik” yaklaşımlarına değinmiştir. Eşdeğerci yaklaşımda çevirmenin yazara sadık olduğunu, kendisininse görünmez olduğunu ifade etmiştir. İşlevselci yaklaşımda ise çevirmenin daha görünür (aktif) olduğunu, okura sadık ve erek metne yönelik hareket ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak çeviride

işlevselci yaklaşımın günümüz gereksinimlerine yanıt vermesi bakımından büyük önem taşıdığına vurgu yapmıştır.

Bu maddede ise Erul'un Venuti'ye atıfta bulunmamakla birlikte çevirmen görünürlüğü/görünmezliği konusuna değindiği görülmektedir. İşlevselci yaklaşımı önceleyerek çevirmen görünürlüğünü savunduğunu ifade etmek mümkündür. Kuramsal Çerçeve bölümünde Venuti'nin Nida ve eşdeğerlik anlayışı hakkında görüşlerine yer verilecektir.

Erul 2021 yılında *Hadis Çeviri Yorum* adlı bir kitap yayımlamıştır. (Erul, 2021) Kitapta yukarıda bahsedilen çalışma da yer almaktadır. “Çeviri” ve “Yorum” olmak üzere iki bölümden oluşan bu kitapta altısı çeviri, yedisi de yorumla ilgili olmak üzere toplam on üç yazı bulunmaktadır. Çeviri bölümündeki yazılarda kaynak ve kavram eksenli çeviri eleştirileri yer almakta, İngilizce ve Fransızca'yı da içeren örnekler üzerinden hadis çevirisindeki problemlere dikkat çekilmektedir. İkinci bölümde ise Erul, ravilerden başlayarak hadisleri anlama ve yorumlama biçimlerini ele almış, âlimlerin hadis şerhleri üzerine fikir serdetmiş ve son olarak “Cumhuriyet Dönemi İlk Şerh Tecrübesi” olarak adlandırdığı Tecrid-i Sarih'teki tercüme ve şerh yöntemi üzerine bir yazı kaleme almıştır. Erul'un çalışmaları, dilimizde hadis çevirisi konusunu hem İlahiyat hem de Çeviribilim perspektifinden ele alan nadir eserlerden biri olması bakımından büyük öneme sahiptir.

Hadis çevirisi alanında yapılmış İngilizce çalışmalarda Çeviribilim tecrübesinden daha fazla istifade edildiği görülmektedir. Hadis literatüründen önemli kaynakların İngilizce çevirilerinin farklı çeviri kuramları ışığında incelendiği, hadislerdeki kültürel ifadelerin ya da söz sanatlarının aktarımının analiz edildiği, hadis çevirisindeki problemleri ve çözüm önerilerini içeren birçok çalışma bulunmaktadır. Sayıca Türkiye'de yapılmış akademik çalışmalara göre daha fazla olmakla beraber bu çalışmalar da yine alanın önemi dikkate alındığında nicelik olarak olması gerekenden az, kapsam olarak da sınırlı kalmıştır.

Mutar, Nevevi'nin *Kırk Hadis*'inin iki İngilizce çevirisini Betimleyici Çeviri Çalışmaları kapsamında Lambert ve van Gorp'un modeli çerçevesinde karşılaştırmalı incelemiştir. (Mutar, 2014) Mutar bu tür hassas metinlerin hedef dile en iyi aktarım yönteminin yabancılaştırıcı stratejiler olduğunu savunmuş, çalışmasının Venuti'nin kaynak dilin kültürünü öne çıkaran ve çevirmeni görünür kılmayı amaçlayan

yaklaşımıyla uyumlu bulgulara ulaştığını ifade etmiştir. Kur'an çevirileri üzerine de çalışmaları olan Mutar ayrıca, hadislerdeki mecaz-ı mürsel unsurlarının çevirisini yine Nevevi'nin *Kırk Hadis*'inin iki İngilizce çevirisinden örneklerle karşılaştırmalı incelediği bir makale kaleme almıştır. (Mutar, 2022) Bu makalede Mutar, yerlileştirici stratejilerin hedef dil okuyucusunu anlam nüansları ve orijinal metnin güzelliğini tam manasıyla hissetmekten mahrum bırakacağını savunmuş, dinî metinlerin dinî emirler olma vasfı da bulunduğunu, bu yüzden bu metinlerin çevirisinde daha temkinli davranmak gerektiğini ifade etmiştir.

Aynı yıl Cezayir'de yapılmış bir başka çalışma hadislerdeki metaforik ifadelerin İngilizceye çevrilmesini konu alan *The Translation of Methaphoric Expressions in the Holy Hadith into English* adlı tezdır. (Zelaci, 2014). Zelaci, Sahih-i Buhari'den seçtiği hadislerin İngilizce çevirisindeki metaforları, yani mecazi ifadeleri incelemiştir. Hz. Peygamber'in hadislerindeki metaforların 1) Arapça ve İngilizce retoriğe hâkim, 2) İslam dini hakkında ve özellikle hadislerle alakalı yeterli bilgi ve tecrübeye sahip, 3) kaynak dildeki metaforların hedef okura aynı anlam ve etkiyi yaratacak şekilde aktarımını sağlayabilmek için iki kültürü de iyi tanıyan kişiler tarafından yapılması gerektiğini savunmuştur.

İki alanı bir araya getiren bir diğer çalışma da Amoori'nin *Translation of 'Zakāt' Terms: Problems and Strategies* adlı yüksek lisans tezidir. (Amoori, 2017) Amoori tezinde, *Sahih-i Buhârî*, İbn Malik'in *Muvatta*'sı, Ebu Davud'un *Sünen*'i ve Tirmizî ile Nesâî'nin hadis kitaplarından oluşan beş hadis külliyatının İngilizce çevirilerinde yer alan zekâtla ilgili terimleri Skopos kuramı çerçevesinde karşılaştırmalı incelemiştir. Amoori çalışmasında, İslami çevirilerde dipnot ya da açıklama kullanımının hedef okurun metni daha iyi anlaması ve İslam'ı öğrenmesine katkıda bulunacağı, yabancılaştırma stratejisinin kaynak dil ve kültüre özgü özelliklerin hedef dilde de korunmasını sağlayacağı, kutsal metin çevirilerinde bir terimin silinmesinin (*deletion* stratejisi) kabul edilemez olduğu, akademik kuruluşlarda İslami metinlerin çevirisine yönelik yoğun eğitimler verilmesi ve bu alanda burslar ihdas edilmesinin önem taşıdığı gibi mülahazalarda bulunmuştur.

Arrous'un 2018 tarihli *Translating Hadith into English. A Comparative Study of Hadith Djibril's Translations* adlı tezi de bu alanda yapılmış çalışmalar arasında sayılabilir. (Arrous, 2018) Arrous çalışmasında Cibril Hadisi'nin üç farklı İngilizce

çevirisini karşılaştırmalı olarak kelime düzeyinde ve kelime üstü düzeyde örnekler üzerinden incelemiştir. Hadis çevirisinde duruma bağlı olarak aynı anda birden fazla strateji kullanmak gerekebildiğini savunmuştur. Sözdizimsel, anlamsal ve pragmatik çeviriyi içeren güvenilir bir çeviri metodu önermek amacıyla çalışmada çevirinin tüm boyutlarını ele almaya çalıştığını ifade etmiş ve yeterli bir hadis çevirisinin bilgi ve yeterlilik açısından birbirini tamamlayan iki çevirmen tarafından ve stratejilerin de bir arada kullanılarak birbirini tamamlayacağı şekilde yapılması önerisinde bulunmuştur.

Al-Rahawan ise konuyu Çeviribilim perspektifinden ele alan üç makale yayımlamıştır. İlk yayımlanan makalesinde, (Al-Rahawan, 2019) Muhsin Khan'ın İngilizce *Sahih-i Buhari* çevirisini incelemiştir. Bu çalışma hem dil bilimi hem çeviribilim hem de ilahiyat perspektifinden değerlendirmeler içermektedir. Hadis metnindeki bazı anlamsal belirsizliklerin yol açtığı farklı fikhî yorum ve anlayışlara da değinerek yaptığı bu disiplinler arası çalışma ile al-Rahawan, hem hadis çevirisinde karşılaşılan dilsel sorunları ele almış ve çözüm önerileri sunmuş hem de bu sorunların dini anlama ve yorumlamadaki etkisi üzerine bir perspektif ortaya koyarak dinî çevirinin çeviri sürecindeki tercihler ve sonrasındaki etkiler açısından önemine dikkat çekmiştir.

Venuti'nin yerlileştirme ve yabancılaştırma stratejileri üzerinden hadis çevirilerini değerlendirdiği ikinci makalesinde (Al-Rahawan, 2020), Kütüb-i Sitte'nin farklı çevirmenler tarafından yapılmış İngilizce çevirilerini inceleyerek yerlileştirme ve yabancılaştırma stratejilerinin uygulanabilirliğini sorgulamış, bu stratejilerden hangisinin ne kadar uygulanacağını hedef metnin kitlesi, kaynak metnin mesajı, çevirmenin birikimi gibi farklı faktörlere göre değişmekle beraber çevirmene bırakıldığı varsayımından yola çıkmıştır. Sonuç olarak hem metnin yabancı unsurlarını koruduğu hem de yorum zenginliğine daha açık olduğu düşüncesiyle yabancılaştırmayı tercih ettiğini belirtmiştir. İlk iki makaleyle ortak özellikler taşıyan üçüncü çalışmasında ise (Al-Rahawan, 2020) yine Venuti'nin yerlileştirme-yabancılaştırma stratejileri ışığında Muhsin Khan'ın *Sahih-i Buhari* çevirisini incelemiştir. Khan'ın metnin ayırt edici sözdizimsel, anlamsal ve kültürel özelliklerini ortaya çıkararak genel olarak yabancılaştırıcı bir çeviri anlayışı benimsediği sonucuna ulaşmıştır.

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Venuti'ye Göre Çeviri ve Çevirmen

Bu bölümde öncelikle Venuti'nin çeviriye ve çevirmene genel bakış açısından bahsedilecek, ardından Venuti'nin kuramını oluşturan iki temel başlık olan çevirmen görünürlüğü ve görünmezliği ile yerlileştirme ve yabancılaştırma üzerinde durulacaktır.

Philadelphia Temple Üniversitesi'nde İngilizce profesörü olan Venuti, kitabı kaleme aldığı tarih itibarıyla (1995) 15 yıldır profesyonel çevirmenlik yapmaktaydı. Dolayısıyla çeviri ile hem teorik hem de pratik anlamda yakın ilişki içerisinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim Nida ve Schleiermacher gibi çeviri kuramcılarına da yer yer atıflarda bulunmuştur. Hatta yerlileştirme/yabancılaştırma stratejilerini Schleiermacher'ın görüşleri üzerine geliştirmiştir. (Venuti, 1995, s. 19 vd.)

Venuti, 1995 yılında kaleme aldığı *The Translator's Invisibility* adlı kitabında çeviriyi, “kaynak dil metnini oluşturan gösterenler zincirinin, çevirmenin yorum gücüyle ortaya koyduğu hedef dildeki gösterenler zinciriyle yer değiştirdiği bir süreç” olarak tanımlamıştır. Ona göre çeviri, yabancı metnin dilsel ve kültürel farklılığının, hedef dil okurunun anlayabileceği bir metinle zorla değiştirilmesidir (*forcible replacement*). Bu tanımlamayı yaparken, bu kültürel farklılığın tamamen ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığını da eklemiştir. (Venuti, 1995, s. 17 vd.)

Venuti, amacının, “çağdaş İngilizce çeviri tarihi üzerinden (ve ona karşıt olarak) çevirmenin görünmezliğiyle mücadele etmek” olduğunu ifade etmiştir (Venuti, 1995, s. 39). Özellikle yabancı dillerden İngilizceye kazandırılan edebiyat ürünlerinde çevirilerin başarısının “akıcılık” üzerinden değerlendirildiğine, hatta akıcılığın tüm diğer çeviri stratejilerine baskın geldiğine dikkat çekmiştir. Kitapta bu doğrultuda İngiliz ve Amerikan medyasından birçok örnek vermiştir. Bu örnekler incelendiğinde, kitap eleştirisi, tanıtım gibi yazılarda özellikle son elli yılı aşkın süredir tutarlılıkla “akıcı söylem” övülürken, akıcılıktan sapmalar olduğunda adeta çevirmeni lanetleyen bir tutum olduğu görülür. “Akıcı çeviri” hâkimiyeti altında çevirmen, işini “görünmez” kılmak için uğraşır. Dolayısıyla çevirmen, çevrilen eserin, bir çeviri gibi değil, “doğal” görünüyormuş olması için çaba sarf eder. (Venuti, 1995, s. 2 vd.) Bu durumda akıcı çeviri, yazıldığı dönemin eski dil özellikleri yerine günümüz

İngilizcesinde yazılmış, jargon kullanımı yerine yaygın kullanımı tercih eden, günlük konuşma dili yerine standart dilde kaleme alınan, yabancı sözcüklerden kaçınılan bir metindir. (Venuti, 1995, s. 5)

Venuti'ye göre baskın olan akıcı çeviri metin anlayışı, bir diğer deyişle metinsel eşdeğerliğe dayalı yaklaşımlar, çevirinin önemli bir kültürel uygulama olarak kabul görmesini olumsuz yönde etkiler. (Venuti, 2011, s. 327) Ona göre bu durumu çözenin yolu da çevirmeni günümüzde çevirinin kuramsallaştığı ve uygulandığı koşullara direnir ve hatta bu koşulları değiştirir hale getirmekten, yani çevirmeni daha görünür kılmaktan geçmektedir. Bunun ilk adımı olarak Venuti çevirilerin orijinal bir metin değil “çeviri” olarak okunabileceği bir teorik temel sunma görüşünü benimsemiş ve asıl savunduğu şeyin körü körüne bir “yabancılık” kavramı değil, “çevirinin bir farklılık odağı olarak çalışılabileceği ve uygulanabileceği teorik, eleştirel ve metinsel yolları detaylandırmak” olduğunu ifade etmiştir. (Venuti, 1995, s. 41 vd.)

Venuti kitabında, bir din adamı ve çevirmen olan Eugene Nida'nın çeviri yaklaşımına da yer vermiştir. Bilindiği üzere Nida, biçimsel ve dinamik eşdeğerlik anlayışına dayalı kuramını, büyük ölçüde İncil çevirisi tecrübelerinden yola çıkarak ortaya koymuştur. Venuti ise, Nida'nın eşdeğerlik anlayışının, kendisinin çevirmen kimliğinden ziyade din adamı kimliğinin bir ürünü olduğunu düşünmektedir. Çalışmamızın İlahiyat ve Çeviribilim alanlarını bir araya getirmek amacı güden disiplinlerarası bir çalışma olması sebebiyle Venuti'nin hem din adamı hem de çevirmen kimliği olan Nida hakkındaki yorumlarına yer vermek yerinde olacaktır:

“Nida'ya göre çeviride doğruluk, hedef kültürde eşdeğer bir etki yaratmaya bağlıdır. Öyle ki bir çevirinin alıcıları, kaynak metnin alıcılarının kaynak metinden anladığı ölçüde metni anlamalıdır. [...] Dinamik eşdeğer çeviri dilsel ve kültürel farklılıkları ortadan kaldıran bir “diller arası iletişimdir”. [...] Nida'nın iletişim odaklı çeviri kuramı her çeviri sürecinde içkin olan etnomerkezci şiddeti yeterince dikkate almaz. [...] Nida'nın yerlileştirici çeviriyi savunması, zaman ve mekân içinde değişmeyen aşkın bir insanlık kavramına dayanmaktadır. [...] Nida'nın dinamik eşdeğerlik kavramı aslında çevirmeni misyonerlikle ilişkilendirir. [...] Hem misyoner hem de çevirmen, İncil'le hedef kültür arasında bir ilişki kurabilmek için hedef dilde dinamik eşdeğeri bulmalıdır.” (Venuti, 1995, s. 22 vd.)⁶

⁶ Aksi belirtilmedikçe kullanılan alıntıların İngilizceden Türkçeye çevirileri tarafımdan yapılmıştır.

3.2. Çevirmenin Görünürlüğü – Görünmezliği

De Oratore (Hatip Üzerine) (İÖ. 55) adlı eseriyle tarihte çeviri ile ilgili sorunları ilk gündeme getiren kişi olarak kabul edilen Cicero'nun, “çevirmen gibi” (*ut interpres*) ve “hatip gibi” (*ut orator*) çeviri kavramlarını öne sürmesi (Yazıcı, 2005, s. 36 vd), çevirmeni çevirinin öznesi olarak ortaya koyması açısından dikkat çekicidir. Benzer şekilde Horatius da *Ars Poetica*'da “sadık çevirmen” (*fidus interpres*) kavramını kullanarak yine çevirmene dikkat çekmiştir. Bu kullanımda “sadık çevirmen” olumlu bir yaklaşımla değil, karşı çıkılarak ve hatta aşağılayıcı bir maksatla kullanılmış bir kalıptır. (Yazıcı, 2005)

Son yüzyılda çevirinin dil bilimi odaklı incelendiği dönemde, eşdeğerliğin önem kazanmasıyla çevirmenden ziyade ürün ve süreç olarak çeviri üzerine yoğunlaşıldığı görülmektedir. Fakat takip eden dönemde çeviride kültür unsurunun öne çıkmasıyla birlikte, çeviri eyleminin öznesi olan çevirmen de yeniden önem kazanmaya başlamıştır.

Venuti'ye göre çevirmenin görünmezliği, özellikle 16. yüzyıldan beri Anglo-Amerikan çeviri uygulamasında hâkim olan *fluent translation* (akıcı çeviri) çeviri normunun bir sonucudur. (Stolze, 2020, s. 294) Venuti, çevirmenin görünmezliğinin, Anglo-Amerikan'ların “kültürel öteki”lerle ilişkilere olan kayıtsızlığının bir göstergesi olduğunu ve bu kayıtsızlığın dışarıda emperyalist ve içeride zenofobik (yabancı düşmanı) olarak tanımlanabileceğini belirtir. (Venuti, 1995, s. 17)

Çeviride akıcılığın makbul görülmesi, çevirmenler üzerinde daha akıcı metinler üretme baskısı oluşturmuştur. Bu akıcılığı sağlamak adına dilsel ve kültürel yerileştirme (*domestication*) yapılması, bir “şeffaflık yanılsaması” (*illusion of transparency*) yaratır. (Venuti, 1995, s. 34) Yani bir çeviri metinde dil ve üslup özellikleri bakımından bir tuhaflık olmaması, o metnin “şeffaf” olmasını sağlar. Hedef okur o metni okurken, çeviri bir metin değil, o dilde üretilmiş “orijinal” bir metin okuyor hissine kapılır. Bu yanıltıcı etki, çevirmenin yabancı metne yaptığı önemli müdahaleleri, yani çevirinin hangi şartlar altında yapıldığını maskeler. Dolayısıyla bir çeviri ne kadar akıcıysa çevirmen o kadar görünmez olur ve yabancı metnin yazarı ya da anlamı da o kadar görünür olur. (Venuti, 1995, s. 1-2)

Venuti'ye göre çevirmenin görünmezliğinin sebebi “akıcı” ve “şeffaf” çeviriler yapma geleneğidir. Bu noktadan hareketle çevirmenin görünürlüğünü sağlamak,

kaynak metnin (Venuti'nin dilinde “yabancı metin”) ait olduğu “yabancı kültürün” özelliklerini ve yazıldığı dönemin tarihsel özelliklerini çeviride yansıtmasıyla mümkündür. Böylelikle hedef okur metni okuduğu dilde yazılmış orijinal bir metin gibi değil, yabancı dilden çevrilmiş bir metin gibi okuyacaktır ve hem metinde “yabancı” olanın hedef okura iletilmesi sağlanacak ve dolayısıyla uzun vadede hedef okurun “öteki”ne olan müsamahası artacak, hem de çevirmen, çevirinin öznesi olarak “görünür” hale gelecektir.

3.3. Yerleştirme - Yabancılaştırma Stratejileri

Venuti, çevirmenin görünürlüğü - görünmezliği sorununa çözüm olarak yerleştirme (*domestication*) ve yabancılaştırma (*foreignization*) kavramlarını öne sürmüştür. Venuti bu kavramları, Schleiermacher'ın “okuru yazara götürme” ve “yazarı okura götürme” söylemlerine dayanarak geliştirmiştir. Bu noktada öncelikle incelenen kurama dayanak oluşturan Schleiermacher'ın görüşlerini incelemek yerinde olacaktır.

Schleiermacher'ın 1813'te Berlin Kraliyet Bilimleri Akademisi'nde verdiği derse kaynak olarak hazırladığı *Çevirinin Çeşitli Yöntemleri (Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens)* adlı kitabı, çeviri eğitiminde akademik nitelikteki ilk yapıt olarak tanınmıştır. Bu yapıtta sözlü ve yazılı olmak üzere iki tür çevirmenden yola çıkarak “metin türü” ayırımına da ilk dikkat çeken kişi olmuştur. (Yazıcı, 2005, s. 73) Metin türlerini “gündelik iş yaşamını ilgilendiren metinler” ve “bilim ve sanat metinleri” olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bunlardan iş yaşamıyla ilgili metinlerde anlamın tek olduğunu, metinlerin belirli kalıplardan oluştuğunu ve dolayısıyla yoruma açık olmadığını savunmuştur. Asıl dikkat çektiği ve önem atfettiği bilim ve sanat metinlerinde ise alışılmış anlam kalıplarının ötesinde çoğul anlamlı iletiler olduğu için ancak yorumla anlaşılabilceğini ve bu tür metinlerin çevirisinde yazarın niyetinin aktarılmasının da büyük önem taşıdığını belirtmiştir. Bilim ve sanat metinlerinin çevirisinin daha yaratıcılık gerektiren bir süreç olduğuna dikkat çekerek bu metinler için “okuru yazara götüren” ve “yazarı okura götüren” çeviriler olmak üzere iki yöntemden söz etmiştir. (Göktürk, 1994, s. 19) Schleiermacher, öne sürdüğü bu iki yöntemden “okuru yazara götüren” çeviri yöntemine öncelik vermiş, dolayısıyla okuru kaynak metne odaklayan kaynak odaklı çeviriyi incelemiştir. (Yazıcı, 2005, s. 74) Yani burada amaç, hedef okurun çeviriyi ana dilinde yazılmış gibi değil, kaynak dilde

yazılmış gibi okumasını sağlamaktır. Bu durumda çevirinin uzamsal ve zamansal farklılığı okuyucuda uyandırması gerekir. (Yazıcı, 2005, s. 74)

Venuti, 1813 tarihli konferanstan alıntılar yaparak Schleiermacher'ın bu ayrımını açıklamış ve bu iki yöntemden “yazarı okura götürme” yöntemini yerlileştirme (*domestication*), “okuru yazara götürme” yöntemini de yabancılaştırma (*foreignization*) olarak adlandırmıştır. Okunaklılık uğruna yabancı olanın yok edildiği, bir nevi evcilleştirildiği yerlileştirici çeviri uygulamasının yerine artık yabancılaştırıcı çeviri uygulamasının getirilmesi gerektiğini savunmuştur. (Venuti, 1995, s. 148) Venuti, Schleiermacher'ın görüşleri üzerinden yerlileştirmeyi “yabancı metnin etnomerkezci bir anlayışla hedef dilin kültürel değerlerine indirgenmesi ve dolayısıyla yazarın yurda getirilmesi”, yabancılaştırmayı ise “hedef dilin kültürel değerleri üzerinde *ethnodeviant* (etnik sapmasal) bir baskı uygulayarak yabancı metnin dilsel ve kültürel farklılığını kayda geçirmesi ve dolayısıyla okuru yurtdışına yollaması” olarak tanımlamıştır. (Venuti, 1995, s. 20-21)

Venuti yerlileştirici anlayışla yapılan çevirilerin, yabancı metni hedef kültürün dilsel ve kültürel değerlerine indirgeyen kısmî bir yorumdan ibaret olduğunu ve kaynak metnin iletmeyi amaçladığı farklılıkları tam olarak yansıtmadığını savunmuştur. Yerlileştirme çeviri stratejisi yazarın üslubunu silmekte, kaynak metindeki kültürel öğelerin aktarımını önlemekte ve kaynak metnin hedef kültür içerisinde asimile olmasına neden olmaktadır. Kitabında örnekler üzerinden semptomatik ya da bulgusal okuma (*symptomatic reading*) olarak adlandırdığı yöntemle okumalar yapmıştır. Bu çevirilerde kaynak metnin yazıldığı dönemdeki tarih yazımının milâdî tarihlere çevrilmesi, para birimlerinin o dönemlerin ölçütleriyle değil günümüzde anlaşılacak şekilde çevrilmesi gibi yerlileştirme uygulamalarını eleştirmiş ve incelediği bu minvalde bir örneği, “kaynak dil kültürünün hedef dil kültürüyle asimile edilmesi” olarak yorumlamıştır.

Venuti'ye göre yabancılaştırıcı çeviri anlayışıyla amaçlanan, baskın hedef dilin kültürel değerlerine direnen bir çeviri teorisi ve pratiği geliştirmek ve böylelikle yabancı metnin dilsel ve kültürel farklılığını ortaya koymaktır. Yabancılaştırma anlayışında kaynak metnin yazarı (Venuti'nin deyiimiyle yabancı yazar) da çevirmen de metnin aşkın kaynağı olarak düşünülemez. Yerlileştirici anlayışların dayandığı varsayımlardan farklı olarak yabancılaştırmada öznellik önceliklidir. Her bir kültürel

oluşum ve tarihsel dönemde değişebilen, hatta zaman zaman birbiriyle çelişen, kültürel ve sosyal saptamalar önem kazanır. (Venuti, 1995, s. 24)

Venuti, eşdeğerliğe dayalı çeviri değerlendirmelerini de eleştirir ve yabancı bir metnin çeşitli kültürel varsayımlar ve sosyal durumlar içerisinde farklı tarihsel dönemlerde yapılan çevirilerinde geçici olarak sabitlenen birçok farklı anlamsal olasılığın yeri olduğuna dikkat çeker. Bu yönüyle Schleiermacher'daki yorumbilimsel anlayışı da desteklediği söylenebilir. Ona göre anlam, değişmez birleşik bir öz değildir. Bu nedenle bir çeviri, matematiksel kavramlara dayalı anlamsal eşdeğerlik anlayışına ya da bire bir karşıtlığa göre değerlendirilemez. (Venuti, 1995, s. 18)

Bilindiği üzere Kur'an'ın Arapça vahyedilmesi ve Hz. Peygamber'in (sav) dilinin Arapça olması sebebiyle İslamî literatürde Arapça hâkim dildir. Bu nedenle İslamî çevirilerde özellikle dinî terimlerin aktarımında yerlileştirme/yabancılaştırma oranları, metinlerin anlaşılabilirliği kadar hedef dil ve kültürlerde dinî yaşamı da büyük ölçüde etkilemektedir. Çünkü “din dili” o kültürlerde bu çeviriler vasıtasıyla yaygınlaşmaktadır. Bu bakımdan dinî bir metnin çevirisinin inceleneceği bu çalışmada Venuti'nin kuramı tercih edilmiştir.

Çalışmamıza konu olan *Hadislerle İslam* ve İngilizce çevirisi *Islam Through Hadiths* adlı eserlerin 1. Cildinde yer alan dinî terimler, Venuti'nin kuramının merkezinde yer alan yerlileştirme ve yabancılaştırma stratejileri çerçevesinde analiz edilecektir. Bu incelemenin sonucunda çeviride hangi stratejinin ne oranda kullanıldığı belirlenecektir. Böylelikle Venuti'nin amaç olarak belirlediği “çevirmen görünürlüğü”nün 1. Cilt çevirisi özelinde hangi oranda sağlandığı ortaya konacaktır.

4. İNCELENECEK ESER VE ÇEVİRMEN

4.1. *Hadislerle İslam* (Kaynak Metin)

Hadislerle İslam, İslam inancı ve medeniyetinin temel yapı taşlarından olan hadisleri ve sünneti sahih kaynaklar aracılığıyla ve bağlamından koparmadan anlaşılır bir çeviriyle sunarak Müslüman hayatında hadis ve sünnetin doğru konumlandırılması ve uygulanması amacıyla hazırlanmış bir hadis külliyatıdır. Yer yer hadislerin Arapça kaynak metinlerine de yer vermekle birlikte Türkçe olarak hazırlanmış eser, seksen beş yazarın yaklaşık altı yıllık emeğinin ürünü olarak yedi cilt halinde ilk olarak 2013 yılında basılmıştır.

“Hadislerin Hadislerle Yorumu” alt başlığıyla yayımlanmış olan eserin birinci cildinde, geniş bir Mukaddime bölümü bulunmaktadır. Mukaddime bölümünde hadis tarihi ve literatürü, sünnet ve hadisi doğru anlamada temel ilke ve prensipler, “Konulu Hadis Projesi” hakkında bilgiler, eserin hazırlanış ilkeleri, dil ve üslubu gibi hususlarda detaylı bir şekilde bilgi verilmiştir. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 43)

Ön Söz’de verilen bilgilerden yola çıkarak eserin hazırlanış amaçlarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Temel olarak hadis alanındaki birikimi ve hadis kültürünü ortalama okura taşımak,
2. Günümüz insanına İslam mesajını hadislerle vermek,
3. Hz. Muhammed’in (sav) örnekliğini sade ve anlaşılır bir dille çağımız insanına ulaştırmak,
4. Ortalama okuyucuya hitap etmek amaçlandığı için hadis ilminin sorunlarını, teknik ve ilmi detayları okuyucuya taşımadan hadislerde verilen mesajın aktarımını sağlamak,
5. Hadislerin bağlam içerisinde sunulması yöntemiyle okurun zihninde hadislerin söylendiği zaman, mekân, durum ve kişilerin canlanması ve dolayısıyla daha iyi anlaşılmasını temin etmek,
6. İslam toplumunun modern zamanlardaki problem ve ihtiyaçlarını dikkate alarak bu sorunlara hadis çerçevesinden çözümler sunmak. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 40-49)

Seksen beş kişilik akademik heyetin özgeçmişleri ilk ciltte sunulmuştur. Yine ilk cildin künye sayfasında verilen bilgilere göre bu heyetten beş kişiden oluşan bir Bilim Kurulu, altı editör, on sekiz kişilik redaksiyon heyeti ve sekiz kişilik son okuma heyeti olmak üzere alt kurullar oluşturulmuştur. Bu kurullar marifetiyle kitapta yer alan metinler hem dil ve üslup hem de içerik ve doğruluk bakımından üst kurul ilk okuması, ilmi redaksiyon, edebî redaksiyon ve üst kurul nihai aşaması olmak üzere dört aşamalı bir incelemeye tabi tutulmuştur.

Hadislerle İslam mukaddime, giriş ve yedi cilde yayılmış sekiz ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şunlardır:

1. Allah, Alem, İnsan ve Din
2. Bilgi
3. İman
4. İbadet
5. Ahlak
6. Sosyal Hayat
7. Tarih ve Medeniyet
8. Ebedi Hayat, Ahiret

Bu ana bölümlerin her birinin altında alt konu başlıkları bulunmaktadır. Bu konu başlıklarının hepsinin niteleyici mahiyette ya da slogan vasfında alt başlıkları bulunmaktadır. Her konuda başlıktan sonra ortalama beş hadise yer verilmiştir. “Serlevha Hadis” adı verilen bu rivayetlerin konunun ana fikrini yansıtan kapsamlı hadislerden seçilmesine dikkat edilmiştir. Serlevha hadisler sahabi ravisi, Arapça metni, Türkçe metni ve kaynağı ile birlikte verilmiştir. Sonrasında ise bağlam bilgisi vermek maksadıyla konu, kurgusal olmayıp hadislerde anlatılan unsurlara dayanan hikâyelerle, yani öyküleyici bir üslupla anlatılmıştır. Sayfa ve kelime sınırlaması nedeniyle her konuda yaklaşık otuz hadis kullanılmıştır. Bu hadislerin hepsi dipnotta çoğunlukla birden fazla hadis kaynağından referans gösterilerek yazılmıştır.

Metinlerde yer alan bilgiler esas olarak Kur’an-ı Kerim ve on dokuz hadis kitabına dayanmaktadır. Bunların dışında konu yazımında kullanılan bilgilere kaynaklık eden iki yüzden fazla esere atıfta bulunulmuştur. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 151) Kitapta temel kaynaklara yapılan atıfların istatistiki bilgileri Tablo 4.1’de görüldüğü şekilde sunulmuştur.

Eser Türü	Toplam Atıf
Tefsir (17 Eser)	150
Tarih-Siyer (40 Eser)	868
Hadis Şerhi (25 Eser)	227

Tablo 4.1. Hadislerle İslam’da Eser Türüne Göre Atıflar (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013, s. 155)

Mukaddime bölümünde, eserin tamamında kullanılan ve atıfta bulunulan ayet ve rivayetlerin toplamının (mükerrerleriyle birlikte) 25.147, tekrarsız olarak atıfta bulunulan rivayetlerin sayısının ise 9.782 olduğu belirtilmiştir. Ardından Tablo 4.1’deki bilgiler, “Temel Kaynaklara Yapılan Atıflar” başlığıyla sunulmuştur.

İncelemede esas alacağımız 2020 yılında İstanbul’da basımı gerçekleştirilmiş olan 4. baskıda ilk cilt 724 sayfadan oluşmaktadır. Tezimizin inceleme konusu olan birinci ciltte “En Sevgili’ye İltica” adlı bölümün ardından Akademik Heyet’in özgeçmişlerinin sunulduğu bir bölüm bulunmaktadır. Ardından Ön Söz ve yukarıda bahsedilen bilgilerin verildiği Mukaddime bölümü gelmektedir. Bunların sonrasında Giriş bölümünü takiben “Allah, Alem, İnsan ve Din” başlıklı 1. Bölüm, “Bilgi” başlıklı 2. Bölüm ve “İman” başlıklı 3. Bölüm bulunmaktadır. Kitabın sonunda ise Dizin bölümü yer almaktadır.

4.2. *Islam Through Hadiths* (Hedef Metin)

Hadislerle İslam’ın İngilizce çevirisi *Islam Through Hadiths* adıyla ilk olarak, Türkçe ilk baskının yapılmasından yedi yıl sonra 2020 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları tarafından İstanbul’da basılmıştır. İncelememizde bu ilk baskının nüshası esas alınmıştır.

Birinci cilt künye sayfasında verilen bilgilere göre proje yöneticiliği, o dönemde Amerika Birleşik Devletleri’nde Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Din ve Sosyal Hizmetler Müşaviri olarak görev yapan Dr. Yaşar Çolak tarafından gerçekleştirilmiştir. Gary Leiser ve Amjad M. Hussain’dan oluşan iki kişilik İngilizce editör ekibinden, baş editörlüğü Gary Leiser üstlenmiştir. Yedi cildin çevirmenliğini Ahmet Selim Tekelioğlu, Cengiz Şişman, Gary Leiser, Hikmet Yaman, Himmet Taşkömür, İsmail Eriş ve Rahim Acar’dan oluşan yedi kişilik bir ekip tamamlamıştır. Çevirmenlerin ciltlerin çevirisi açısından dağılımı şu şekildedir:

1. Cilt: İsmail Eriş
2. Cilt: Rahim Acar, Gary Leiser
3. Cilt: Cengiz Şişman, İsmail Eriş, Hikmet Yaman
4. Cilt: Cengiz Şişman
5. Cilt: Gary Leiser
6. Cilt: Gary Leiser, İsmail Eriş
7. Cilt: İsmail Eriş

İncelememizin asıl konusu olan birinci cilt 766 sayfadan oluşmaktadır. İsmail Eriş'in çevirdiği birinci cilde Türkçe basımdan farklı olarak Akademik Heyet özgeçmişlerinin sunulduğu bölümden sonra "Translators" başlığıyla çevirmenlerin özgeçmişlerinin verildiği bir bölüm eklenmiştir. Kaynak Metin *Hadislerle İslam*'da "Hadislerin Hadislerle Yorumu" olarak geçen kitabın alt başlığı Hedef Metin *Islam Through Hadiths*'te "An Interpretation of the Hadiths through Hadiths" şeklinde çevrilmiştir.

Birinci cilt, Introduction ve Preface'in ardından "Allah, The Universe, Man, and Religion" başlıklı 1. Bölüm (Section I), "Knowledge" başlıklı 2. Bölüm (Section II), ve "Faith" başlıklı 3. Bölümü (Section III) ile Index'ten oluşmaktadır. Birinci ciltte yer alan bölümler Tablo 4.2'de Kaynak Metin - Hedef Metin eşleştirmesi şeklinde karşılıklı verilmiştir.

Kaynak Metin	Hedef Metin
En Sevgili'ye İltica	An Appeal to the Most Beloved (saw)
Akademik Heyet	Adademic Committee
	Translators
Kısaltmalar	Abbreviations
Ön Söz	Foreword
Mukaddime	Introduction
Giriş	Preface
I. Bölüm: Allah, Alem, İnsan ve Din	Section I: Allah, The Universe, Man, and Religion
II. Bölüm: Bilgi	Section II: Knowledge

III. Bölüm: İman	Section III: Faith
Dizin	Index

Tablo 4.2. Hadislerle İslam 1. Cilt Bölümleri ve Çevirileri

4.3. Çevirmen

İncelememize konu olan *Hadislerle İslam*'ın birinci cildinin çevirisi, İsmail Eriş tarafından yapılmıştır. İsmail Eriş⁷, 1996 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olmuş, yüksek lisansını ise 2000 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Austin Teksas Üniversitesi (*Texas University at Austin*) Ortadoğu Araştırmaları (*Middle East Studies*) programında *The Dar al-Islam and the Dar al-Harb: a discourse on the crafting of a Muslim State* adlı teziyle tamamlamıştır. Aynı yıl Michigan University Yakın Doğu Araştırmaları'nda (*Neareastern Studies*) doktora programına kaydolmuştur. Doktora derslerini tamamlayıp ABD (tez hariç hepsi) statüsünü aldıktan sonra askerlik görevini yapmak üzere Türkiye'ye dönmüştür. İlahiyat eğitiminin yanı sıra 2020'de Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi'nden mezun olmuş ve akademik çalışmalarına disiplinlerarası bir boyut kazandırmıştır.

Disiplinlerarası çalışma hedefi doğrultusunda 2010 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda doktora başlamıştır. 2021 yılında ise *Modern finansman aracı olarak sukuk ve iktisat tarihi içerisindeki kökenleri* adlı doktora tezini yayımlamıştır.

Özellikle İslam Hukuku, Finansal Piyasalar ve Yatırım Yönetimi alanlarında uzmanlaşmış olan Eriş, 2007 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri bölümünde başladığı akademik kariyeri boyunca Türkçe ve İngilizce olarak İslam Hukuk Düşüncesi, Basic Islamic Knowledge, Islamic Law, İslam Bankacılığı, İslam İktisadı, İslam Hukukna Giriş, Contemporary Problems in Fiqh, Methodology of Islamic Jurisprudence adları altında birçok ders vermiştir.

Turkish Journal of Islamic Economics (TUISE) adlı bilimsel derginin Editörler Kurulu Üyesi olarak görev yapmakta olan Eriş, akademik kariyerini Şubat 2022'tan bu yana Dr. Öğretim Üyesi olarak Marmara Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Enstitüsü'nde sürdürmektedir.

⁷ Çevirmenin özgeçmişi hakkında bilgiler, *Hadislerle İslam*'ın 1. Cildindeki özgeçmişinden ve <https://avesis.marmara.edu.tr/ismail.eriş> adresinden (erişim: 21.05.2022) derlenmiştir.

İleri düzeyde İngilizce bilen Eriş'in çevirmenlik kariyerinde de aktif olduğu görülmektedir. Türkçe-İngilizce dil çiftinde yayımlanmış birçok kitap ve kitap çevirisi bulunmaktadır. İlk çevirisi 2020 yılında yayımlanmış olup, özellikle dinî çeviri alanında geniş bir tecrübeye sahiptir. Çevirileri Albaraka Yayınları, Erkam Yayınevi, TKBB Yayınları, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Klasik Yayınları, İnsan Yayınları gibi yayınevlerinden çıkmıştır.

Yayımlanmış kitap ve kitap bölümü çevirileri şu şekildedir: *The Exemplary Manners of the Friends of Allah 1* (2010), *Hajj Maburur and Umrah - The Accepted Pilgrimage Performed in a Spiritual Climate* (2011), *Hukuk Toplum ve Kültür - Kuzey Afrika 1300-1500* (2014), *An Excellent Exemplar 1* (2015), *An Excellent Exemplar 2* (2015), *101 Steps in Education* (2015), *101 Essentials of Service* (2015), *A Peaceful Home – Paradise on Earth* (2015), *İslamofobi - 21. Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu* (2015), *Ortaçağ Kahiresinde Bilginin İntikali * İslami Eğitimin Sosyal Tarihi* (2015), *Endowment, Charity, and Service in Islam* (2016), *Hadith* (2016), *The Prophet Joseph* (2016), *Let Us Learn Islam, For Junior High Schools - 7th Class* (2017), *The Journey of Searching the Truth* (2017), *The Prophet Muhammad's Sayings - Our Guide on the Path to Paradise* (2018), *Fiqh* (2018), *Fiqh II According to the Shafii School of Law* (2018), *Rethinking Hadith Methodology* (2019), *A Muslim's Character 1* (2019), *Fiqh I According to the Shafii School of Law* (2019), *A Muslim's Character 2* (2020), *Şer'i Standartlar ve Operasyonel Gereklilikler* (2021), *Ekonomik Analiz: İslami Bir Perspektif 1* (2021).

Eriş, *Hadislerle İslam*'ın İngilizce çeviri projesi kapsamında 1. ve 7. ciltlerin tamamını, 3. ve 6. ciltleri ise başka çevirmenlerle birlikte çevirmek itibarıyla dört cildin çevirisine katkı sunmuştur.

5. İNCELEME

Çalışmamızın bir terim incelemesi olması sebebiyle inceleme öncesinde terimin neliği ve çalışmada referans alacağımız kaynak üzerinden kapsamı üzerinde bilgi verilecektir.

TDK Türkçe Sözlük'te “terim”, “bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelime, ıstılah” olarak tanımlanmıştır. (TDK, 2022) TDV İslam Ansiklopedisi'nin “İstılah” maddesinde ise terim sözcüğünün, Latince “sınır, son” anlamına gelen *terminus* sözcüğünden Fransızcaya geçen *terme* kelimesinden dilimize girdiği ifade edilmiş ve “bir ilim veya sanat dalı mensuplarınca özel ve özgün anlam yüklenen kelime ve terkipler” olarak tanımlanmıştır. (Öznurhan, 2020)

Editörlüğünü Kabakcı'nın yaptığı *İlahiyat Terminolojisi Çok Dilli Yazım Kılavuzu* adlı eser dinî terminoloji alanında dilimizde son dönemde yapılmış en kapsamlı çalışmalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserin Ön Sözünde terimlerin hedef dile aktarımında benimsenen iki yol bulunduğu, bunlardan ilkinin bir terimin hedef dilde en uygun olduğu düşünülen kelime ya da kelimeler ile karşılanması, ikincisinin ise kaynak dildeki bir terimin hedef dile kendi alfabesiyle aynen taşınması çabası olduğu belirtilmiştir. Bu iki yöntemden Venuti'nin yabancılaştırma stratejisiyle paralel düşünülebilecek ikinci yöntemin anlam kaybı yaşanmaması adına daha uygun olduğu görüşü savunulmuştur. (Kabakcı, 2021, s. 9)

Eserde 3146 terim Türkçe yaygın kullanım ve transliterasyonları, İngilizce literatürdeki karşılıkları ve transliterasyonları (yani yerlileştirme ve yabancılaştırma stratejileriyle yapılmış çevirileri), kaynak dildeki asıl halleri (Arapça, Farsça veya Osmanlıca) ile literatürden örnek cümlelerle birlikte verilmiştir. Çalışmada terimler Arap Dili ve Belagati, Hadis, İslam Felsefesi, İslam Hukuku, İslam Mezhepleri Tarihi, Kelam, Kıraat ve Tecvit, Mantık, Siyer, Tasavvuf, Tefsir, Türk Din Mûsikîsi, Türk-İslam Edebiyatı ve Türk-İslam Sanatları olmak üzere 14 bölümde sınıflandırılmıştır. (Kabakcı, 2021, s. 11)

Çalışmamız bir hadis eserinin incelemesi olmakla birlikte genel olarak dinî terimlerin çevirisini ele aldığından terim seçiminde Hadis ilmiyle sınırlı kalınmamış, yukarıda açıklanan 14 alan referans alınarak dinî terim kapsamına giren tüm terimler listelere alınmıştır. Bu bağlamda peygamber isimleri, kabile isimleri ve bölgelere ait

adlandırmalar hem Hadis hem de Siyer ve İslam Tarihi alanları açısından birer dinî terim olarak değerlendirilerek tabloya dâhil edilmiştir. Ayrıca dinî bağlamda kalıplaşmış Arapça ifadeler (Örn. *Subhanallah*) de terim kapsamında listede yer almıştır.

İnceleme bölümünde öncelikle birinci ciltteki üç bölümde yer alan dinî terimler ilgili başlıklar altında kaynak-hedef eşleşmesi şeklinde listelenmiştir. Terimler listelenirken KM ve HM’de yer aldıkları formatta (italik, tırnak içi, büyük harf vb.) yazılmıştır. Bağlamsal açıdan kolaylık sağlaması amacıyla terimlerin ait oldukları konu başlıkları tablonun numaradan sonraki ilk sütununda verilmiştir. Ardından KM ve HM karşılıkları verilip son sütunda ise Venuti’nin çeviri kuramına göre dâhil olduğu çeviri stratejisi belirtilmiştir.

Bir terimin metinde birden fazla defa geçmesi ve çevirmenin aynı terim için farklı karşılıklar kullanmış olması durumunda terim listeye farklı karşılık kullanılarak çevrilmiş haliyle de eklenmiştir. (Örn. KM’deki “Câhiliye” sözcüğü için HM’de “*jahiliyya*” ve “the Age of Ignorance” kullanımı.) Bu tercih, yerlileştirme-yabancılaştırma oranının mümkün olduğunca doğru hesaplanması amacıyla yapılmış olup tekrar olarak değerlendirilmemiştir. İki stratejinin bir arada kullanıldığı terimlerin sayıca fazla olduğu görülmüş ve çevirmenin bu tercihinin de oran hesaplamasına yansıtılması amacıyla Yerlileştirme ve Yabancılaştırmanın yanı sıra, üçüncü kategori olarak Çift Strateji eklenmiştir.

Listelemelerin ardından her bir bölümden on örnek seçilerek detaylı incelenmiştir. Bu örnekler, yerlileştirme, yabancılaştırma ve çift strateji kullanımını net ortaya koyacak nitelikte olan kısımlardan seçilmiştir. Detaylı inceleme kısmında örneklerde geçen tüm terimlerin çevirisinde kullanılan stratejiler açıklanmıştır.

5.1. I. Bölüm: Allah, Âlem, İnsan ve Din / Section I: Allah, The Universe, Man, and Religion

Birinci bölüm, KM’de 203-369, HM’de ise 223-399. sayfalar arasında yer almaktadır. Ana bölüm başlığı “Allah, Âlem, İnsan ve Din” olup, altında 14 konu

başlığı bulunmaktadır. I. Bölüm metinlerinde tespit edilen dinî terimler Tablo 5.1’de sunulmuştur.

No	Konu Başlığı	Kaynak Metin	Hedef Metin	Strateji
1	Allah	müşrik	idolater	Yerlileştirme
2	Allah	(sav)	(saw)	Yabancılaştırma
3	Allah	Allah Tebâreke ve Teâlâ	Allah the Exalted	Yerlileştirme
4	Allah	İhlâs sûresi	<i>Sura al-Ikhlâs</i>	Yabancılaştırma
5	Allah	Samed	the Eternal	Yerlileştirme
6	Allah	Allah Resûlü	the Messenger of Allah	Yerlileştirme
7	Allah	nimet	food and drink	Yerlileştirme
8	Allah	Allah’a hamdolsun	Praise be to Allah	Yerlileştirme
9	Allah	cehennem	Hell	Yerlileştirme
10	Allah	tekbir getirmek	say “ <i>Allāhu Akbar</i> ” (loudly)	Yerlileştirme
11	Allah	Tevrat	Torah	Yerlileştirme
12	Allah	İncil	Gospel	Yerlileştirme
13	Allah	Kur’an	the Holy Qur’an	Yerlileştirme
14	Allah	şer	evil	Yerlileştirme
15	Allah	Evvel	The First One	Yerlileştirme
16	Allah	Âhir	The Last One	Yerlileştirme
17	Allah	Zâhir	The Evident One	Yerlileştirme
18	Allah	Bâtın	The Hidden One	Yerlileştirme
19	Allah	ashâb	Companions	Yerlileştirme
20	Allah	mümin	believer	Yerlileştirme
21	Allah	Âyetü’l-kürsî	the Verse of the Throne (<i>Ayat al-Kursî</i> , the 255 th)	Çift Strateji

			verse of the <i>Sura</i> al-Baqara)	
22	Allah	şefa'at etmek	intercede with	Yerlileştirme
23	Allah	ilim	knowledge	Yerlileştirme
24	Allah	müşrik	polytheist	Yerlileştirme
25	Allah	mahlûkat	creation	Yerlileştirme
26	Allah	nâzil olmak	to be revealed	Yerlileştirme
27	Allah	kâfir	disbeliever	Yerlileştirme
28	Allah	arş	Throne	Yerlileştirme
29	Allah	Âyet	verse	Yerlileştirme
30	Allah	Cenâb-ı Hak	Allah the Almighty	Yerlileştirme
31	Allah	Cebrail	Jibril	Yabancılaştırma
32	Allah	Rab	Lord	Yerlileştirme
33	Allah	Hayber	Khaybar	Yabancılaştırma
34	Allah	gayb	unseen	Yerlileştirme
35	Allah	Sakîf kabilesi	the tribe of Thaqif	Yabancılaştırma
36	Allah	Kureys	the tribe of Quraysh	Yerlileştirme
37	Allah	Kâbe	Ka'ba	Yabancılaştırma
38	Allah	Fussilet sûresi	<i>sura</i> Fussilat	Yabancılaştırma
39	Allah	günah işlemek	commit sins	Yerlileştirme
40	Allah	haram	religiously forbidden	Yerlileştirme
41	Allah	haram	prohibited	Yerlileştirme
42	Allah	helal	lawful	Yerlileştirme
43	Allah	tevbe	repentance	Yerlileştirme
44	Allah	günahkâr	sinful	Yerlileştirme
45	Allah	Kerîm	most Forgiving One	Yerlileştirme
46	Allah	hayâ etmek	be ashamed of	Yerlileştirme

47	Allah	rızık	sustenance	Yerlileştirme
48	Allah	Âl-i İmrân sûresi	<i>sûra</i> Al 'Imran	Yabancılaştırma
49	Allah	kıyamet günü	the Day of Judgement	Yerlileştirme
50	Allah	Sûr	the Trumpet	Yerlileştirme
51	Allah	mahşer meydanı	the place of the last judgement	Yerlileştirme
52	Allah	Hız. Musa (as)	Moses	Yerlileştirme
53	Allah	âhiret	Hereafter	Yerlileştirme
54	Allah'ın İsim ve Sıfatları	iman	faith	Yerlileştirme
55	Allah'ın İsim ve Sıfatları	er-Rahmân	the Most Merciful (to creation) (al-Rahman)	Çift Strateji
56	Allah'ın İsim ve Sıfatları	er-Rahîm	the Most Beneficent (to the believers) (al-Rahim)	Çift Strateji
57	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Melik	the King (al-Malik)	Çift Strateji
58	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Kuddûs	the Free of Deficiencies (al-Quddus)	Çift Strateji
59	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Selâm	the Granter of Safety (al-Salam)	Çift Strateji
60	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Mü'min	the Granter of Security (al-Mu'min)	Çift Strateji
61	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Müheymin	the Watcher (al-Muheymin)	Çift Strateji
62	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Azîz	the Mighty (al-'Aziz)	Çift Strateji
63	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Cebbâr	the Compeller (al-Jabbar)	Çift Strateji

64	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Mütekebbir	the Supreme (al-Mutakabbir)	Çift Strateji
65	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Hâlık	the Creator (al-Khaliq)	Çift Strateji
66	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Bâri	the Originator (al-Bari')	Çift Strateji
67	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Musavvir	the Fashioner (al-Musawwir)	Çift Strateji
68	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Gaffâr	the Pardoner (al-Ghaffar)	Çift Strateji
69	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Kahhâr	the Overwhelming (al-Qahhar)	Çift Strateji
70	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Vehhâb	the Giving (al-Wahhab)	Çift Strateji
71	Allah'ın İsim ve Sıfatları	er-Rezzâk	the Provider (al-Razzaq)	Çift Strateji
72	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Fettâh	the Opener (al-Fattah)	Çift Strateji
73	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Alîm	the Knowing (al-'Alim)	Çift Strateji
74	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Kâbîd	the Taker (al-Qabid)	Çift Strateji
75	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Bâsıt	the Giver (al-Basit)	Çift Strateji
76	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Hâfid	the Abaser (al-Khafid)	Çift Strateji
77	Allah'ın İsim ve Sıfatları	er-Râfî'	the Exalter (al-Rafi')	Çift Strateji
78	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Muizz	the One who grants honor (al-Mu'izz)	Çift Strateji
79	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Müzill	the One who humiliates (al-Mudhill)	Çift Strateji

80	Allah'ın İsim ve Sıfatları	es-Semî'	the Hearing (al-Sami')	Çift Strateji
81	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Basîr	the Seeing (al-Basir)	Çift Strateji
82	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Hakem	the Judge (al-Hakam)	Çift Strateji
83	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Adl	the Just (al-'Adl)	Çift Strateji
84	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Latîf	the Kind (al-Latif)	Çift Strateji
85	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Habîr	the Aware (al-Khabir)	Çift Strateji
86	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Halîm	the Forbearing (al-Halim)	Çift Strateji
87	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Azîm	the Magnificent (al-'Azim)	Çift Strateji
88	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Gafûr	the Oft-Forgiving (al-Ghafur)	Çift Strateji
89	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Şekûr	the Grateful (al-Shakur)	Çift Strateji
90	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Alî	the Most High (al-'Aliyy)	Çift Strateji
91	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Kebîr	the Great (al-Kabir)	Çift Strateji
92	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Hafîz	the Guardian (al-Hafiz)	Çift Strateji
93	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Mukît	the Powerful (al-Muqit)	Çift Strateji
94	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Hasîb	the Reckoner (al-Hasib)	Çift Strateji
95	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Celîl	the Glorious (al-Jalil)	Çift Strateji

96	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Kerîm	the Generous (al-Karim)	Çift Strateji
97	Allah'ın İsim ve Sıfatları	er-Rakîb	the Watcher (al- Raqib)	Çift Strateji
98	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Mücîb	the Responder (al-Mujib)	Çift Strateji
99	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Vâsi'	the Liberal Giver (al-Wasi')	Çift Strateji
100	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Hakîm	the Wise (al- Hakim)	Çift Strateji
101	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Vedûd	the Loving (al- Wadud)	Çift Strateji
102	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Mecîd	the Majestic (al- Majid)	Çift Strateji
103	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Bâis	the Reviver (al- Ba'ith)	Çift Strateji
104	Allah'ın İsim ve Sıfatları	eş-Şehîd	the Witness (al- Shahid)	Çift Strateji
105	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Hakk	the Truth (al- Haqq)	Çift Strateji
106	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Vekîl	the Guarantor (al-Wakil)	Çift Strateji
107	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Kavî	the Strong (al- Qawiyy)	Çift Strateji
108	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Metîn	the Firm (al- Matin)	Çift Strateji
109	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Velî	the One Who Aids (al-Waliyy)	Çift Strateji
110	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Hamîd	the Praiseworthy (al-Hamid)	Çift Strateji
111	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Muhsî	the Encompasser (al-Muhsi)	Çift Strateji

112	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Mübdi	the One Who begins things (al-Mubdi')	Çift Strateji
113	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Muîd	the One Who brings things back (al-Mu'id)	Çift Strateji
114	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Muhyî	the One Who gives life (al- Muhyi)	Çift Strateji
115	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Mümît	the One Who causes death (al- Mumit)	Çift Strateji
116	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Hayy	the Living (al- Hayy)	Çift Strateji
117	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Kayyûm	the Self- Sufficient (al- Qayyum)	Çift Strateji
118	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Vâcid	the One who brings into existence (al- Wajid)	Çift Strateji
119	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Mâcid	the Illustrious (al-Majid)	Çift Strateji
120	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Vâhid	the One (al- Wahid)	Çift Strateji
121	Allah'ın İsim ve Sıfatları	es-Samed	the Master (al- Samad)	Çift Strateji
122	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Kâdir	the Able (al- Qadir)	Çift Strateji
123	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Muktedir	the Powerful (al- Muqtadir)	Çift Strateji
124	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Mukaddim	the One who hastens (al- Muqaddim)	Çift Strateji
125	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Muahhir	the One who delays (al- Mu'akhkhir)	Çift Strateji
126	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Evvel	the First (al- Awwal)	Çift Strateji
127	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Âhir	the Last (al- Akhir)	Çift Strateji

128	Allah'ın İsim ve Sıfatları	ez-Zâhir	the Apparent (al- Zahir)	Çift Strateji
129	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Bâtın	the Inner (al- Batin)	Çift Strateji
130	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Vâlî	the Owner (al- Wali)	Çift Strateji
131	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Müteâlî	the Exalted (al- Muta'ali)	Çift Strateji
132	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Berr	the Doer of Good (al-Barr)	Çift Strateji
133	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Tevvâb	the Acceptor of repentance (al- Tawwab)	Çift Strateji
134	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Müntekım	the Avenger (al- Muntaqim)	Çift Strateji
135	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Afüv	the Pardoning (al-'Afuww)	Çift Strateji
136	Allah'ın İsim ve Sıfatları	er-Raûf	the Kind (al- Ra'uf)	Çift Strateji
137	Allah'ın İsim ve Sıfatları	Mâlikü'l-Mülk	the Owner of Dominion (Malik al-Mulk)	Çift Strateji
138	Allah'ın İsim ve Sıfatları	Zü'l-celâli ve'l-ikrâm	the Possessor of Glory and Generosity (Dhu l-Jalali wa l- Ikram)	Çift Strateji
139	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Muksit	the One who does justice (al- Muqsit)	Çift Strateji
140	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Câmi'	the Gatherer (al- Jami')	Çift Strateji
141	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Ganî	the Rich (al- Ghaniyy)	Çift Strateji
142	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Muğnî	the Enricher (al- Mughni)	Çift Strateji

143	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Mâni'	the Preventer (al-Mani')	Çift Strateji
144	Allah'ın İsim ve Sıfatları	ed-Dârr	the Harmer (al-Darr)	Çift Strateji
145	Allah'ın İsim ve Sıfatları	en-Nâfi'	the One who benefits (al-Nafi')	Çift Strateji
146	Allah'ın İsim ve Sıfatları	en-Nûr	the Light (al-Nur)	Çift Strateji
147	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Hâdî	the Guide (al-Hadi)	Çift Strateji
148	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Bedî'	the Originator (al-Badi')	Çift Strateji
149	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Bâkî	the Lasting (al-Baqi)	Çift Strateji
150	Allah'ın İsim ve Sıfatları	el-Vâris	the Inheritor (al-Warith)	Çift Strateji
151	Allah'ın İsim ve Sıfatları	er-Reşîd	the Guide (al-Rashid)	Çift Strateji
152	Allah'ın İsim ve Sıfatları	es-Sabûr	the Tolerant (al-Sabur)	Çift Strateji
153	Allah'ın İsim ve Sıfatları	şirk	polytheism	Yerileştirme
154	Allah'ın İsim ve Sıfatları	tevhid	belief in the unity of Allah	Yerileştirme
155	Allah'ın İsim ve Sıfatları	bâtıl	false	Yerileştirme
156	Allah'ın İsim ve Sıfatları	inzal buyurmak	reveal	Yerileştirme

157	Allah'ın İsim ve Sıfatları	tebliğ etmek	convey	Yerileştirme
158	Allah'ın İsim ve Sıfatları	cemâl	beauty	Yerileştirme
159	Allah'ın İsim ve Sıfatları	ilâhî vahiy	divine revelation	Yerileştirme
160	Allah'ın İsim ve Sıfatları	En güzel isimler (el- esmâü'l-hüsnâ)	The Most Excellent Names	Yerileştirme
161	Allah'ın İsim ve Sıfatları	ibadet etmek	worship	Yerileştirme
162	Allah'ın İsim ve Sıfatları	hadis	<i>ḥadīth</i>	Yabancılaştırma
163	Allah'ın İsim ve Sıfatları	gayb	unknown	Yerileştirme
164	Allah'ın İsim ve Sıfatları	nasip	benefit	Yerileştirme
165	Allah'ın İsim ve Sıfatları	tecelli	manifestation	Yerileştirme
166	Allah'ın İsim ve Sıfatları	infakta bulunmak	give	Yerileştirme

167	Allah'ın İsim ve Sıfatları	Refik	Rafiq	Yabancılaştırma
168	Allah'ın İsim ve Sıfatları	ihsan etmek	grant	Yerileştirme
169	Allah'ın İsim ve Sıfatları	Selâm (esenlik veren)	the One who provides peace (salâm)	Çift Strateji
170	Allah'ın İsim ve Sıfatları	kudsî hadis	<i>ḥadith qudsi</i>	Yabancılaştırma
171	Allah'ın İsim ve Sıfatları	rivayet	narration	Yerileştirme
172	Allah'ın İsim ve Sıfatları	dua	prayer	Yerileştirme
173	Allah'ın İsim ve Sıfatları	hilm	forbearing	Yerileştirme
174	Allah'ın İsim ve Sıfatları	ulûhiyet	divinity	Yerileştirme
175	Allah'ın İsim ve Sıfatları	ihsan	beneficence	Yerileştirme
176	Allah'ın İsim ve Sıfatları	hidayet	guidance	Yerileştirme
177	Allah'ın İsim ve Sıfatları	irşad edici	guide	Yerileştirme

178	Yaratılış	ezel	past eternity	Yerlileştirme
179	Yaratılış	Mecûsî	Magainism (Zoroastrianism)	Yerlileştirme
180	Yaratılış	hicret	Hijra	Yabancılaştırma
181	Yaratılış	Beytullah	The House of Allah	Yerlileştirme
182	Yaratılış	vahdaniyet	unity	Yerlileştirme
183	Yaratılış	Mescid-i Nebevî	the Prophet's Mosque	Yerlileştirme
184	Yaratılış	Temîmoğulları	Banu Tamim	Yabancılaştırma
185	Yaratılış	mescit	mosque	Yerlileştirme
186	Yaratılış	levh-i mahfûz	lawḥ maḥfûz (preserved tablet)	Çift Strateji
187	Yaratılış	mizan (terazi)	balance (<i>mizan</i>)	Çift Strateji
188	Yaratılış	ulûhiyet nuru	the light of lordship	Yerlileştirme
189	Yaratılış	lisan-ı hâl	indicate without words	Yerlileştirme
190	Yaratılış	kandil	lamp	Yerlileştirme
191	Yaratılış	<i>ebu'l-beşer</i>	" <i>abu al-bashar</i> (the father of humanity)"	Çift Strateji
192	Yaratılış	nutfe	<i>nutfa</i>	Yabancılaştırma
193	Yaratılış	mükellef olmak	obliged to	Yerlileştirme
194	Yaratılış	halife	successor	Yerlileştirme
195	Yaratılış	uhrevî	otherworldly	Yerlileştirme
196	Yaratılış	secde etmek	bow down	Yerlileştirme
197	Yaratılış	câhiliye	Jahiliyya	Yabancılaştırma
198	Yaratılış	âdemoğlu	man	Yerlileştirme
199	Melekler	gayb	imperceptible	Yerlileştirme
200	Melekler	sabah namazı	fajr prayer	Çift Strateji

201	Melekler	ikinci namazı	‘asr prayer	Çift Strateji
202	Melekler	Cebrail	Jibril	Yabancılaştırma
203	Melekler	Mikâil	Mikail	Yabancılaştırma
204	Melekler	İsrafil	Israfil	Yabancılaştırma
205	Melekler	Kirâmen Kâtibîn	<i>kirâmun kâtibîn</i>	Yabancılaştırma
206	Melekler	Münker ve Nekir	al-Munkar and al-Nakir	Yabancılaştırma
207	Melekler	es-Selâmü aleyküm	al-salâmu ‘alaykum (Peace be upon you)	Çift Strateji
208	Melekler	es- Selâmü aleyke ve rahmetullâh	al-salâmu ‘alayka wa rahmat allâh (Peace and Allah’s mercy be on you)	Çift Strateji
209	Melekler	Hiz. Âdem	Adam	Yerleştirme
210	Melekler	hurafe	superstition	Yerleştirme
211	Melekler	Hiz. İbrâhim	Abraham	Yerleştirme
212	Melekler	İshak	Isaac	Yerleştirme
213	Melekler	Hiz. Lût	Lot	Yerleştirme
214	Melekler	Hiz. Meryem	Maryam	Yabancılaştırma
215	Melekler	İsa	Jesus	Yerleştirme
216	Melekler	ihsan	<i>ihsân</i>	Yabancılaştırma
217	Melekler	abdest	wudu’	Yabancılaştırma
218	Melekler	Nebî Aleyhisselâm	The Prophet (saw)	Yerleştirme
219	Melekler	Meryem sûresi	<i>sura</i> Maryam	Yabancılaştırma
220	Melekler	Karnu’s-seâlib	Qarnu Tha’âlib	Yabancılaştırma
221	Melekler	Hendek Savaşı	the Battle of the Trench	Yerleştirme
222	Melekler	Kurayzaoğulları	Banu Qurayza	Yabancılaştırma
223	Melekler	Ganemoğulları	Banu Ghanim	Yabancılaştırma
224	Melekler	sevap	act of goodness (<i>thawab</i>)	Çift Strateji

225	Melekler	münafık	hypocrite	Yerlileştirme
226	Melekler	kelime-i şehâdet	confession of faith	Yerlileştirme
227	Melekler	cennet	Paradise	Yerlileştirme
228	Melekler	Cehennem	the Fire	Yerlileştirme
229	Melekler	oruç tutmak	fast	Yerlileştirme
230	Melekler	Âmîn	<i>āmīn</i>	Yabancılaştırma
231	Cinler	tevekkül etmek	place (one's) trust in	Yerlileştirme
232	Cinler	ifrit	demon	Yerlileştirme
233	Cinler	fitne	mischief	Yerlileştirme
234	Cinler	Cin sûresi	<i>sūra</i> al-Jinn	Yabancılaştırma
235	Cinler	Cin Mescidi	the Mosque of the Jinns	Çift Strateji
236	Cinler	Hacûn	the place called Hajun	Çift Strateji
237	Cinler	Bakî	the place called Baqî	Çift Strateji
238	Cinler	Ahkâf sûresi	<i>sura</i> of al-Ahqaf	Yabancılaştırma
239	Cinler	Hz. Süleyman	Solomon	Yerlileştirme
240	Cinler	gaybî	unseen	Yerlileştirme
241	Şeytan	İblis	the devil (Iblis)	Çift Strateji
242	Şeytan	ezelî	since pre-eternity	Yerlileştirme
243	Şeytan	iğva	temptation	Yerlileştirme
244	Şeytan	ifsad	corruption	Yerlileştirme
245	Şeytan	itikâf	a period of retreat in a mosque ('itikaf)	Çift Strateji
246	Şeytan	Ramazan	the month of Ramadan	Yerlileştirme
247	Şeytan	Sübânallâh	Praise be to Allah	Yerlileştirme
248	Şeytan	haset	envy	Yerlileştirme

249	Şeytan	ilâhî irade	Divine Will	Yerileştirme
250	Şeytan	ğarûr	<i>ghurûr</i>	Yabancılaştırma
251	Şeytan	hayır	goodness	Yerileştirme
252	Şeytan	şeytaniyet	satanic feature	Yerileştirme
253	Şeytan	israf etmek	squander	Yerileştirme
254	Şeytan	Hız. Yusuf	Joseph	Yerileştirme
255	Şeytan	Hac	Hajj	Yabancılaştırma
256	Şeytan	şeytan taşlama	stoning the devil	Yerileştirme
257	Şeytan	sünnet	Sunna	Yabancılaştırma
258	Şeytan	hacı	pilgrim	Yerileştirme
259	Şeytan	hizb (tarafdar)	ally	Yerileştirme
260	Şeytan	cemaat namazı	communal prayer	Yerileştirme
261	Şeytan	telbîs	talbîs	Yabancılaştırma
262	Şeytan	Belkıs halkı	the people of Sheba	Yerileştirme
263	Şeytan	haram	unlawful	Yerileştirme
264	Şeytan	helal	lawful	Yerileştirme
265	Şeytan	hanîf	hanîf	Yabancılaştırma
266	Şeytan	şirk koşmak	ascribe partnership with	Yerileştirme
267	Şeytan	gaflete düşme	(be) negligent	Yerileştirme
268	Şeytan	âbid	pious	Yerileştirme
269	Şeytan	Hız. Âdem ile Hız. Havva	Adam and Eve	Yerileştirme
270	Şeytan	cihad	jihad	Yabancılaştırma
271	Şeytan	zikretmek	remember	Yerileştirme
272	Şeytan	iman etmek	believe	Yerileştirme
273	Şeytan	ezan	call to prayer	Yerileştirme
274	Şeytan	basiret	foresight	Yerileştirme
275	Şeytan	Allah Teâlâ	Allah Almighty	Yerileştirme
276	Şeytan	irfan	wisdom	Yerileştirme

277	İnsan	mükerrem	honored	Yerileştirme
278	İnsan	takva sahibi	pious	Yerileştirme
279	İnsan	günahkâr	sinner	Yerileştirme
280	İnsan	Veda Haccı	Farewell Pilgrimage	Yerileştirme
281	İnsan	yâr-ı gâr (mağara arkadaşı)	cave companion	Yerileştirme
282	İnsan	Hazrec	Khazraj	Yabancılaştırma
283	İnsan	vallahi	by Allah	Yerileştirme
284	İnsan	ahlâk	morality	Yerileştirme
285	İnsan	güzel ahlak	good morals	Yerileştirme
286	İnsan	hatip	preacher	Yerileştirme
287	İnsan	fitrî yapı	innate nature	Yerileştirme
288	İnsan	nutfe (sperm)	a drop of fluid	Yerileştirme
289	İnsan	mânevî	spiritual	Yerileştirme
290	İnsan	mükellefiyet	responsibility	Yerileştirme
291	İnsan	nebevî	Prophetic	Yerileştirme
292	İnsan	meleke	faculty	Yerileştirme
293	İnsan	Takva	Al-taqwā	Yabancılaştırma
294	İnsan	zübde-i âlem	gist of the universe	Yerileştirme
295	İnsan	irfanî	insightful	Yerileştirme
296	Ruh	sidretü'l-müntehâ	Sidrat al- Muntaha	Yabancılaştırma
297	Ruh	putperest	idolater	Yerileştirme
298	Ruh	er-Rûh	The Spirit (al- Ruh)	Çift Strateji
299	Ruh	er-Rûhu'l-Emîn	The Trustworthy Spirit (al-Ruh al-Amin)	Çift Strateji

300	Ruh	Rûhu'l-Kuds	the Holy Spirit (al-Ruh al-Quds)	Çift Strateji
301	Ruh	ruh	<i>rûḥ</i>	Yabancılaştırma
302	Ruh	Âdemoğulları	Children of Adam	Yerileştirme
303	Ruh	elest bezmi	bazm-i alast	Yabancılaştırma
304	Ruh	ba's	ba'th	Yabancılaştırma
305	Ruh	tenasüh	tanāsukh	Yabancılaştırma
306	Nefis	nefis	nafs (the human soul)	Çift Strateji
307	Nefis	mücahid	fighter	Yerileştirme
308	Nefis	itaat	obedience	Yerileştirme
309	Nefis	Nefsim habis oldu (kirlendi)	Khabuthat nafsi (My soul has become evil)	Çift Strateji
310	Nefis	Nefsim lâkis oldu (içim daraldı)	Laqisat nafsi (My soul has become agitated)	Çift Strateji
311	Nefis	nefis	inner self	Yerileştirme
312	Nefis	Veda Hutbesi	Farewell Sermon	Yerileştirme
313	Nefis	mücahid	mujāhid	Yabancılaştırma
314	Nefis	muhaçir	muhājir	Yabancılaştırma
315	Nefis	cihad	struggle	Yerileştirme
316	Nefis	cihad	jihād (holy war)	Çift Strateji
317	Nefis	fî sebîlillâh	fî sabillillah	Yabancılaştırma
318	Nefis	Hz. Yusuf	The Prophet Joseph	Yerileştirme
319	Nefis	Kâbil	Cabel	Yerileştirme
320	Nefis	Hâbil	Abel	Yerileştirme
321	Nefis	Yakub peygamber (as)	Jacob	Yerileştirme
322	Nefis	nefsanî arzu	desire	Yerileştirme

323	Nefis	nefsi tezkiye etmek	purifying the soul	Yerlileştirme
324	Nefis	imtihan	test	Yerlileştirme
325	Nefis	nail olmak	attain	Yerlileştirme
326	Nefis	beş vakit namaz	five daily prayers	Yerlileştirme
327	Nefis	“habis”	“ <i>habith</i> (evil)”	Çift Strateji
328	Nefis	hevâ	<i>hawa</i>	Yabancılaştırma
329	Nefis	Dâvûd Peygamber	the Prophet David	Yerlileştirme
330	Nefis	basiretli	foresightful	Yerlileştirme
331	Nefis	huşû duymak	entertain the fear (of Allah)	Yerlileştirme
332	Güneş, Ay ve Yıldızlar	kandil	lamp	Yerlileştirme
333	Güneş, Ay ve Yıldızlar	hutbe	sermon	Yerlileştirme
334	Güneş, Ay ve Yıldızlar	hamd ve sena etmek	praise and glorify Allah	Yerlileştirme
335	Güneş, Ay ve Yıldızlar	sadaka vermek	give alms	Yerlileştirme
336	Güneş, Ay ve Yıldızlar	bereket	blessings	Yerlileştirme
337	Güneş, Ay ve Yıldızlar	câhiliye	Age of Ignorance	Yerlileştirme
338	Güneş, Ay ve Yıldızlar	secde etmek	prostrate oneself	Yerlileştirme
339	Güneş, Ay ve Yıldızlar	vech	<i>wajh</i> (face)	Çift Strateji
340	Güneş, Ay ve Yıldızlar	yed	<i>yad</i> (hand)	Çift Strateji

341	Güneş, Ay ve Yıldızlar	sünnetullah	<i>sunnat allāh</i>	Yabancılaştırma
342	Güneş, Ay ve Yıldızlar	Safer ayı	the month of Safar	Yabancılaştırma
343	Güneş, Ay ve Yıldızlar	Süheyl Yıldızı	Canopus	Yerileştirme
344	Güneş, Ay ve Yıldızlar	namaz kılmak	perform prayer	Yerileştirme
345	Güneş, Ay ve Yıldızlar	Vâkıa sûresi	<i>sura al-Waqi'a</i>	Yabancılaştırma
346	Güneş, Ay ve Yıldızlar	küsun namazı	a two-rak'a prayer	Yerileştirme
347	Güneş, Ay ve Yıldızlar	Şevval	Shawwal	Yabancılaştırma
348	Güneş, Ay ve Yıldızlar	Ramazın Bayramı	Ramadan festival	Yerileştirme
349	Güneş, Ay ve Yıldızlar	Zilhicce	Dhu 'l-Hijja	Yabancılaştırma
350	Güneş, Ay ve Yıldızlar	Kurban Bayramı	festival of sacrifice	Yerileştirme
351	Güneş, Ay ve Yıldızlar	tefekür	contemplation	Yerileştirme
352	Zaman	Zilkade	Dhu 'l-Qa'da	Yabancılaştırma
353	Zaman	Muharrem	al-Muharram	Yabancılaştırma
354	Zaman	Cümâdâ (el-âhir)	Jumada (al-Thaniya)	Yabancılaştırma
355	Zaman	Şaban	Sha'ban	Yabancılaştırma
356	Zaman	Mudar	(the tribe of) Mudar	Çift Strateji
357	Zaman	Receb	Rajab	Yabancılaştırma
358	Zaman	İlim	(religious) knowledge	Yerileştirme

359	Zaman	raybe'l-menûn	a misfortune of time	Yerlileştirme
360	Zaman	metâ' ilâ hîn	matâ' ilâ hîn	Yabancılaştırma
361	Zaman	ecel-i müsemâmâ	ajal musammâ	Yabancılaştırma
362	Zaman	Asr sûresi	<i>Sura</i> of al-'Asr	Yabancılaştırma
363	Zaman	ibret almak	be mindful	Yerlileştirme
364	Zaman	"Fiten rivayeti"	"narrations of tribulations (<i>fitan</i>)"	Çift Strateji
365	Zaman	Kadir gecesi	Layla al-Qadr	Yabancılaştırma
366	Zaman	ihya etmek	enliven	Yerlileştirme
367	Zaman	Kelb kabilesi	(the Banu) Kalb	Yabancılaştırma
368	Zaman	Regâib	Ragha'ib (the anniversary of the conception of the Prophet (saw))	Çift Strateji
369	Zaman	Mi'rac	Mi'raj (the night of the Prophet (saw)'s miraculous ascent to heaven)	Çift Strateji
370	Zaman	Berât gecesi	Bara'a (the night of the forgiveness of sins)	Çift Strateji
371	Zaman	mübarek	blessed	Yerlileştirme
372	Zaman	İsrâ gecesi	the night of Isra' (night travel)	Çift Strateji
373	Zaman	Makâm-ı Mahmûd	a [highly] praised status	Yerlileştirme
374	Zaman	Müzzemmil sûresi	<i>sura</i> al-Muzzammil	Yabancılaştırma
375	Zaman	namaz	ritual prayer	Yerlileştirme

376	Dünya	zâhid olmak	indifference towards this world	Yerileştirme
377	Dünya	kulluk	servanthood	Yerileştirme
378	Dünya	bâkî	permanent	Yerileştirme
379	Dünya	halifelik	caliphate	Yerileştirme
380	Dünya	amel	action	Yerileştirme
381	Dünya	namazgâh	Masjid	Yabancılaştırma
382	Dünya	Kur'ân-ı Kerîm	the Noble Qur'an	Yerileştirme
383	Dünya	Allah'ın rızası	Allah's wishes	Yerileştirme
384	Dünya	A'râf sûresi	<i>Sura al-A'raf</i>	Yabancılaştırma
385	Dünya	kâfir	non-believer	Yerileştirme
386	Dünya	vakar	dignity	Yerileştirme
387	Dünya	ruhlar âlemi	the world of souls	Yerileştirme
388	Ubudiyet	Rabbimiz Tebâreke ve Teâlâ	our Lord, the Blessed, the Sublime	Yerileştirme
389	Ubudiyet	veli kul	pious worshipper	Yerileştirme
390	Ubudiyet	nafile ibadet	nawafil (praying or doing extra deeds besides what is obligatory)	Çift Strateji
391	Ubudiyet	mütevazı	modest	Yerileştirme
392	Ubudiyet	azamet ve kibriya	greatness and power	Yerileştirme
393	Ubudiyet	şükretmek	thank	Yerileştirme
394	Ubudiyet	ümme	umma	Yabancılaştırma
395	Ubudiyet	sevap vermek	reward	Yerileştirme

396	Ubudiyet	müttaki	devout	Yerlileştirme
397	Ubudiyet	hürmet etmek	venerate	Yerlileştirme
398	Ubudiyet	rahmet nazarıyla bakmak	look with a merciful gaze	Yerlileştirme
399	Ubudiyet	tevekkül etmek	trust	Yerlileştirme
400	Ubudiyet	O'nun rızası için	for the sake of Allah	Yerlileştirme
401	Ubudiyet	cennetlik	Paradise-bound	Yerlileştirme
402	Ubudiyet	Ve kefâ billâhi vekîlâ	<i>Wa kafa billahi wakila</i>	Yabancılaştırma
403	Din	hanîflik dini	Hanifiyya	Yabancılaştırma
404	Din	nübüvvet	prophethood	Yerlileştirme
405	Din	sünnet olmak	be circumcised	Yerlileştirme
406	Din	hanîflik	hanifism	Yerlileştirme
407	Din	şeriat	<i>shari'a</i>	Yabancılaştırma
408	Din	millet	<i>milla</i>	Yabancılaştırma
409	Din	Tâbiûn	Tabiun	Yabancılaştırma
410	Din	uzlet hayatı yaşamak	live in seclusion	Yerlileştirme
411	Din	dindarlık	piety	Yerlileştirme
412	Din	Kitap ehli	People of the Book	Yerlileştirme
413	Din	ruhsat	dispensation	Yerlileştirme
414	Din	rekât	rak'a	Yabancılaştırma
415	Din	rıfk	gentleness	Yerlileştirme
416	Din	Allah'ın rızası	Allah's pleasure	Yerlileştirme
417	Din	muâmelât	interpersonal acts	Yerlileştirme
418	Din	hüsni-i kabul	welcoming reception	Yerlileştirme
419	Din	Sehmoğulları	Banu Sahm	Yabancılaştırma
420	Din	nüzûl	revelation	Yerlileştirme
421	Din	kandil	candle	Yerlileştirme

422	Din	medâru'l-İslâm	<i>madâr al-Islam</i>	Yabancılaştırma
423	Din	mâlâyânî	what does not concern him	Yerileştirme
424	Din	salâh ve felâh	goodness and prosperity	Yerileştirme
425	Din	vaaz	preaching	Yerileştirme
426	Din	halis	pure	Yerileştirme
427	Din	nasûh	<i>naşûh</i>	Yabancılaştırma
428	Din	nasûh tevbesi	<i>tawbatan</i> <i>naşûhan</i>	Yabancılaştırma
429	Din	gillü gıyş ve nifak	with malice and secret enmity	Yerileştirme
430	Din	Hakk'ın rızası	Allah's approval	Yerileştirme
431	Din	Enfâl sûresi	<i>sura al-Anfal</i>	Yabancılaştırma
432	Din	faziletli	virtuous	Yerileştirme
433	Din	ahde vefa	fulfilling promises	Yerileştirme
434	Din	hayâ	modesty	Yerileştirme
435	Din	verâ	<i>wara'</i>	Yabancılaştırma

Tablo 5.1. I. Bölümde Yer Alan Terimler ve Çevirileri

Tablo 5.1'de yer alan terimlerin stratejilere göre dağılımı Tartışma ve Sonuç bölümünde açıklanacak olup, bu bölümde detaylı incelenecek örnekler aşağıda verilmiştir:

Örnek 1:

KM	Ebû Musa (el-Eş'arî) anlatıyor: Bir yolculuk esnasında Hz. Peygamber (sav) ile beraberdik. Her bir tepeye çıktığımızda (yüksek sesle) tekbir getiriyorduk . Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: <i>“Kendinize gelin! Siz sağır olan ve burada bulunmayan birisine seslenmiyorsunuz. (Bilakis) Her şeyi işiten, gören ve çok yakın olan Allah’a sesleniyorsunuz.”</i> (B7386 Buhârî, Tevhîd , 9) (s. 207)
HM	Narrated by Abu Musa (al-Ash'ari) (ra): We were with the Prophet (saw) on a journey, and whenever we ascended a high place, we used to say, “Allāhu Akbar,” (loudly) . The Prophet (saw) said, <i>“Don’t trouble yourselves too much! You are not calling a deaf or an absent person, but you are calling One Who Hears, Sees, and is very near.”</i> (B7386, al-Bukhari, al-Tawhid , 9) (s. 227)

“Allah” konu başlığının “serlevha hadis” adı verilen ilk bölümünden alınan bu hadiste, KM’deki (sav) kısaltması, HM’de de aynı ifadenin okunuşunun kısaltılması yoluyla (saw) şeklinde aktarılmış, dolayısıyla yabancılaştırma stratejisi uygulanmıştır. “Tekbir getirmek” ifadesi “to say “Allāhu Akbar,” (loudly)” şeklinde, tekbirin muhtevası açıklanarak çevrilmiştir. HM okuru için daha anlaşılır hale getirilerek yapılan bu çeviride yerlileştirici bir yaklaşım sergilendiği söylenebilir. Son cümledeki “Allah” kelimesine ise HM’de yer verilmemiş olup, “her şeyi işiten, gören ve çok yakın olan” ifadesinin aktarımı yeterli bulunmuştur. Bu tercihi de yerlileştirici bir yaklaşım olarak değerlendirmek mümkündür. Son olarak hadis kaynaklarındaki kitap başlıklarının tercümesinde yerlileştirici ve yabancılaştırıcı olmak üzere iki tür yaklaşım olduğu bilinmektedir. Bu örnekte *Tevhid* isimli kitap başlığı HM’de de *al-Tawhid* olarak aktarılmış, dolayısıyla yabancılaştırma stratejisi uygulanmıştır.

Örnek 2:

KM	<i>“Selâm (Esenlik veren), bizzat Allah’ın kendisidir. Onun için namazda oturduğunuz vakit Tahiyyât’ı okuyun. Tahiyyât’ın sonundaki ‘Selâm bize ve Allah’ın salih kullarına olsun.’ kısmını okuduğunuzda yerde ve gökte bulunan bütün varlıkları selâmlamış olursunuz...”</i> (s. 225)
HM	<i>“Allah is the One who provides peace (salām). Therefore, recite the taḥīyyāt when you sit during prayer. At the end of the taḥīyyāt, when you recite the part ‘I invoke Allah to bestow safety and security upon ourselves and upon the righteous servants of Allah the Almighty,’ you invoke blessings upon all beings in the heavens and on earth...”</i> (s. 246)

“Allah’ın İsim ve Sıfatları” başlığı altında yer alan bu hadiste, “selâm” kelimesi KM’de cümlelerin aslı öğelerinden biriyken kelimenin çevirisinin “the One who provides peace” olarak yerleştirme stratejisiyle yapıldığı, ancak diğer yandan yabancılaştırma stratejisinden de istifade edilerek *salām* kelimesinin ek bir bilgi mahiyetinde parantez içinde verildiği görülmektedir. Bu bağlamda iki stratejinin bir arada kullanıldığı bir çeviri olduğunu söylemek mümkündür. “Namaz” sözcüğü için “prayer” karşılığının kullanılması da bir yerleştirme örneğidir. Bunun yanı sıra “Tahiyyât” kelimesi HM’de de *taḥīyyāt* olarak aktarılmış, dolayısıyla okuru yazara götüren yabancılaştırıcı bir yol izlenmiştir. “Salih” ve “kul” terimleri sırasıyla “righteous” ve “servant” olarak çevrilerek yine yerleştirme uygulanmıştır.

Örnek 3:

KM	İslâm’a karşı çıkanların sonu, Ebâbîl ’in önünde dağılan Ebrehe’nin askerleri gibi olmuştu. (s. 235)
HM	The fate of those who resisted Islam was like that of Abraha’s army scattering before flocks of birds . (s. 255)

“Yaratılış” başlığından alınan bu cümlede, Kur’an’da Fil Suresi’nde geçen kuş türü olan “Ebâbîl” HM’de “kuş sürüleri” anlamına gelen “flocks of birds” ifadesi ile karşılanmış, dolayısıyla Schleiermacher’in tabiriyle yazarı yurda getiren yerlileştirici strateji uygulanmıştır.

Örnek 4:

KM	Hz. Âdem melek topluluğunu “ es-Selâmü aleyküm ” diyerek selamladı ve “ es-Selâmü aleyke ve rahmetullâh ” karşılığını aldı. Melekler selâma rahmeti eklediler. (s. 248)
HM	Adam greeted the group of angels saying, “ <i>al-salāmu ‘alaykum</i> (Peace be upon you).” They replied, “ <i>al-salāmu ‘alayka wa rahmat allāh</i> (Peace and Allah’s mercy be on you). So the angels added the phrase “ <i>wa rahmat allāh.</i> ” (s. 268)

“Melekler” konu başlığı içerisinde yer alan bu rivayette, çevirmenin yine yerlileştirici ve yabancılaştırıcı çeviri stratejilerini bir arada kullandığı görülmektedir. KM’deki “es-Selâmü aleyküm” ifadesi “*al-salāmu ‘alaykum* (Peace be upon you).” şeklinde çevrilmiş, yerli ve yabancı karşılığının her ikisine de yer verilmiştir. Okuru yazara götüren Arapça ifadenin yanına parantez içinde yazarı okura yaklaştıran “Peace be upon you” şeklinde anlamı da eklenerek kaynak ve hedef kültürü ortak bir noktada buluşturmak amaçlanmıştır. Dolayısıyla bu kullanımda ve “es-Selâmü aleyke ve rahmetullâh” ifadesinin çevirisinde çift strateji kullanıldığı değerlendirilmektedir. Diğer yandan çevirmenin son cümledeki “selâma rahmeti eklediler” ifadesini “added the phrase “*wa rahmat allāh.*” olarak çevirmesinde ise yabancılaştırıcı yaklaşım baskındır. “Melek” terimi için “angel” karşılığının kullanılması ise yerlileştirme stratejisi uygulamasıdır.

Örnek 5:

KM	Farklı zaman ve mekânlara atıfta bulunan birtakım haberlere göre cinler , Mekke’de bugün Cin Mescidi ’nin bulunduğu Hacûn ’da, Medine’de ise Bakî ’de heyetler hâlinde Resûlullah’a gelmişler ve haklarında Cin sûresi ile Ahkâf sûresinin ilgili âyetleri indirilmiştir. (s. 260)
HM	According to some reports referring to various times and places, delegations of <i>jinn</i> s came to the Prophet (saw) at the place called Hajun , where the Mosque of the Jinns is located today in Mecca, and at the place called Baqi in Medina. The <i>sura of al-Jinn</i> and some verses of the <i>sura of al-Ahqaf</i> were revealed about them. (s. 283)

“Cinler” konusundan alınan bu örnekte öncelikle “cin” kelimesi için “*jinn*” karşılığı kullanarak yabancılaştırma stratejisi uygulanmıştır. “Cin Mescidi” ifadesi “the Mosque of the Jinns” olarak çevrilmiş, “cin” kelimesi için yine yabancılaştırıcı bir karşılık kullanılırken “mescit” kelimesi ise İngilizcede de kullanılan fakat daha yabancı olan *masjid* kelimesinin yerine daha yerli bir kavram olan “mosque” ile karşılanmış, dolayısıyla bu kısımda her iki stratejiden de faydalanılmıştır. Venuti kitabında, yer isimleri, tarihler, ölçü birimleri vb. konulara da dikkat çekmiştir. Bir yer ismi olan “Hacûn” ve “Bakî” kelimelerinin HM’deki karşılıkları olan “the place called Hajun” ve “the place called Baqi” bu kapsamda değerlendirildiğinde, hedef okura kolaylık sağlayacak “... adı verilen yerde” ifadesi eklenerek yerileştirme stratejisi uygulanmakla beraber yer isimleri o bölgede o günkü insanların konuştuğu şekilde aktararak yabancılaştırma stratejisinin de uygulandığı söylenebilir. Dolayısıyla bu iki örnekte de çift strateji kullanılmıştır. KM’deki Cin sûresi ve Ahkâf sûresi ise HM’de “*sura of al-Jinn*” ve “*sura of al-Ahqaf*” olarak çevrilmiştir. Yerileştirici yaklaşımla yapılan dinî çevirilerde sûre kelimesinin *chapter*, isimlerinin ise İngilizce anlamları ile çevrildiği bilinmektedir. Bu nedenle burada yabancılaştırma stratejisi uygulanmıştır. Son olarak örnekte “âyet” kelimesi, Kur’an ayetlerinden daha kapsamlı bir kelime olarak tüm kutsal kitapları da kapsayan “verse” kelimesi ile aktarılmış ve dolayısıyla yerileştirme stratejisi uygulanmıştır.

Örnek 6:

KM	Ebû Saîd el-Hudrî'nin işittiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “İblis, <i>Rabbine ‘Senin izzetin ve celâlin üzerine yemin ederim ki ruhları (bedenlerinde) olduğu sürece âdemoğullarını saptırmaya devam edeceğim.’ demiş, Allah da ‘İzzetim ve celâlim hakkı için, onlar af diledikleri sürece ben de onları bağışlayacağım.’ karşılığını vermiştir.</i>” (HM11264 İbn Hanbel, III, 29) (s. 269)
HM	Abu Sa’id al-Khudri (ra) said, “I heard the Prophet Muhammad (saw) say, ‘The devil (Iblis) said to his Lord, ‘By Your Glory and Majesty! As long as the progeny of Adam exists on earth, I shall continuously misguide them.’ At this Allah remarked, ‘By My Glory and Majesty! As long as they seek My forgiveness, I will go on to pardon them.’” (HM11264, Ibn Hanbal, III, 29) (s. 291)

“Şeytan” konusunun serlevha hadisler bölümünden alınan bu örnekte Resûlullah kelimesinin hedef dile the Prophet Muhammad şeklinde yerlileştirerek çevrildiği görülmektedir. Arapça salat ve selam ifadesinin kısaltması olan (sav), kitabın bütününde olduğu üzere HM’ye yabancılaştırma stratejisiyle (saw) olarak aktarılmıştır. “İblis” HM’ye “The devil (Iblis)” olarak çevrilmiştir. İblis isminin hem KM’deki karşılığı ile hem de hedef kültürdeki karşılığının bir arada kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda bu kısımda iki stratejinin bir arada kullanıldığını söylemek mümkündür. “İzzetim ve celâlim”, “My Glory and Majesty” şeklinde yerlileştirme stratejisiyle aktarılmıştır. “Yemin etmek” ifadesi “by” ile, “âdemoğulları” ifadesi “progeny of Adam” ile aktarılaraq yine yerlileştirme uygulanmıştır. “ruhu bedeninde olmak” kalıbı ise hedef dile “exist on earth” olarak çevrilmiş, dinî bir terim olan “ruh” başka bir kelimeyle karşılanmamıştır. Bu kullanımın da yerlileştirme stratejisi olduğu söylenebilir.

Örnek 7:

KM	Hiz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre, Hiz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Sakın biriniz, ‘ <i>Nefsim habis oldu (kirlendi).</i> ’ demesin. Ancak ‘ <i>Nefsim lâkis oldu (içim daraldı).</i> ’ desin!” (B6179 Buhârî, Edeb , 100) (s. 303)
HM	According to ‘A’isha (ra), the Prophet (saw) said, “None of you should say ‘ <i>Khabuthat nafsi (My soul has become evil),</i> ’ but he should say instead ‘ <i>Laqisat nafsi (My soul has become agitated).</i> ’” (B6179, al-Bukhari, Adab , 100) (s. 327)

“Nefis” konu başlığının serlevha hadis bölümünden alınan bu metinde öncelikle (sav) gibi bir tazim ifadesinin kısaltması olan (ra) hedef dile de yabancılaştırma stratejisiyle aynı şekilde aktarılmıştır. Hadis alanında temel terimlerden olan “rivayet etmek” HM’de bir başka terimle karşılanmamış, “according to” şeklinde yerlileştirme stratejisiyle aktarılmıştır. “Nefsim habis oldu” ve “Nefsim lâkis oldu” ifadeleri, Arapça karşılıkları olan “Khabuthat nafsi” ve “Laqisat nafsi” ifadeleri ile yabancılaştırma stratejisi uygulanarak çevrilmiştir. Ancak yanlarına parantez içinde İngilizce anlamları da verilmiştir. Dolayısıyla bu kısımlarda iki strateji bir arada kullanılmıştır. Son olarak örnekteki hadis kaynağının kitap ismi olan “Edeb”, HM’ye yabancılaştırma stratejisiyle “Adab” olarak aktarılmıştır.

Örnek 8:

KM	Ebû Bekre'den (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “<i>Muhakkak ki zaman(a ölçü olan yıl hesabı) Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı gündeki (ilk) biçimine dönmüştür. Sene on iki aydır. Bunlardan dördü (savaşılması) haram aylardır. Üçü ardı ardınadır ki bunlar; Zilkade, Zilhicce ve Muharrem aylarıdır. (Diğeri ise) Cümâdâ (el-âhir) ile Şâban arasındaki Mudar'ın Receb ayıdır.</i>” (B3197 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 2) (s. 325)
HM	According to Abu Bakra, the Prophet (saw) said, “<i>(The division of) time has turned to its original form which was current when Allah created the Heavens and the Earth. The year is of twelve months, out of which four months are sacred: Three are in succession Dhu 'l-Qa'da, Dhu 'l-Hijja and al-Muharram, and (the fourth is) Rajab of (the tribe of) Mudar which comes between Jumada (al-Thaniya) and Sha'ban.</i>” (B3197, al-Bukhari, Bad' al-Khalq, 2) (s. 349)

“Zaman” konusundan alınan bu hadiste, bir önceki örnekte olduğu gibi rivayet etmek kelimesi yerlileştirme stratejisiyle çevrilmiştir. Önceki örneklerle aynı doğrultuda (sav) ifadesi de yabancılaştırma stratejisiyle (saw) olarak aktarılmıştır. “(savaşılması) haram aylar” ifadesi, haram kelimesi yerine İngilizcede yaygın kullanımlardan biri olan “sacred” kelimesi ile çevrilmiş, dolayısıyla yerlileştirme uygulanmıştır. KM’de Zilkade, Zilhicce, Muharrem, Şaban ve Receb olarak geçen ay isimleri HM’de sırasıyla *Dhu 'l-Qa'da, Dhu 'l-Hijja, al-Muharram, Rajab* ve *Sha'ban* olarak çevrilmiş, hepsinde yabancılaştırma stratejisi uygulanmıştır. O dönemdeki bir kabile ismi olan “Mudar” ise, KM’de bu bilgi verilmeden yalnızca ismiyle anılmasına karşın HM’de çevirmen yer ismini aynen alırken “the tribe of” ifadesini de ekleyerek metni hedef okura getirmiş, yani iki stratejiyi bir arada uygulamıştır. “Bed’ü'l-halk” ifadesi yabancılaştırma stratejisiyle “Bad' al-Khalq” olarak çevrilmiştir.

Örnek 9:

KM	Recep ayı , içinde Regâib ve Mi'rac gecelerini saklarken, Şâban ayı Berât gecesi ile taçlanmaktadır. (s. 334)
HM	The month of Rajab includes of the nights of the Ragha'ib (the anniversary of the conception of the Prophet (saw)) and the Mi'raj (the night of the Prophet (saw)'s miraculous ascent to heaven) while the month of Sha'ban is crowned with the night of the Bara'a (the night of the forgiveness of sins). (s. 358)

Bu örnekte KM'de geçen “Recep ayı” ve “Şâban ayı” ifadelerinin HM'ye “the month of Rajab” ve “the month of Sha'ban” şeklinde yabancılaştırma stratejisiyle aktarıldığı görülmektedir. Buna karşın “Regâib”, “Mi'rac” ve “Berât gecesi”, hedef metne asıl isimleriyle aktarılacakla birlikte parantez içlerinde bu gecelerin anlam ve önemini belirten açıklamalar eklenmiştir. Dolayısıyla ilk bakışta “Ragha'ib”, “Mi'raj” ve “Bara'a” terimlerinin kullanımından dolayı yabancılaştırıcı bir yaklaşımla çevrildiği değerlendirilebilecek olsa da eklenen bu açıklamalar yazarı okura getirici nitelikte olduğu için bu kısımlarda iki strateji bir arada uygulanmıştır.

Örnek 10:

KM	<i>“Gecenin bir kısmında da uyanarak sana mahsus fazla bir ibadet olmak üzere teheccüd namazı kıl ki, Rabbin seni Makâm-ı Mahmûd’a (övgüye değer bir makama) ulaştırsın.” ayeti bunu dile getirmektedir.</i> (s. 334)
HM	This is expressed in the verse “ <i>and during the night wake up and pray, as an extra offering of your own, so that your Lord may raise you to a [highly] praised status.</i> ” (s. 359)

Aynı konudan alınan ve bir Kur’an ayeti içeren bu örnekte “ibadet” kelimesi “offering” ile yerileştirme stratejisinden istifade ederek çevrilmiştir. “Teheccüd namazı kıl” ise HM’de “pray” fiili ile, yani “namaz kıl” manasında aktarılmış, yine yerileştirme stratejisi uygulanmıştır. “Rabbin” kelimesinin “your Lord” olarak aktarımında da yerileştirici yaklaşım görülmektedir. KM’deki “Makâm-ı Mahmûd” tamlaması, çeviride terim haliyle yer almamış olup KM’de devamında gelen “övgüye değer bir makam” kısmının çevirisi “a [highly] praised status” olarak yapılmış, dolayısıyla burada da yerileştirme uygulanmıştır. Son olarak “ayet” kelimesi de yerileştirme stratejisi ile “verse” olarak çevrilmiştir.

5.2. II. Bölüm: Bilgi / Section II: Knowledge

İkinci bölüm, KM’de 369-472, HM’de ise 399-511. sayfalar arasında yer almaktadır. KM ana bölüm başlığı “Bilgi” olup, altında 8 konu başlığı bulunmaktadır. 2. Bölüm metinlerinde tespit edilen dinî terimler Tablo 5.2’de sunulmuştur. Terimler listelenirken birinci bölüm için hazırlanan tablodaki ilke ve özelliklere bağlı kalınmıştır. Tablo 5.1’de olduğu üzere son sütunda yine Venuti’nin çeviri kuramına göre hangi çeviri stratejisi kapsamına girdiği belirtilmiştir.

No	Konu Başlığı	Kaynak Metin	Hedef Metin	Strateji
1	Bilgi	ilim	knowledge	Yerileştirme
2	Bilgi	ilim talebesi	the one seeking knowledge	Yerileştirme
3	Bilgi	âlim	knowledgeable one	Yerileştirme
4	Bilgi	âbid (ibadet eden)	the worshipper	Yerileştirme
5	Bilgi	vâris	heir	Yerileştirme
6	Bilgi	hidayet	guidance	Yerileştirme
7	Bilgi	amel	act	Yerileştirme
8	Bilgi	Sadaka-i câriye	recurring charity	Yerileştirme
9	Bilgi	hayırlı evlat	pious son	Yerileştirme
10	Bilgi	huşû duyan	humble	Yerileştirme
11	Bilgi	dua	prayer	Yerileştirme
12	Bilgi	nefis	soul	Yerileştirme
13	Bilgi	sahabî	Companions	Yerileştirme
14	Bilgi	hadis âlimi	ḥadīth scholar	Çift Strateji
15	Bilgi	hafız	scholar	Yerileştirme
16	Bilgi	ümme	umma (community)	Çift Strateji
17	Bilgi	Tâbiîn	the Followers (the generation after the Companions (ra))	Yerileştirme
18	Bilgi	nakletmek	transmit	Yerileştirme
19	Bilgi	hadis	ḥadīth	Yabancılaştırma
20	Bilgi	hayırlı	beneficial	Yerileştirme
21	Bilgi	Hız. Âdem	Adam	Yerileştirme
22	Bilgi	secde etmek	bow down	Yerileştirme
23	Bilgi	Âlim	scholar	Yerileştirme
24	Bilgi	Âbid	Allah's servant (the ordinary pious believer)	Yerileştirme
25	Bilgi	fitrat	natural disposition (creation)	Yerileştirme

26	Bilgi	Resûlullah	Allah's Messenger	Yerileştirme
27	Bilgi	Hız. Yusuf	Joseph	Yerileştirme
28	Bilgi	Hız. Lût	Lot	Yerileştirme
29	Bilgi	Hız. Dâvûd	David	Yerileştirme
30	Bilgi	Hız. Süleyman	Solomon	Yerileştirme
31	Bilgi	hüküm	judgement	Yerileştirme
32	Bilgi	hikmet sahibi	the Wise	Yerileştirme
33	Bilgi	âyet	verse	Yerileştirme
34	Bilgi	ilâhî	divine	Yerileştirme
35	Bilgi	fıkıh	<i>fiqh</i>	Yabancılaştırma
36	Bilgi	irfan	<i>'irfân</i>	Yabancılaştırma
37	Bilgi	hikmet	<i>hikma</i>	Yabancılaştırma
38	Bilgi	ictihad	<i>ijtihād</i>	Yabancılaştırma
39	Bilgi	huşû duymak	stand in true awe of Allah	Yerileştirme
40	Bilgi	iman	faith	Yerileştirme
41	Bilgi	nimet	blessing	Yerileştirme
42	Bilgi	secde halinde olmak	prostrate oneself	Yerileştirme
43	Bilgi	kıyam	standing	Yerileştirme
44	Bilgi	âhiret	next world	Yerileştirme
45	Bilgi	kulluk etmek	serve	Yerileştirme
46	Bilgi	rabbânî olmak	be devoted to Allah	Yerileştirme
47	Bilgi	rabbânî	<i>rabbāni</i>	Yabancılaştırma
48	Bilgi	cennet	Paradise	Yerileştirme
49	Bilgi	nübüvvet	prophethood	Yerileştirme
50	Bilgi	helâk olmak	perish	Yerileştirme
51	Bilgi	sevap	spiritual reward	Yerileştirme
52	Bilgi	birinci Akabe Biati	the First Pledge of Aqaba	Çift Strateji
53	Bilgi	vaaz	sermon	Yerileştirme
54	Bilgi	Hicret	Hijra	Yabancılaştırma
55	Bilgi	fidye	ransom	Yerileştirme

56	Bilgi	ensar	Helpers (<i>Anşār</i>)	Çift Strateji
57	Bilgi	mescit	mosque	Yerlileştirme
58	Bilgi	rivayet	report	Yerlileştirme
59	Bilgi	Suffe	<i>Suffa</i>	Yabancılaştırma
60	Bilgi	terbiye	training	Yerlileştirme
61	Bilgi	ezan	adhān	Yabancılaştırma
62	Bilgi	imam olmak	lead the prayer	Yerlileştirme
63	Bilgi	sadaka	charity	Yerlileştirme
64	Bilgi	ahlāk	ethics	Yerlileştirme
65	Bilgi	âdâb	etiquette	Yerlileştirme
66	Bilgi	kıyamet alâmeti	sign of the Last Day	Yerlileştirme
67	Bilgi	fetva vermek	give decision	Yerlileştirme
68	Bilgi	hilm	forbearance	Yerlileştirme
69	Bilgi	hikmet	wisdom	Yerlileştirme
70	Bilgi	ahlākî	moral	Yerlileştirme
71	Bilgi	emanet	given to them in trust	Yerlileştirme
72	Bilgi	ahlākî duyarlılık	moral sense	Yerlileştirme
73	Bilgi	vicdan	consciousness	Yerlileştirme
74	Vahiy	vahiy	revelation	Yerlileştirme
75	Vahiy	mümin	believer	Yerlileştirme
76	Vahiy	rüyâ-i sâdıka	-	Yerlileştirme
77	Vahiy	alak (embriyo)	a clot	Yerlileştirme
78	Vahiy	Kerîm	Bountiful	Yerlileştirme
79	Vahiy	şehit olmak	be martyred	Yerlileştirme
80	Vahiy	hürmet	respect	Yerlileştirme
81	Vahiy	Resûl-i Ekrem	the Prophet	Yerlileştirme
82	Vahiy	fâni	mortal	Yerlileştirme
83	Vahiy	kuşluk vakti	morning brightness	Yerlileştirme
84	Vahiy	semâvî haber	revelation	Yerlileştirme
85	Vahiy	ilâhî kudret	divine power	Yerlileştirme
86	Vahiy	Allah'a yemin etmek	By Allah	Yerlileştirme

87	Vahiy	musibet	calamity	Yerlileştirme
88	Vahiy	câhiliye dönemi	pre-Islamic period	Yerlileştirme
89	Vahiy	Nâmûs	Namus	Yabancılaştırma
90	Vahiy	Cebraîl	Gabrael	Yerlileştirme
91	Vahiy	Kur'ân-ı Kerîm	the Noble Qur'an	Yerlileştirme
92	Vahiy	vahyetmek	wahy	Yabancılaştırma
93	Vahiy	vahyedilme	revelation	Yerlileştirme
94	Vahiy	Kavim	people	Yerlileştirme
95	Vahiy	câhiliye	Jahiliyya	Yabancılaştırma
96	Vahiy	Allah Teâlâ	Allah the Exalted	Yerlileştirme
97	Vahiy	mucize	miracle	Yerlileştirme
98	Vahiy	ilâhî kelâm	divine words	Yerlileştirme
99	Vahiy	Cebraîl	Jibril	Yabancılaştırma
100	Vahiy	Hız. İsa	Jesus	Yerlileştirme
101	Vahiy	havâri	disciple	Yerlileştirme
102	Vahiy	Hız. Musa	Moses	Yerlileştirme
103	Vahiy	Hız. Zekerîya	Zacharia	Yerlileştirme
104	Vahiy	minber	minbar	Yabancılaştırma
105	Vahiy	cihad	jihād	Yabancılaştırma
106	Vahiy	cihad etmek	fight	Yerlileştirme
107	Vahiy	nuranî varlık	luminous being	Yerlileştirme
108	Vahiy	Benî Müstalik	Banu 'l-Mustaliq	Yabancılaştırma
109	Vahiy	hevdec	canopied camel-litter	Yerlileştirme
110	Vahiy	münafık	hypocrite	Yerlileştirme
111	Vahiy	cemaatle namaz	perform prayer with the congregation	Yerlileştirme
112	Vahiy	tevbe	repentance	Yerlileştirme
113	Vahiy	sûre	sura	Yabancılaştırma
114	Vahiy	hıfz	memory	Yerlileştirme
115	Vahiy	sünnet	tradition (Sunna)	Çift Strateji
116	Vahiy	Hendek	Battle of the Khandaq (Ditch)	Çift Strateji

117	Vahiy	vahiy kâtibi	recorder of revelation	Yerlileştirme
118	Vahiy	Hayber	Khaybar	Yabancılaştırma
119	Vahiy	haber-i sâdık	reliable information	Yerlileştirme
120	Tefsir ve Tevil	tefsir	exegesis (tafsir)	Çift Strateji
121	Tefsir ve Tevil	tevil	interpretation (ta'vil)	Çift Strateji
122	Tefsir ve Tevil	Şevval	Shawwal	Yabancılaştırma
123	Tefsir ve Tevil	hesaba çekmek	reckoning	Yerlileştirme
124	Tefsir ve Tevil	namaz kılmak	perform ritual prayers	Yerlileştirme
125	Tefsir ve Tevil	tefsir etmek	interpret	Yerlileştirme
126	Tefsir ve Tevil	ülfet	intimacy	Yerlileştirme
127	Tefsir ve Tevil	kâfir	unbeliever	Yerlileştirme
128	Tefsir ve Tevil	inkârcı	rejectionist	Yerlileştirme
129	Tefsir ve Tevil	beddua	curse	Yerlileştirme
130	Tefsir ve Tevil	Safa	Safa	Yabancılaştırma
131	Tefsir ve Tevil	Merve	Marwa	Yabancılaştırma
132	Tefsir ve Tevil	nişane	rite	Yerlileştirme
133	Tefsir ve Tevil	hac	hajj	Yabancılaştırma
134	Tefsir ve Tevil	umre	Umra	Yabancılaştırma
135	Tefsir ve Tevil	Kâbe	the House	Yerlileştirme
136	Tefsir ve Tevil	tavaf etmek	circulate	Yerlileştirme
137	Tefsir ve Tevil	sa'y yapmak	ritual walk	Yerlileştirme
138	Tefsir ve Tevil	ensar	Ansar	Yabancılaştırma
139	Tefsir ve Tevil	Mushaf	book	Yerlileştirme
140	Tefsir ve Tevil	zaruret	necessity	Yerlileştirme
141	Tefsir ve Tevil	tefsir	Qur'anic exegesis	Yerlileştirme
142	Tefsir ve Tevil	tefsir ilmi	the science of Qur'anic exegesis	Yerlileştirme
143	Tefsir ve Tevil	şerh etmek	interpreting	Yerlileştirme
144	Tefsir ve Tevil	tahrif	distortion	Yerlileştirme
145	Tefsir ve Tevil	re'y	personal opinion	Yerlileştirme
146	Tefsir ve Tevil	müteşâbih ayet	ambiguous verse	Yerlileştirme
147	Tefsir ve Tevil	Nasr sûresi	sura of al-Nasr	Yabancılaştırma

148	Tefsir ve Tevil	hamdetmek	praise Allah	Yerlileştirme
149	Tefsir ve Tevil	istiğfarda bulunmak	ask Him forgiveness	Yerlileştirme
150	Tefsir ve Tevil	şerh	commentary	Yerlileştirme
151	Tefsir ve Tevil	Fıkıh	jurisprudence (<i>fiqh</i>)	Çift Strateji
152	Sünnet	hutbe	sermon	Yerlileştirme
153	Sünnet	teşehhüd	statement of the profession of faith	Yerlileştirme
154	Sünnet	sabah namazı	fajr prayer	Çift Strateji
155	Sünnet	ihtilâf	disagreement	Yerlileştirme
156	Sünnet	halife	caliph	Yerlileştirme
157	Sünnet	kıyamet	Judgement Day	Yerlileştirme
158	Sünnet	nafile ibadet	supererogatory acts of worship	Yerlileştirme
159	Sünnet	oruç tutmak	fast	Yerlileştirme
160	Sünnet	Allah'ın rızası	Allah's satisfaction	Yerlileştirme
161	Sünnet	sünnet	<i>sunna</i>	Yabancılaştırma
162	Sünnet	itidal	in moderation	Yerlileştirme
163	Sünnet	ibadet etmek	perform acts of worship	Yerlileştirme
164		bid'at	innovations/ <i>bid'a</i>	Çift Strateji
165	Sünnet	faziletli	meritorious	Yerlileştirme
166	Sünnet	takrir (onay)	things he approved	Yerlileştirme
167	Sünnet	kandil	lamp	Yerlileştirme
168	Sünnet	haccın menasiki	rituals of the Hajj	Çift Strateji
169	Sünnet	akşam namazı	maghrib prayer	Çift Strateji
170	Sünnet	yatsı namazı	'isha' prayer	Çift Strateji
171	Sünnet	öğle namazı	zuhr prayer	Çift Strateji
172	Sünnet	ikindi namazı	'asr prayer	Çift Strateji
173	Sünnet	rekât	rak'a	Yabancılaştırma
174	Sünnet	zekât	<i>zakât</i>	Yabancılaştırma
175	Sünnet	Beyt-i Atık	Ancient House	Yerlileştirme
176	Sünnet	tavaf etmek	circumambulate	Yerlileştirme
177	Sünnet	yedi (şavt)	seven circuits	Yerlileştirme
178	Sünnet	Makâm-ı İbrahîm	Maqam Ibrahim	Yabancılaştırma

179	Sünnet	ihya etmek	do a favor	Yerlileştirme
180	Sünnet	hazar namazı	prayer of peace	Yerlileştirme
181	Sünnet	sefer namazı	prayer of travel	Yerlileştirme
182	Sünnet	Tevrat	Torah	Yerlileştirme
183	Sünnet	İncil	Gospel	Yerlileştirme
184	Sünnet	ümmî	unlettered	Yerlileştirme
185	Sünnet	helal	lawful	Yerlileştirme
186	Sünnet	haram	unlawful	Yerlileştirme
187	Sünnet	hüküm koyma	establish rulings	Yerlileştirme
188	Sünnet	Peygamber Efendimiz	our Master the Prophet	Yerlileştirme
189	Sünnet	hac	hajj	Yabancılaştırma
190	Sünnet	farz kılmak	make obligatory	Yerlileştirme
191	Sünnet	vacip olmak	become obligatory	Yerlileştirme
192	Sünnet	hutbe okumak	deliver a sermon	Yerlileştirme
193	Sünnet	tâbiîn	the generation of the Successors	Yerlileştirme
194	Sünnet	istişare etmek	consult	Yerlileştirme
195	Sünnet	Re'y	Ra'y	Yabancılaştırma
196	Sünnet	ictihad etmek	form an opinion	Yerlileştirme
197	Sünnet	muvaqqaf kılmak	make successful	Yerlileştirme
198	Sünnet	tevhid	unity of Allah (<i>tawhid</i>)	Çift Strateji
199	Sünnet	hayâ	modesty	Yerlileştirme
200	Sünnet	salih amel	good deeds	Yerlileştirme
201	Sünnet	diğerkâmlık	altruism	Yerlileştirme
202	Sünnet	sıla-i rahim	kinship	Yerlileştirme
203	Sünnet	abdest bozmak	going to the toilet	Yerlileştirme
204	Sünnet	İslam medeniyeti	Islamic civilization	Yerlileştirme
205	Sünnet	sadaka-i câriye	continuous charitable acts (<i>şadaqa jāriyya</i>)	Çift Strateji

206	Sünnet	vakıf	charitable foundation (pious endowment)	Yerileştirme
207	Sünnet	sevap defteri	book of good deeds	Yerileştirme
208	Sünnet	ihsân	<i>İhşân</i>	Yabancılaştırma
209	Sünnet	İslam cemaati	Muslim community	Yerileştirme
210	Sünnet	bid'at	innovation in religious matters	Yerileştirme
211	Sünnet	dalâlet	going astray	Yerileştirme
212	Fıkıh ve İctihad	fıkıh	Islamic Law (fiqh)	Çift Strateji
213	Fıkıh ve İctihad	ictihad	independent reasoning (ijtihad)	Çift Strateji
214	Fıkıh ve İctihad	ictihad etmek	decide	Yerileştirme
215	Fıkıh ve İctihad	sevap	reward	Yerileştirme
216	Fıkıh ve İctihad	fetva vermek	give legal opinion	Yerileştirme
217	Fıkıh ve İctihad	Ehl-i kitap	People of the Book	Yerileştirme
218	Fıkıh ve İctihad	fakih	faqīh (jurist)	Çift Strateji
219	Fıkıh ve İctihad	hatmetmek	finish the recitation of the Holy Qur'an	Yerileştirme
220	Fıkıh ve İctihad	vâkıf olmak	immerse oneself in	Yerileştirme
221	Fıkıh ve İctihad	Şeytan	Satan	Yerileştirme
222	Fıkıh ve İctihad	fakih	faqīh	Yabancılaştırma
223	Fıkıh ve İctihad	âbid	worshiper	Yerileştirme
224	Fıkıh ve İctihad	nifak alâmeti	sign of hypocrisy	Yerileştirme

225	Fıkıh İctihad	ve	fetva vermek	to issue a legal ruling	Yerlileştirme
226	Fıkıh İctihad	ve	teyemmüm yapmak	perform (the dry) wudu'	Çift Strateji
227	Fıkıh İctihad	ve	ilim erbabı	leading scholars	Yerlileştirme
228	Fıkıh İctihad	ve	bâtıl	falsehood	Yerlileştirme
229	Fıkıh İctihad	ve	takdir buyurmak	decree	Yerlileştirme
230	Fıkıh İctihad	ve	salih insanlar	the righteous	Yerlileştirme
231	Fıkıh İctihad	ve	maslahat	interest	Yerlileştirme
232	Fıkıh İctihad	ve	niyet	intention	Yerlileştirme
233	Fıkıh İctihad	ve	mübarek	blessed	Yerlileştirme
234	Fıkıh İctihad	ve	ibret almak	take lessons	Yerlileştirme
235	Fıkıh İctihad	ve	hidayete ermek	find the right path	Yerlileştirme
236	Fıkıh İctihad	ve	Has'am kabilesi	the tribe of Khath'am	Çift Strateji
237	Fıkıh İctihad	ve	farz olmak	be obligatory	Yerlileştirme
238	Fıkıh İctihad	ve	naslar	textual sources	Yerlileştirme
239	Fıkıh İctihad	ve	hevâ	fancy	Yerlileştirme
240	Fıkıh İctihad	ve	kıyas	<i>qiyās</i>	Yabancılaştırma

241	Fıkıh ve İctihad	fetva	fatwa	Yabancılaştırma
242	Bilgi Ahlakı	haset	envy	Yerileştirme
243	Bilgi Ahlakı	fitne	disturbance	Yerileştirme
244	Bilgi Ahlakı	akıbet	fate	Yerileştirme
245	Bilgi Ahlakı	Kur'ân-ı Kerîm	the Noble Qur'an	Yerileştirme
246	Bilgi Ahlakı	feyiz	benefaction	Yerileştirme
247	Bilgi Ahlakı	kemale erişmek	reaching perfection	Yerileştirme
248	Bilgi Ahlakı	hilâfet	caliphate	Yerileştirme
249	Bilgi Ahlakı	âyet-i kerime	noble verse	Yerileştirme
250	Bilgi Ahlakı	kâri	reciter of the Qur'an	Yerileştirme
251	Bilgi Ahlakı	İsrâiloğulları	Israelite	Yerileştirme
252	Bilgi Ahlakı	rivayet etmek	report	Yerileştirme
253	Bilgi Ahlakı	ilim	knowledge	Yerileştirme
254	Bilgi Ahlakı	nefis	selfish desires	Yerileştirme
255	Bilgi Ahlakı	menfaat	benefit	Yerileştirme
256	Bilgi Ahlakı	sahâbî	Companions	Yerileştirme
257	Bilgi Ahlakı	âlim	scholar	Yerileştirme
258	Bilgi Ahlakı	hadis	<i>ḥadīth</i>	Yabancılaştırma
259	Bilgi Ahlakı	haslet	practice	Yerileştirme
260	Bilgi Ahlakı	biat etmek	take the oath of allegiance	Yerileştirme
261	Bilgi Ahlakı	mal infakı	giving wealth for charitable purposes	Yerileştirme
262	Feraset	feraset	firāsa (inductive divination, intuition)	Çift Strateji
263	Feraset	halîm	forbearing	Yerileştirme
264	Feraset	velî kul	pious worshipper	Yerileştirme
265	Feraset	kendisine farz kılmak	enjoin upon him	Yerileştirme
266	Feraset	vallahi	by Allah	Yerileştirme
267	Feraset	bâb/konu başlığı	chapter heading	Yerileştirme
268	Feraset	gaflet	heedless	Yerileştirme
269	Feraset	hilm	<i>ḥilm</i>	Yabancılaştırma

270	Feraset	lafzî	in spelling	Yerlileştirme
271	Feraset	halîm	<i>ḥalîm</i>	Yabancılaştırma
272	Feraset	Hikmet	<i>Ḥikma</i>	Yabancılaştırma
273	Feraset	fetanet	intelligence	Yerlileştirme
274	Feraset	kıyâfe	<i>kiyâfa</i>	Yabancılaştırma
275	Feraset	kâif	<i>kāyif</i>	Yabancılaştırma
276	Feraset	Hiz. Şuayb	the Prophet Shu'ayb	Yabancılaştırma
277	Feraset	mütevessim	<i>mutawassim</i> (those who examine carefully)	Çift Strateji
278	Feraset	rahmet	mercy	Yerlileştirme
279	Feraset	akl-1 selîm	keen insight	Yerlileştirme
280	Rüya	Allah'a hamdetmek	thank Allah	Yerlileştirme
281	Rüya	rüya yormak	interpret dreams	Yerlileştirme
282	Rüya	Kureyş	Quraysh	Yabancılaştırma
283	Rüya	<i>rahmanî</i>	<i>rahmānī</i> (divine)	Çift Strateji
284	Rüya	<i>şeytanî</i>	<i>shayṭānī</i> (satanic)	Çift Strateji
285	Rüya	<i>nefsanî</i>	<i>naḥsānī</i> (from one's own psyche)	Çift Strateji
286	Rüya	kurban etmek	sacrifice	Yerlileştirme
287	Rüya	Hudeybiye	the Treaty of al-Hudaybiyya	Çift Strateji
288	Rüya	umre yapmak	perform the minor pilgrimage (' <i>umra</i>)	Çift Strateji
289	Rüya	ihram	state of ritual purity	Yerlileştirme
290	Rüya	ihramdan çıkmak	end the state of ritual purity	Yerlileştirme
291	Rüya	dinî hassasiyet	religious sensitivity	Yerlileştirme
292	Rüya	rüya tabir etmek	interpret dreams	Yerlileştirme
293	Rüya	gazve	battle	Yerlileştirme
294	Rüya	rüya tabiri	<i>ta'bir al-ru'ya</i>	Yabancılaştırma
295	Rüya	gayb	unperceivable world	Yerlileştirme
296	Rüya	iftira	slander	Yerlileştirme

297	Rüya	ezan	the call for prayer (<i>adhān</i>)	Çift Strateji
-----	------	------	---	---------------

Tablo 2.2. II. Bölümde Yer Alan Terimler ve Çevirileri

Bölüm terimlerini içeren tablo yukarıda sunulmuştur. İkinci bölümden seçilen 10 örnek üzerinden strateji uygulamalarının detaylı analizi aşağıda verilmektedir:

Örnek 1:

KM	Kur’ân-ı Kerîm ’de Allah’ın meleklerle, yeryüzüne ve gökyüzüne emir vermesi; bal arısına, Hz. Musa ’nın annesine ve Hz. İsa ’nın havâirlerine ilham etmesi, Hz. Zekeriya ’nın kavmine işarette bulunması, şeytanların birbirlerine fısıldaması ve insanlara kötülüğü telkin etmesi de “ vahyetmek ” fiiliyle ifade edilmiştir. Ancak Peygamber’e vahyedilmesi bütün bunlardan farklı bir anlam, ağırlık ve biçime sahiptir. (s. 392)
HM	In the Noble Qur’an, the verb <i>wahy</i> is used for Allah’s commands to the angels, to the earth, and to the heavens; for inspiring the honey bee, Moses ’ mother, and Jesus ’ disciples ; for signaling the people of Zacharia , and for satans whispering to each other and seducing people into doing evil. However, the revelation to the Prophet (saw) differed from these uses in meaning, importance, and form. (s. 425)

“Vahiy” konusundan alınan bu örnekte “Kur’ân-ı Kerîm” ifadesi HM’de “the Noble Qur’an” şeklinde yerleştirilerek aktarılmıştır. “Vahyetmek” fiili “*wahy*” şeklinde italik formda ve yabancılaştırma stratejisiyle çevrilmiştir. “Hz. Musa”, “Hz. İsa” ve “Hz. Zekeriya”, HM’ye Batı dilindeki kullanımları olan “Moses”, “Jesus” ve “Zacharia” şeklinde çevrilerek yerleştirme stratejisi uygulanmıştır. “Havâri” için “disciple” kullanımı da bir yerleştirme örneğidir. Aynı doğrultuda “kavim” terimi için “people” karşılığı ve “şeytanlar” için “satans” karşılığının kullanımı da yerleştirme stratejisinin uygulanışı olarak karşımıza çıkmaktadır. “Vahyetmek” fiilinin son cümlede kullanılışı ise HM’ye “revelation” olarak aktarılarak yerleştirme stratejisi ile aktarım tercih edilmiştir.

Örnek 2:

KM	Benzer şekilde Hz. Âişe'nin o zamanlar henüz küçük yaşta olan yeğeni Urve b. Zübeyr, “Şüphesiz Safâ ile Merve , Allah'ın (dininin) nişanelerindendir . Onun için her kim hac ve umre niyetiyle Kâbe 'yi ziyaret eder ve onları da tavaf ederse , bunda bir günah yoktur.” anlamındaki âyeti okuyunca buradan, Safâ ve Merve'de sa'y yapmanın zorunlu olmadığı sonucuna varmıştı. (s. 407)
HM	In like manner, when 'Urwa b. Zubayr (ra), 'A'isha's nephew who was a youngster at the time, read the verse “ Safa and Marwa are among the rites of Allah, so for those who make a Hajj or an Umra to the House it is no offence to circulate between the two,” he reached the conclusion that it was not obligatory to perform the ritual walk between the hills of Safa and Marwa. (s. 441)

İkinci örnek, “Tefsir ve Tevil” konusundan alınmıştır. Bu örnekte Safâ ve Merve'nin *Safa and Marwa* şeklinde yabancılaştırma stratejisiyle çevrildiği görülmektedir. “nişâne” kelimesi “rite” ile karşılanarak yerlileştirme uygulanmıştır. “Hac” için “Hajj” ve “umre” için “Umra” karşılıklarının kullanımı, İngilizcede yerleştirilmiş major/minor pilgrimage kullanımlarına karşılık yabancılaştırıcı stratejiyle aktarımı işaret etmektedir. Buna karşın “Kâbe” ise, yabancılaştırılarak Ka'ba ya da Ka'bah olarak çevrilmek yerine yerlileştirme stratejisiyle “the House” olarak çevrilmiştir. Bir hac terimi olan “tavaf etmek” ise yerlileştirme stratejisiyle “circulate” olarak çevrilmiştir. Aynı şekilde bir diğer hac terimi olan “sa'y yapmak” da “ritual walk” çevirisiyle yerlileştirme yapılarak aktarılmıştır.

Örnek 3:

KM	“Sünnete göre itidalle ibadet etmek , sünnet olmayan/ bid’at hususlarda olanca gücüyle çalışmaktan daha hayırlıdır. ” (s. 416)
HM	Performing acts of worship in moderation in accordance with the Prophet (saw)’s sunna is better than striving with all one’s power in matters that are not part of the <i>sunna</i> (i.e., innovations/bid’a). (s. 450)

“Sünnet” konu başlığında yer alan bu örnekte “sünnet” terimi “the Prophet (saw)’s *sunna*” şeklinde, yerlileştirici anlayışta “tradition” olarak aktarmak yerine “sunna” kelimesinin tercihiyle yabancılaştırılarak çevrilmiştir. “İtidal” ve “ibadet etmek” terimleri sırasıyla “in moderation” ve “performing acts of worship” ifadeleriyle yerlileştirme stratejisiyle karşılanmıştır. “Bid’at” terimi ise KM’de cümlenin asli öğelerinden biriyken HM’de parantez içine alınarak “innovations/*bid’a*” şeklinde yer bulmuştur. Ayrıca KM’de “bid’at” teriminin kullanımının aksine HM’de parantez içinde ek bir bilgi olarak verilmesi de bir yerlileştirme stratejisi uygulaması olarak değerlendirilebilir. Aynı şekilde “daha hayırlı” ifadesi için “better” karşılığının kullanılması da yerlileştirme stratejisi uygulandığını göstermektedir.

Örnek 4:

KM	Yine “Kur’an’da ‘... Beyt-i Atîk ’i tavaf etsinler.’ buyruluyor. Tavafın yedi (şavt) olduğunu, Makâm-ı İbrâhîm arkasında iki rekât namaz kılınacağını Kur’an’da bulabiliyor musun? (s. 419)
HM	Moreover, it is stated in the Holy Qur’an, ‘So let the pilgrims circumambulate the Ancient House . . .’ Can you find that circumambulation consists of seven circuits of the Ka’ba and that two rak’as of prayer are to be performed behind the Maqam Ibrahim ? (s. 453 vd.)

Bu örnekte “Beyt-i Atîk” ifadesi “the Ancient House” şeklinde çevrilerek yerileştirme uygulanmıştır. Hac terimleri olan “tavaf” ve “şavt” kelimeleri yerileştirme stratejisiyle “circumambulation” ve “circuit” olarak çevrilmiştir. “Makâm-ı İbrâhîm” ise yabancılaştırma stratejisiyle “Maqam Ibrahim” şeklinde aktarılmıştır. Bir namaz terimi olan “rekât” kelimesi yabancılaştırma stratejisiyle “rak’a” olarak çevrilmişken bir diğer namaz terimi “namaz kılmak” “perform prayer” ifadesiyle yerileştirilerek çevrilmiştir. Ayrıca Örnek 2’de yerileştirilerek “the House” olarak çevrilmiş olan “Kâbe”nin bu örnekte KM’de geçmeden anlaşılan bir ifade olduğu halde HM’ye “Ka’ba” şeklinde ekleme yapılarak yabancılaştırma stratejisi uygulandığı görülmektedir.

Örnek 5:

KM	Yine bir seferinde Peygamber Efendimiz hutbe okurken, “ <i>Ey insanlar! Allah size hacı farz kılmuştur. Öyleyse haccedin!</i> ” buyurmuştu. Bunun üzerine bir adam ayağa kalkarak “Her sene mi yâ Resûlallah? ” diye sordu ve Resûlullah’ın (sav) sessiz kalmasına aldırmayarak sözünü üç defa tekrarladi. Sonunda Allah Resûlü, “ <i>Evet desem her sene vacip olurdu ve siz de buna güç yetiremezsiniz.</i> ” buyurdu ve ... (s. 420)
HM	Once while delivering a sermon our Master the Prophet (saw) said, “ <i>O people! Allah has made the Hajj obligatory upon you, so perform the Hajj.</i> ” Thereupon a man stood up and asked, “O Messenger of Allah! (Is it to be performed) every year?” Allah’s Messenger kept quiet while the man repeated these words three times. Then Allah’s Messenger said, “ <i>If I were to say ‘Yes,’ it would become obligatory (upon you to perform it every year) and you would not be able to do it.</i> ” (s. 420)

Bu örnekte “hutbe” teriminin “sermon” ile karşılanması bir yerlileştirme örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. “Peygamber Efendimiz” ifadesinin “our Master the Prophet” olarak çevrilmesi de yerlileştirme olarak değerlendirilebilir. “Hac” teriminin “Hajj” olarak çevrilmesinde yabancılaştırma stratejisi görülürken “farz kılmak” fiili “make obligatory” ile çevrilerek yerlileştirme yapılmıştır. “Resûlallah”, HM’de “Messenger of Allah” olarak yerlileştirme stratejisiyle yer bulmuştur. “Vacip” kelimesi de “obligatory” ile karşılanmış ve yine yerlileştirme uygulanmıştır. Farz ve vacip terimleri için yabancılaştırma stratejisiyle yapılan çevirilerde “fardh” ve “wajib” karşılıkları kullanılabilmektedir.

Örnek 6:

KM	Amr b. el-Âs, Allah Resûlü 'nü (sav) şöyle derken işitmiştir: “ <i>Hâkim, hüküm verirken ictihad eder (gücü nispetinde çaba sarf eder) de sonunda isabetli karar verirse, iki sevap kazanır. Eğer ictihad eder de sonunda hata ederse, bir sevap kazanır.</i> ” (M4487 Müslim, Akdiye , 15) (s. 427)
HM	‘Amr b. al-‘As (ra) heard the Messenger of Allah (saw) say, “ <i>When a judge gives a decision, having tried his best to decide correctly and is right, there are two rewards for him; and if he gives a judgement after having tried his best (to arrive at a correct decision) but erred, there is one reward for him.</i> ” (M4487, Muslim, al-Aqdiyya , 15) (s. 463)

Fıkıh ve İctihad başlığının serlevha hadisler adı verilen ilk kısmında yer alan bu hadiste “Allah Resûlü” HM’ye “Messenger of Allah” olarak yerleştirme ile çevrilmiştir. (sav) kısaltması yine yabancılaştırma stratejisiyle (saw) olarak çevrilmiştir. “İctihad etmek” fiili “decide” şeklinde yerleştirme stratejisiyle aktarılmıştır. “Sevap” terimi “reward” ile karşılanarak yine yerleştirme stratejisi uygulanmıştır. Önceki bölümdeki örneklerde belirtildiği üzere hadis kaynağındaki kitap ismi olan “Akdiye”, “al-Aqdiyya” olarak yabancılaştırma stratejisiyle çevrilmiştir.

Örnek 7:

KM	<i>“Şeytan için fakih (dini hakkıyla kavramış) bir insanı ayartmak, bin âbidi ayartmaktan daha zordur.”</i> (s. 431)
HM	<i>“It is more difficult for Satan to seduce a faqīh (one who truly knows the faith) than a thousand worshippers.”</i> (s. 467)

Aynı konu başlığı altında yer alan bir hadis metni olan bu örnekte “Şeytan” yerileştirme stratejisiyle “Satan” olarak çevrilmiştir. “Fakih” terimi “faqīh” ile yabancılaştırma stratejisi kullanılarak aktarılmıştır. “Din” kelimesinin yabancılaştırma stratejisiyle “deen” ya da “dīn” şeklinde çevrildiği bilinmektedir. Ancak örnekte yerileştirme uygulanarak “faith” olarak çevrilmiştir. “Âbid” teriminin çevirisinde ise yerileştirme uygulanmış ve “worshiper” şeklinde çevrilmiştir.

Örnek 8:

KM	İsrâiloğulları ’ndan Bel’am b. Bâûra olduğu da rivayet edilen ve sahip olduğu ilmi , nefsine mahkûm olup geçici dünya menfaatleri doğrultusunda kullanan bu kişinin hâli, kemiğe muhtaç bir köpeğin onu elde etme uğruna düştüğü zillete benzetilmiştir. (s. 449)
HM	The state of this person, about whom there is a report that he was the Israelite Bal’am b. Ba’ura, who used his knowledge to gain transitory worldly benefits by being captive to selfish desires , is likened to the state of a dog that needed a bone and humiliated itself to get that bone. (s. 485)

“Bilgi Ahlâkı” konusundan alınan bu örnekte öncelikle “b.” olarak kısaltılan “bin” kelimesine değinmek yerinde olacaktır. Arapçada kişi isimlendirmede kullanılan bir terim olan *bin* ya da *ibn*, “oğlu” anlamına gelmektedir. Örnekte Bel’am b. Bâûra örneğinin “Bal’am b. Ba’ura” olarak aktarımında görüldüğü üzere kitabın genelinde de bu ifade “b.” ya da “ibn” olarak yabancılaştırma stratejisiyle aktarılmıştır.

“İsrâiloğulları” yerlileştirme stratejisiyle “Israelite” olarak aktarılmıştır. “Riyavet etmek” fiili HM’de isimleştirilerek ve yerlileştirme stratejisiyle “report” olarak çevrilmiştir. “İlim”, “nefis” ve “menfaat” kelimeleri de yerlileştirme stratejisiyle sırasıyla “knowledge”, “selfish desires” ve “benefit” olarak çevrilmiştir. Dolayısıyla bu örnek özelinde “bin” kelimesi dışında yerlileştirme stratejisinin hâkim olduğunu söylemek mümkündür.

Örnek 9:

KM	Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Ebû Hüreyre gibi birçok sahâbî ile görüşüp onlardan hadis alan Kays b. Ebû Hâzim’in, âlim sahâbî Abdullah b. Mes’ûd’dan aldığı bir hadiste Peygamberimiz bilgiyi paylaşmanın gıpta edilecek bir haslet olduğunu bildirmektedir. (s. 449)
HM	Al-Qays b. Abi Hazim, who met and narrated <i>ḥadīths</i> from many Companions (ra), such as Abu Bakr, ‘Umar, and Abu Hurayra, transmitted a <i>ḥadīth</i> from the Companion and scholar ‘Abd Allah b. Mas‘ud (ra) in which our Prophet (saw) declares that sharing knowledge is a practice to be envied. (s. 486)

Örnekte “sahâbî” terimi, yerlileştirme stratejisiyle “Companions” olarak çevrilmiştir. Örnek 8’de belirtildiği üzere “bin” kelimesinin kısaltması olan “b.”, yabancılaştırma stratejisiyle HM’de de “b.” olarak karşılık bulmuştur. “Âlim” terimi yerlileştirici yaklaşımla “scholar” olarak çevrilirken “hadis” terimi ise yabancılaştırma uygulanarak “*ḥadīth*” olarak çevrilmiştir. Dinî bağlamda sıkça kullanılan bir terim olan “haslet” ise HM’de yerlileştirme stratejisiyle “practice” olarak yer almıştır.

Örnek 10:

KM	Hudeybiye öncesinde Hz. Peygamber'in rüyasında Mekke'ye girdiklerini ve burada umre yapıp tıraş olarak ihramdan çıktıklarını görmesi de, Kur'ân-ı Kerîm tarafından, " <i>Allah, Elçisi'nin rüyasını doğru çıkardı.</i> " şeklinde tasdik edilmiş ve bir yıl sonra Müslümanlar Mekke'ye girmişlerdir. (s. 469)
HM	In the verse, " <i>Allah has truly fulfilled His Messenger's vision,</i> " the Noble Qur'an attests that before the Treaty of al-Hudaybiyya the Prophet (saw) saw in a dream that they entered Mecca, performed the minor pilgrimage ('umra) , and ended their state of ritual purity by cutting their hair; and a year later the Muslims indeed entered Mecca. (s. 507)

Bu bölümde inceleyeceğimiz son örnek, ikinci bölümün son konu başlığı olan "Rüya"dan alınmıştır. "Hudeybiye" yabancılaştırıcı bir yaklaşımla al-Hudaybiyya olarak karşılanmıştır. Bununla birlikte KM'de yer almamasına rağmen çeviride "the Treaty of" ek bilgisi verilerek metin hedef okura yaklaştırılmış ve yerleştirme stratejisinden de faydalanılmıştır. "Umre yapmak" fiili HM'ye "perform the minor pilgrimage ('umra)" olarak aktarılmış, dolayısıyla yabancılaştırılmış terimin parantez içinde verilip yerli terimin asıl karşılık olarak kullanılması yoluyla çift strateji uygulanmıştır. İki ayrı terim olarak kabul edilebilecek olan "ihram" ve "ihramdan çıkmak" ise, sırasıyla "ritual purity" ve "ended their state of ritual purity" şeklinde yerleştirme stratejisiyle çevrilmiştir. "Kur'ân-ı Kerîm" Örnek 1'de olduğu üzere "the Noble Qur'an" ifadesi ile yerleştirme stratejisi yoluyla çevrilmiştir.

5.3. III. Bölüm: İman / Section III: Faith

Üçüncü bölüm, KM'de 473-699, HM'de ise 512-752. sayfalar arasında yer almaktadır. KM ana bölüm başlığı "İman" olup bu başlık altında 19 konu başlığı bulunmaktadır. 3. Bölüm metinlerinde tespit edilen dinî terimler Tablo 5.3'te sunulmuştur. Terimler listelenirken birinci ve ikinci bölümdeki ilke ve özelliklere bağlı kalınmıştır. Tablo 5.1 ve 5.2'de olduğu üzere son sütunda yine Venuti'nin çeviri kuramına göre kullanılan çeviri stratejisi belirtilmiştir.

No	Konu Başlığı	Kaynak Metin	Hedef Metin	Strateji
1	Hidayet	hidayet	guidance	Yerlileştirme
2	Hidayet	Kasas	al-Qasas	Yabancılaştırma
3	Hidayet	hidayet vermek	guide aright	Yerlileştirme
4	Hidayet	vitir	witr prayer (a prayer performed between the maghrib prayer and the fajr prayer)	Çift Strateji
5	Hidayet	şer	evil	Yerlileştirme
6	Hidayet	tevhid dini	the religion of Allah's unity	Yerlileştirme
7	Hidayet	iman etmek	believe	Yerlileştirme
8	Hidayet	şehit düşmek	be martyred	Yerlileştirme
9	Hidayet	kelime-i tevhid	the unity of Allah (<i>kalimat al-tawhīd</i>)	Çift Strateji
10	Hidayet	ilâh	god	Yerlileştirme
11	Hidayet	Vallahi	By Allah	Yerlileştirme
12	Hidayet	istiğfar dilemek	ask forgiveness from Allah	Yerlileştirme
13	Hidayet	âyet	verse	Yerlileştirme
14	Hidayet	Hanîfeoğulları	the tribe of the Banu Hanifa	Çift Strateji
15	Hidayet	Muharrem	Muharram	Yabancılaştırma
16	Hidayet	Nuh Peygamber	Noah	Yerlileştirme
17	Hidayet	Lût Peygamber	Lot	Yerlileştirme
18	Hidayet	hadis	<i>ḥadīth</i>	Yabancılaştırma
19	Hidayet	hidayet	<i>hidāya</i>	Yabancılaştırma
20	Hidayet	hedy	<i>hady</i>	Yabancılaştırma
21	Hidayet	sîret	<i>sīra</i>	Yabancılaştırma
22	Hidayet	Hudâ	<i>hudā</i>	Yabancılaştırma

23	Hidayet	iẖtida	<i>iẖtidā</i>	Yabancılaştırma
24	Hidayet	al-Hādi	<i>al-Hādi</i>	Yabancılaştırma
25	Hidayet	kelāmî/teolojik	theological	Yerlileştirme
26	Hidayet	inayet	grace	Yerlileştirme
27	Hidayet	dalâlete düşme	going astray	Yerlileştirme
28	Hidayet	fâsık	evildoer	Yerlileştirme
29	Hidayet	Tâbiîn	Tabiun	Yabancılaştırma
30	Hidayet	Şakî (isyankar)	rebel	Yerlileştirme
31	Hidayet	âbid	devoted	Yerlileştirme
32	Hidayet	cehalet	ignorance	Yerlileştirme
33	Hidayet	müctehid	<i>mujtahid</i>	Yabancılaştırma
34	Hidayet	saptırmak	mislead	Yerlileştirme
35	Hidayet	ganimet	booty	Yerlileştirme
36	Hidayet	Hayber	Khaybar	Yabancılaştırma
37	Hidayet	ulvî	lofty	Yerlileştirme
38	Hidayet	nebevî	prophetic	Yerlileştirme
39	Hidayet	fitrî	natural	Yerlileştirme
40	Hidayet	rızık	sustenance	Yerlileştirme
41	Hidayet	el-hamdü lillâh	<i>al-ḥamdu li 'llāh</i>	Yabancılaştırma
42	Hidayet	Yerhamükellâh	<i>yarḥamuka 'llāh</i>	Yabancılaştırma
43	Kelime-i Şehâdet	kelime-i şehâdet	kalimat al-shahada (the testament of faith)	Çift Strateji
44	Kelime-i Şehâdet	ilâh	god	Yerlileştirme
45	Kelime-i Şehâdet	zekât vermek	paying zakāt	Çift Strateji
46	Kelime-i Şehâdet	şehâdet etmek	testify	Yerlileştirme
47	Kelime-i Şehâdet	oruç tutmak	observe fast	Yerlileştirme
48	Kelime-i Şehâdet	Kâbe	the house (Ka'ba)	Çift Strateji

49	Kelime-i Şehâdet	sabah namazı	fajr prayer	Çift Strateji
50	Kelime-i Şehâdet	Resûl-i Ekrem	the most Noble Prophet	Yerileştirme
51	Kelime-i Şehâdet	namaz	ritual prayer	Yerileştirme
52	Kelime-i Şehâdet	tevhid	<i>tawhîd</i>	Yabancılaştırma
53	Kelime-i Şehâdet	niyazda bulunmak	beseech	Yerileştirme
54	Kelime-i Şehâdet	Kelime-i şehâdet	<i>kalimat al-shahâda</i>	Yabancılaştırma
55	Kelime-i Şehâdet	iman esasları	principles of faith	Yerileştirme
56	Kelime-i Şehâdet	Kâbe	the House (Ka'ba)	Çift Strateji
57	Kelime-i Şehâdet	tebliğ	conveying	Yerileştirme
58	Kelime-i Şehâdet	âhiret	Hereafter	Yerileştirme
59	Kelime-i Şehâdet	Huraka kabilesi	the tribe of al-Huraqat	Çift Strateji
60	Kelime-i Şehâdet	münafıklık	hypocrisy	Yerileştirme
61	Kelime-i Şehâdet	namazgâh	house of worship	Yerileştirme
62	Kelime-i Şehâdet	elest bezmi	<i>bazm-i alast</i>	Yabancılaştırma
63	Kelime-i Şehâdet	ezan	call to prayer (<i>adhân</i>)	Çift Strateji
64	Kelime-i Şehâdet	berat	warrant	Yerileştirme

65	Kelime-i Şehâdet	kelime-i tevhid	<i>kalimat al-tawhîd</i>	Yabancılaştırma
66	Kelime-i Şehâdet	zina yapmak	commit illegal sexual intercourse (<i>zinā'</i>)	Çift Strateji
67	Kelime-i Şehâdet	rivayet	report	Yerileştirme
68	Kelime-i Şehâdet	ehl-i tevhid	people of <i>tawhîd</i>	Çift Strateji
69	Kelime-i Şehâdet	zikir	remembrance (<i>dhikr</i>)	Çift Strateji
70	Kelime-i Şehâdet	sadaka	charity	Yerileştirme
71	Kelime-i Şehâdet	tefsir etmek	interpret	Yerileştirme
72	Kelime-i Şehâdet	İsmâiloğulları	descendants of Ismail	Çift Strateji
73	Kelime-i Şehâdet	abdest almak	perform the wudu'	Çift Strateji
74	Kelime-i Şehâdet	vesile	means	Yerileştirme
75	Kelime-i Şehâdet	izzet	Greatness	Yerileştirme
76	Kelime-i Şehâdet	celâl	Majesty	Yerileştirme
77	Kelime-i Şehâdet	kibriyâ	Excellence	Yerileştirme
78	Kelime-i Şehâdet	azamet	Omnipotence	Yerileştirme
79	Kelime-i Şehâdet	takdir-i ilâhî	divine destiny	Yerileştirme
80	Allah'a İman	Allah rızası	Allah's sake	Yerileştirme

81	Allah’a İman	köle azat etmek	freeing slaves	Yerlileştirme
82	Allah’a İman	Farz namazı	obligatory prayer	Yerlileştirme
83	Allah’a İman	zekât	alms	Yerlileştirme
84	Allah’a İman	haram ay	sacred month	Yerlileştirme
85	Allah’a İman	ikrar	confirmation	Yerlileştirme
86	Allah’a İman	mâsivâ	-	Yerlileştirme
87	Allah’a İman	vecibe	responsibility	Yerlileştirme
88	Allah’a İman	buğz etmek	hate	Yerlileştirme
89	Allah’a İman	mülk	dominion	Yerlileştirme
90	Allah’a İman	kâdir olmak	be Omnipotent	Yerlileştirme
91	Allah’a İman	tekbir getirmek	say <i>Allāhu akbar</i>	Yerlileştirme
92	Allah’a İman	Allāhü ekber	Allāhu akbar	Yabancılaştırma
93	Allah’a İman	Sübânallah	subhān Allāh	Yabancılaştırma
94	Allah’a İman	Lâ ilâhe illâllâh	lā ilāha illā Allāh	Yabancılaştırma
95	Allah’a İman	infak etmek	give to charity	Yerlileştirme
96	Allah’a İman	namaz	ritual prayer	Yerlileştirme
97	Allah’a İman	Efendimiz	Our Master	Yerlileştirme
98	Allah’a İman	Allāhü ekber	Allāhu akbar (Allah is Most Great)	Çift Strateji
99	Allah’a İman	Sübânallah	subhān Allāh (Glory be to Allah!)	Çift Strateji
100	Allah’a İman	Elhamdülillah	al-ḥamdu li-’llāh (Praise be to Allah)	Çift Strateji
101	Allah’a İman	zikir	saying this	Yerlileştirme
102	Allah’a İman	vesile	way	Yerlileştirme
103	Allah’a İman	günah	sin	Yerlileştirme
104	Allah’a İman	ulûhiyet	divinity	Yerlileştirme
105	Allah’a İman	amel	deed	Yerlileştirme
106	Allah’a İman	kader	fate	Yerlileştirme
107	Allah’a İman	hayır ve şer	good and evil	Yerlileştirme
108	Allah’a İman	tevekkül	trust in Allah	Yerlileştirme
109	Allah’a İman	itikâf	going into retreat in a mosque	Yerlileştirme
110	Allah’a İman	kefare	making atonement	Yerlileştirme

111	Allah’a İman	izzet-i nefis	honor	Yerlileştirme
112	Allah’a İman	ihlâslı olmak	being sincere	Yerlileştirme
113	Allah’a İman	selâmlaşmak	exchanging salutations	Yerlileştirme
114	Allah’a İman	kible ehli	Muslim	Yerlileştirme
115	Allah’a İman	zühhd sahibi olmak	being an ascetic	Yerlileştirme
116	Allah’a İman	Mâşallah	mā shā’ Allāh	Yabancılaştırma
117	Allah’a İman	yemin etmek	swear	Yerlileştirme
118	Allah’a İman	vacip olmak	be required	Yerlileştirme
119	Allah’a İman	Rahmân	the All-Merciful	Yerlileştirme
120	Allah ve Resûlü’ne İtaat	hutbe irad etmek	give an address	Yerlileştirme
121	Allah ve Resûlü’ne İtaat	itaat etmek	obey	Yerlileştirme
122	Allah ve Resûlü’ne İtaat	melik	Ruler	Yerlileştirme
123	Allah ve Resûlü’ne İtaat	risâlet/peygamberlik	prophethood	Yerlileştirme
124	Allah ve Resûlü’ne İtaat	sahâbe-i kirâm	Companions	Yerlileştirme
125	Allah ve Resûlü’ne İtaat	farz	obligatory	Yerlileştirme
126	Allah ve Resûlü’ne İtaat	vacip	necessary	Yerlileştirme
127	Allah ve Resûlü’ne İtaat	nâfile	supererogatory	Yerlileştirme
128	Allah ve Resûlü’ne İtaat	salih amel	righteous deed	Yerlileştirme
129	Allah ve Resûlü’ne İtaat	bed’ü’l-halk	<i>bad’ al-khalq</i>	Yabancılaştırma
130	Allah ve Resûlü’ne İtaat	kıyamet	<i>al-qiyãma</i>	Yabancılaştırma

131	Allah ve Resûlü'ne İtaat	tabîbü'l-ebdân	<i>ṭabīb al-abdān</i>	Yabancılaştırma
132	Allah ve Resûlü'ne İtaat	tabîbü'l-kulûb	<i>ṭabīb al-qulûb</i>	Yabancılaştırma
133	Allah ve Resûlü'ne İtaat	urûc	<i>'urūj</i>	Yabancılaştırma
134	Allah ve Resûlü'ne İtaat	süflî	lowly	Yerlileştirme
135	Allah ve Resûlü'ne İtaat	ahlâk-ı hamîde	praiseworthy ethics	Yerlileştirme
136	Allah ve Resûlü'ne İtaat	teşebbüh	<i>tashhabbuh</i>	Yabancılaştırma
137	Meleklerle İman	nur	light	Yerlileştirme
138	Meleklerle İman	cin	Jinn	Yabancılaştırma
139	Meleklerle İman	Âdem	Adam	Yerlileştirme
140	Meleklerle İman	ümme	umma	Yabancılaştırma
141	Meleklerle İman	melek	angel	Yerlileştirme
142	Meleklerle İman	melek	<i>malak</i>	Yabancılaştırma
143	Meleklerle İman	Yahudilik	Judaism	Yerlileştirme
144	Meleklerle İman	Hristiyanlık	Christianity	Yerlileştirme
145	Meleklerle İman	zan	guesswork	Yerlileştirme
146	Meleklerle İman	Mikâil	Michael	Yerlileştirme
147	Meleklerle İman	teslimiyet	submission	Yerlileştirme
148	Meleklerle İman	melekût âlemi	spiritual kingdom	Yerlileştirme
149	Meleklerle İman	Azrail	Azrail	Yabancılaştırma
150	Meleklerle İman	sûra üflemek	blow the trumpet	Yerlileştirme
151	Meleklerle İman	mukarrebûn melekler	<i>muqarrabûn</i>	Yabancılaştırma
152	Meleklerle İman	arş	the throne of Allah	Yerlileştirme
153	Meleklerle İman	kirâmen kâtibîn	<i>kirāman kâtibin</i>	Yabancılaştırma
154	Meleklerle İman	hafaza melekleri	guardian angels	Yerlileştirme
155	Meleklerle İman	münker	<i>munkar</i>	Yabancılaştırma

156	Meleklerle İman	nekir	<i>nakīr</i>	Yabancılaştırma
157	Meleklerle İman	zebani	<i>zabāni</i>	Yabancılaştırma
158	Meleklerle İman	Cuma namazı	Friday prayer	Yerileştirme
159	Meleklerle İman	sahur	<i>saḥūr</i> (the meal taken before dawn during Ramadan)	Çift Strateji
160	Meleklerle İman	âmîn	<i>āmīn</i>	Yabancılaştırma
161	Meleklerle İman	Allah'ı zikretmek	recall Allah	Yerileştirme
162	Meleklerle İman	ilim meclisi	scholarly circle	Yerileştirme
163	Kitaplara İman	sahife	page	Yerileştirme
164	Kitaplara İman	Şit	Seth	Yerileştirme
165	Kitaplara İman	İdris	Akhnuh (Enoch, Idris)	Çift Strateji
166	Kitaplara İman	İbrâhim	Abraham	Yerileştirme
167	Kitaplara İman	Kelâmullâh	the word of Allah (<i>kalām Allāh</i>)	Çift Strateji
168	Kitaplara İman	sahife	pages	Yerileştirme
169	Kitaplara İman	suhuf	<i>ṣuḥuf</i>	Yabancılaştırma
170	Kitaplara İman	risale	treatise	Yerileştirme
171	Kitaplara İman	Mushaf	<i>mushaf</i>	Yabancılaştırma
172	Kitaplara İman	küfür	disbelief	Yerileştirme
173	Kitaplara İman	Yakuboğulları	the Tribes	Yerileştirme
174	Kitaplara İman	Zebur	Psalms	Yerileştirme
175	Kitaplara İman	Kitâb-ı Mukaddes	Bible	Yerileştirme
176	Kitaplara İman	Ahd-i Atîk	the Old Testament	Yerileştirme
177	Kitaplara İman	Ahd-i Cedîd	the New Testament	Yerileştirme
178	Kitaplara İman	Mezmurlar	-	Yerileştirme
179	Kitaplara İman	tahrif etmek	falsify	Yerileştirme
180	Kitaplara İman	Veda Haccı	Farewell Pilgrimage	Yerileştirme
181	Kitaplara İman	hablullâh	<i>ḥabl Allāh</i>	Yabancılaştırma
182	Kitaplara İman	el-urvetü'l-vüskâ	<i>al- 'urwa al-wuthqa</i>	Yabancılaştırma

183	Allah'ın Kitabı	ecir	reward	Yerlileştirme
184	Allah'ın Kitabı	Nisâ sûresi	<i>sūra</i> of al-Nisa'	Yabancılaştırma
185	Allah'ın Kitabı	Kelâmullâh	<i>Kalām Allāh</i>	Yabancılaştırma
186	Allah'ın Kitabı	Kitâbullâh	<i>Kitāb Allāh</i>	Yabancılaştırma
187	Allah'ın Kitabı	<i>Zikr</i>	<i>Dhikr</i>	Yabancılaştırma
188	Allah'ın Kitabı	<i>Furkân</i>	<i>Furqân</i>	Yabancılaştırma
189	Allah'ın Kitabı	<i>Kitab</i>	<i>Kitāb</i>	Yabancılaştırma
190	Allah'ın Kitabı	bereketli	abundant	Yerlileştirme
191	Allah'ın Kitabı	Secde âyeti	verse about prostration	Yerlileştirme
192	Allah'ın Kitabı	istiâzede bulunmak	seek protection with Allah	Yerlileştirme
193	Allah'ın Kitabı	Fâtiha	the <i>sūra</i> of al-Fatiha	Yabancılaştırma
194	Allah'ın Kitabı	mufasssal sûre	<i>musaşşal</i> ("separated") <i>sūra</i>	Çift Strateji
195	Allah'ın Kitabı	Kâf sûresi	<i>sūra</i> of Qaf	Yabancılaştırma
196	Allah'ın Kitabı	cünüplük hali	state of ritual impurity	Yerlileştirme
197	Allah'ın Kitabı	Fetih sûresi	<i>sūra</i> of al-Fath	Yabancılaştırma
198	Allah'ın Kitabı	Tîn sûresi	<i>sūra</i> of al-Tin	Yabancılaştırma
199	Allah'ın Kitabı	nikâh	marriage ceremony	Yerlileştirme
200	Allah'ın Kitabı	Haşr sûresi	<i>Sūra</i> of al-Hashr	Yabancılaştırma
201	Allah'ın Kitabı	Secde sûresi	<i>Sūra</i> of al-Sajda	Yabancılaştırma
202	Allah'ın Kitabı	Mülk sûresi	<i>Sūra</i> of al-Mulk	Yabancılaştırma
203	Allah'ın Kitabı	mukabele	<i>muqābala</i>	Yabancılaştırma
204	Peygamberlere İman	Beytü'l-Makdis	Bait al-Maqdis	Yabancılaştırma
205	Peygamberlere İman	Mi'rac	Mi'raj (the Prophet's	Çift Strateji

			ascension to Heaven)	
206	Peygamberlere İman	siddîk	<i>şiddîq</i>	Yabancılaştırma
207	Peygamberlere İman	tâğût	false gods	Yerlileştirme
208	Peygamberlere İman	Firavun	Pharaoh	Yerlileştirme
209	Peygamberlere İman	Hız. Şuayb	Shu‘ayb (Jethro)	Çift Strateji
210	Peygamberlere İman	Hız. Yunus	Jonah	Yerlileştirme
211	Peygamberlere İman	Nuh tufanı	Flood of Noah	Yerlileştirme
212	Mucize	mucize	miracles (m’ujizat)	Çift Strateji
213	Mucize	Âl-i İmrân sûresi	<i>sûra</i> of Al ‘Imran	Yabancılaştırma
214	Mucize	Semûd	Thamud	Yabancılaştırma
215	Mucize	Âd ve Medyen	‘Ad and Madyan	Yabancılaştırma
216	Mucize	Kamer sûresi	<i>Sûra</i> of al-Qamar	Yabancılaştırma
217	Mucize	hasâis	the special characteristics (called “ <i>khaşâ’iş</i> ”)	Çift Strateji
218	Mucize	nübüvvet	prophethood	Yerlileştirme
219	Mucize	rivayet	tradition	Yerlileştirme
220	Mucize	delâil	<i>dalâ’il</i> ” (proofs)	Çift Strateji
221	Mucize	alâmâtü’n-nübüvve	<i>‘alāmât al-nubuwwa</i> ” (signs of prophethood)	Çift Strateji
222	Mucize	mucize	miracle	Yerlileştirme
223	Mucize	rivayet	tradition	Yerlileştirme
224	Mucize	Ashâb-ı Suffe	Aşhâb al-Suffa (the People of the Portico of the Mosque of	Çift Strateji

			Medina, instructors)	
225	Mucize	muvaahhid	monotheist	Yerlileştirme
226	Mucize	keramet	<i>karāma</i>	Yabancılaştırma
227	Âhirete İman	âhiret günü	the Last Day	Yerlileştirme
228	Âhirete İman	âciz	incapable	Yerlileştirme
229	Âhirete İman	muhaçirler	Muhajirun	Yabancılaştırma
230	Âhirete İman	el-yevmü'l-âhir	<i>al-yawm al-âkhir</i>	Yabancılaştırma
231	Âhirete İman	dârü'l-âhire	<i>dar âl-âkhira</i>	Yabancılaştırma
232	Âhirete İman	âhirete iman	belief in the Hereafter	Yerlileştirme
233	Âhirete İman	müttakî	pious	Yerlileştirme
234	Âhirete İman	Mescid-i Harâm	the Sacred Mosque	Yerlileştirme
235	Âhirete İman	İslâm akâidi	Islamic creed	Yerlileştirme
236	Âhirete İman	kudsî hadis	ḥadīth <i>qudsi</i>	Yabancılaştırma
237	Kader	kader	destiny (qadar)	Çift Strateji
238	Kader	sulb	loin	Yerlileştirme
239	Kader	zürriyet	offspring	Yerlileştirme
240	Kader	Allah'ın takdiri	Allah's decree	Yerlileştirme
241	Kader	kadere iman	belief in destiny	Yerlileştirme
242	Kader	Müsebbib	the Causer	Yerlileştirme
243	Kader	saîd	<i>şa'îd</i>	Yabancılaştırma
244	Kader	şakî	<i>shaqî</i>	Yabancılaştırma
245	Kader	saadet	<i>şa'āda</i> (happiness)	Çift Strateji
246	Kader	şekâvet	<i>shaqāwa</i> (unhappiness)	Çift Strateji
247	Mümin	hüsrana uğramak	be disappointed	Yerlileştirme
248	Mümin	Rızâ-i Bâri	pleasure of the Creator	Yerlileştirme
249	Mümin	âlicenap	generous	Yerlileştirme
250	Mümin	hayâsız	indecent	Yerlileştirme
251	Mümin	sebat	perseverance	Yerlileştirme

252	Mümin	fâcir	the wicked person	Yerlileştirme
253	Münafıklık	hıyanet etmek	betray	Yerlileştirme
254	Münafıklık	ikiyüzlü	two-faced	Yerlileştirme
255	Münafıklık	Benî Mustalik	Banu al-Mustaliq	Yabancılaştırma
256	Münafıklık	Münâfîkûn sûresi	<i>sûra</i> of al-Munafiqun	Yabancılaştırma
257	Münafıklık	cenaze namazı	funeral prayer	Yerlileştirme
258	Münafıklık	nifak	hypocrisy	Yerlileştirme
259	Münafıklık	amelî nifak	practical hypocrisy	Yerlileştirme
260	Münafıklık	ikiyüzlülük	duplicity	Yerlileştirme
261	Münafıklık	riya	<i>riyā'</i>	Yabancılaştırma
262	Münafıklık	musafaha etmek	shake hands	Yerlileştirme
263	Münafıklık	gayri ahlâkî	unethical	Yerlileştirme
264	Şirk	şirk	polytheism	Yerlileştirme
265	Şirk	zulüm	atrocitiy	Yerlileştirme
266	Şirk	hutbe vermek	deliver sermon	Yerlileştirme
267	Şirk	Necâşi	The Negus	Yerlileştirme
268	Şirk	Kârûn	Qarun (Korah)	Çift Strateji
269	Şirk	kibir	arrogance	Yerlileştirme
270	Şirk	Şirk	<i>shirk</i>	Yabancılaştırma
271	Şirk	yalancı şahitlik	false witness	Yerlileştirme
272	Şirk	şirk koşmak	to associate partners with Allah	Yerlileştirme
273	Şirk	kulluk etmek	to serve	Yerlileştirme
274	Şirk	Mi'rac	Mi'raj	Yabancılaştırma
275	Şirk	Sidretü'l-Münteha	seventh heaven (<i>sidrat al- muhtahā</i>)	Çift Strateji
276	Şirk	büyük günah	grave sin	Yerlileştirme
277	Şirk	Rabbimiz	our Lord	Yerlileştirme
278	Şirk	Şi'râ yıldızı	the star Shi'ra (Sirius)	Çift Strateji

279	Şirk	medet ummak	hope to get help	Yerlileştirme
280	Şirk	Lât	al-Lat (a pre-Islamic Allahdess)	Çift Strateji
281	Şirk	biat almak	take a pledge	Yerlileştirme
282	Şirk	kurban kesmek	sacrifice animal	Yerlileştirme
283	Şirk	Muhammedü'l-Emîn	“Muhammad al-Amin (Muhammad the trustworthy)	Çift Strateji
284	Şirk	duçar olmak	be subjected to	Yerlileştirme
285	Rızık	kubbe	canopy	Yerlileştirme
286	Rızık	nimet	<i>ni'ma</i>	Yabancılaştırma
287	Rızık	Rezzâk	al-Razzaq (the One who provides sustenance)	Çift Strateji
288	Rızık	rızık	<i>rizq</i> (sustenance)	Çift Strateji
289	Rızık	helâl lokma	lawful earnings	Yerlileştirme
290	Rızık	bereketlenmek	be blessed	Yerlileştirme
291	Rızık	kıssa	story	Yerlileştirme
292	Rızık	iftar	breaking the fast	Yerlileştirme
293	Rızık	ihrama girmek	entering the state of ritual purity	Yerlileştirme
294	Rızık	En'âm sûresi	<i>sûra</i> al-An'am	Yabancılaştırma
295	Rızık	Tekâsür	al-Takathur	Yabancılaştırma
296	Rızık	rızık	daily bread	Yerlileştirme
297	Rızık	bereketli kılmak	bless	Yerlileştirme
298		rızık	sustenance	Yerlileştirme
299	Rızık	israf etmek	waste	Yerlileştirme
300	Bereket	bereket	divine blessings (baraka)	Çift Strateji
301	Bereket	tamahkârlık	avarice	Yerlileştirme
302	Bereket	Tebâreke	<i>tabâraka</i> (Allah bless . . . !)	Çift Strateji

303	Bereket	mübarek	sacred	Yerlileştirme
304	Bereket	tufan	the Flood	Yerlileştirme
305	Bereket	Sebe' kavmi	the people of Sheba	Yerlileştirme
306	Bereket	kâim olmak	exist	Yerlileştirme
307	Bereket	Suffe Ehli	People of the Suffa	Çift Strateji
308	Bereket	sahur vakti	the time before dawn	Yerlileştirme
309	Bereket	sahur	<i>suhur</i>	Yabancılaştırma
310	Bereket	bayram	holiday	Yerlileştirme
311	Bereket	bayram namazı	holiday prayer	Yerlileştirme
312	Bereket	kanaatkârlık	frugality	Yerlileştirme
313	Bereket	kavlî dua	verbal prayer	Yerlileştirme
314	Bereket	bereket	blessing	Yerlileştirme
315	Bereket	tebrik	<i>tabrîk</i> (congratulations, from the same root as <i>baraka</i> , blessing)	Çift Strateji
316	Bereket	mübarek etmek	bless	Yerlileştirme
317	Nazar	nazar	the malignant look	Yerlileştirme
318	Nazar	göz değmesi	the evil eye	Yerlileştirme
319	Nazar	İbrâhim	Abraham	Yerlileştirme
320	Nazar	İsmâil	Ishmael	Yerlileştirme
321	Nazar	İshak	Isaac	Yerlileştirme
322	Nazar	dua	prayer	Yerlileştirme
323	Nazar	nazarlık	amulet	Yerlileştirme
324	Nazar	nazar	<i>naẓar</i>	Yabancılaştırma
325	Nazar	isâbetü'l-ayn	<i>işābat al-'ayn</i>	Yabancılaştırma
326	Nazar	Kalem sûresi	<i>sūra al-Qalam</i>	Yabancılaştırma
327	Nazar	Felâk sûresi	<i>sūra al-Falaq</i>	Yabancılaştırma
328	Nazar	hasetçi	envier	Yerlileştirme
329	Nazar	rukya yapmak	do a ruqya (recite some parts of the Holy Qur'an as a charm)	Çift Strateji

330	Nazar	Muavvizetân	Mu‘awwizatân (the last two <i>sûras</i> of the Holy Qur’an)	Çift Strateji
331	Nazar	bârekallâh	<i>barak allâh</i>	Yabancılaştırma
332	Nazar	Şamanist	Shamanist	Yerlileştirme
333	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	fal	fortune-telling	Yerlileştirme
334	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	kehanet	soothsaying	Yerlileştirme
335	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	uğursuzluk	ill omens	Yerlileştirme
336	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	kâhin	soothsayer	Yerlileştirme
337	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	tesbih etmek	sing the glory of Allah	Yerlileştirme
338	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	bâtıl inanç	false belief	Yerlileştirme
339	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	arrâf	diviner	Yerlileştirme
340	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	nehyetmek	prohibit	Yerlileştirme

341	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	Ezd-i Şenûe kabilesi	the tribe Azd Shanu'a	Yabancılaştırma
342	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	gözbağcılık	conjuring	Yerileştirme
343	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	yed-i beyzâ (beyaz el)	white hand	Yerileştirme
344	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	iflah olmak	prosper	Yerileştirme
345	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	fal (fe'l)	fa'l	Yabancılaştırma
346	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	tefe'ül	<i>tafā'ul</i>	Yabancılaştırma
347	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	tıyera	<i>tiyara</i>	Yabancılaştırma
348	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	teşe'üm	<i>tashā'um</i>	Yabancılaştırma
349	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	hattü'r-reml	<i>al-khaṭṭ bi-raml</i>	Yabancılaştırma
350	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	ıyâfe	<i>'iyafa</i>	Yabancılaştırma

351	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	tark	<i>ṭarq</i>	Yabancılaştırma
352	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	eẓlām	<i>azlām</i>	Yabancılaştırma
353	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	ğul	ghoul	Yabancılaştırma
354	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	ashâb	Companions	Yerlileştirme
355	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	ezan okumak	recite the call to prayer	Yerlileştirme
356	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	şeytan	devil	Yerlileştirme
357	Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk	temâim	<i>tamā'im</i> (talismans)	Çift Strateji
358	Bid'at	bid'at	bid'a	Yabancılaştırma
359	Bid'at	asr-ı saadet	the period of the Prophet	Yerlileştirme
360	Bid'at	bid'at-ı hasene	<i>bid'a ḥasana</i>	Yabancılaştırma
361	Bid'at	bid'at-ı seyyie	<i>bid'a sayyi'a</i>	Yabancılaştırma
362	Bid'at	adak adamak	votive offering	Yerlileştirme
363	Bid'at	kuşluk namazı	forenoon prayer (ḍuhā)	Çift Strateji
364	Bid'at	<i>Sahife</i>	<i>Sahifa</i>	Yabancılaştırma
365	Bid'at	namaz imameti	leading prayer	Yerlileştirme

Tablo 5.3. III. Bölümde Yer Alan Terimler ve Çevirileri

Üçüncü bölümde detaylı incelenecek örnekler aşağıda verilmiştir:

Örnek 1:

KM	Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: <i>“İslâm, Allah’tan başka ilâh olmadığına, Muhammed’in Allah’ın Resûlü olduğuna şehâdet etmen; namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, Ramazan orucunu tutman ve gücün yeterse Kâbe’yi haccetmendir.”</i> (M93 Müslim, İmân, 1) (s. 489)
HM	Allah’s Messenger (saw) said, <i>‘Islam means that you testify that there is no god but Allah and that Muhammad (saw) is the messenger of Allah, and you establish prayer, pay zakât, observe the fast of Ramadan, and perform the Hajj to the house (Ka’ba) if you have the means.’</i> (M93, Muslim, al-Iman, 1)

Örnekte “şehâdet etmek” fiili ve “ilâh” terimi yerileştirme stratejisiyle sırasıyla “testify” ve “god” olarak çevrilmiştir. “Resûl” terimi ise “messenger” ile yerileştirme stratejisiyle çevrilmiştir. KM’deki “namaz kılmak”, hedef metne “establish prayer” olarak aktarılaraq yine yerileştirme uygulanmışken, başka bir ibadet olan “zekât vermek” ise “pay zakât” ifadesi ile çift stratejiden istifade edilerek çevrilmiştir. “Ramazan orucunu tutmak” fiili “observe the fast of Ramadan” şeklinde çevrilirken, ay ismi yabancılaştırma stratejisiyle, tek başına “oruç” kelimesi ve “oruç tutmak” ise “fast” ve “observe the fast” olarak yerileştirme ile çevrilmiştir. Son olarak “Kâbe’yi haccetmek” ifadesi, “hac” ibadetinin “hajj” olarak çevrilmesinde yabancılaştırma, “Kâbe”nin “the House (Ka’ba)” şeklinde aktarılmasında ise yerileştirme uygulanarak aktarılmış, “haccetmek” fiili ise “perform” ile karşılanarak yine yerileştirme uygulanmıştır.

Örnek 2:

KM	Efendimiz, “Her <i>namazın</i> sonunda otuz üç kere ‘<i>Allâhü ekber</i>’, otuz üç kere ‘<i>Sübânallâh</i>’, otuz üç kere ‘<i>Elhamdülillâh</i>’ diye Allah’a hamdetmelisin. Sonra da bunu ‘<i>Lâ ilâhe illâllâhü vahdehü lâ şerîke leh lehü’l-mülkü ve lehü’l-hamdü ve hüve alâ külli şey’in kadîr.</i>’ diye bitirmelisin.” şeklinde tavsiyede bulunmuş, hatta bu zikrin, denizin köpüğü kadar çok bile olsalar günahların bağışlanmasına vesile olacağını ifade etmiştir. (s. 510)
HM	Our Master then recommended the following: “Say after each <i>ritual prayer</i> <i>subhân Allâh (Glory be to Allah!)</i> thirty-three times; <i>al-ḥamdu li-’llâh (Praise be to Allah)</i> thirty-three times; <i>Allâhu akbar (Allah is Most Great)</i> thirty-three times; and finish it by saying, <i>lâ ilâha illâ ’llâhu, waḥdahu lâ sharîka lahu, lahu ’l-mulku wa lahu ’l-ḥamdu, wa Huwa ’alâ kulli shay’in qadîr (there is no god but Allah alone. He has no partner. Dominion is His and praise is His and He has power over everything).</i>” He even stated that saying this was a way to have one’s sins forgiven even if they were as extensive as the foam on the sea. (s. 550)

“Allah’a iman” konu başlığından alınan bu örnekte “Efendimiz”, HM’ye “Our Master” olarak çevrilerek yerileştirme uygulanmıştır. “Namaz” ibadeti “ritual prayer” şeklinde yerileştirilerek aktarılmıştır. “Allâhü ekber”, “Sübânallâh” ve “Elhamdülillâh” ifadeleri, yabancılaştırıcı bir yaklaşımla “Allâhu akbar”, “subhân Allâh” ve “al-ḥamdu li-’llâh” olarak çevrilmiş ancak yazarı okura getiren, bir bakıma akıcılığı arttıran bir yaklaşımla yanlarına parantez içinde İngilizce anlamları eklenmiştir. Dolayısıyla bu üç ifadenin hem yerileştirme hem de yabancılaştırma stratejilerinin birlikte kullanılarak çevrildiğini söylemek mümkündür. Örnekte takip eden cümledeki diğer Arapça ifade için de aynı uygulama söz konusudur. “Zikir” terimi HM’de bir terimle karşılanmamış olup “saying this” ifadesiyle aktarılmıştır. Burada da yerileştirme stratejisi uygulanmıştır. “Günah” terimi hedef dildeki yerli karşılık olan “sin” terimi ile aktararak yerileştirme uygulanmış, ayrıca “vesile

olmak” fiili de yine bir dinî terimle karşılanmayıp “a way to” ifadesiyle çevrilerek bir başka yerlileştirme örneği sergilenmiştir.

Örnek 3:

KM	Ebû Zer anlatıyor: ... Bir gün Hz. Peygamber’e (sav), “Allah kaç kitap indirdi?” diye sordum. Allah Resûlü şu cevabı verdi: “<i>Allah yüz dört kitap indirmiştir. Bunlardan elli sahife Şit’e, otuz sahife İdris’e, on sahife İbrâhim’e ve on sahife de Tevrat’tan önce Musa’ya indirmiştir. Ayrıca Tevrat, İncil, Zebur ve Kur’an’ı da indirmiştir...</i>” (Sİ361 İbn Hıbbân, <i>Sahîh</i> , II, 276) (s. 541)
HM	Abu Dharr (ra) reported, ... One day I asked the Messenger of Allah (saw), “How many books did Allah send?” He said, <i>“Allah revealed one hundred and four books. Among them, He sent fifty pages to Seth, thirty pages to Akhnukh (Enoch, Idris), ten pages to Abraham, and ten pages to Moses before the revelation of the Torah. He also revealed the Torah, the Gospel, Psalms, and the Holy Qur’an...”</i> (Sİ361, Ibn Hibban, <i>Sahih</i>, II, 276)

“Kitaplara İman” konu başlığının serlevha hadislerinden alınan bu örnekte de önceki örneklerde görüldüğü üzere (sav) ifadesi yabancılaştırma stratejisiyle (saw) olarak çevrilmiştir. “Sahife” kelimesi yerlileştirme stratejisiyle “pages” olarak çevrilmiştir. Peygamber isimleri “Şit”, “İdris”, “İbrâhim” ve “Musa”, İngilizcede baskın olan Hristiyan literatüründeki karşılıkları olan “Seth”, “Akhnukh”, “Abraham” ve “Moses” isimleriyle karşılanmış, dolayısıyla yerlileştirme uygulanmıştır. Tek istisna olarak Akhnukh’tan sonra parantez içinde yine Hristiyan literatüründe geçen “Enoch” isminin yanına, İslam’daki ismi “Idris” de eklenmiştir. Dolayısıyla bu ismin çevirisinde çift strateji görülmektedir. Tevrat, İncil ve Zebur kelimeleri de aynı doğrultuda bir yaklaşımla Hristiyan literatüründeki isimleri olan “Torah”, “the Gospel” ve “Psalms” kelimeleriyle çevrilerek yerlileştirme yapılmıştır. “Kur’an” ismi ise “the Holy Qur’an” olarak aktararak yerlileştirme uygulandığını söylemek mümkündür.

Örnek 4:

KM	Peygamberimize has özellikleri konu alan ve “ hasâis ” olarak adlandırılan, onun nübüvvetini ispat sadedinde rivayetleri derlemek maksadıyla kaleme alınan “ delâil ” ve “ alâmâtü’n-nübüvve ” gibi müstakil eserler ile genel hadis kitaplarının ilgili bölümlerinde yer alan kimi rivayetlerde Peygamberimize de önceki peygamberlere verilen mucizeler türünden, hârikulâdeliklerin verildiği anlatılır. (s. 583)
HM	In special works like books on “ <i>dalā’il</i> ” (proofs) and “ <i>alāmāt al-nubuwwa</i> ” (signs of prophethood), which were devoted to the special characteristics (called “khaṣā’iṣ”) of our Prophet (saw) and which compiled ḥadīths in order to prove his prophethood , and in certain traditions found in relevant sections of general ḥadīth books, it is explained that marvels were given to Muhammad (saw) which were like the miracles given to previous prophets. (s. 626)

“Mucize” konusundan alınan bu örnekte İslam literatüründeki bazı eser türlerinden bahsedilmektedir. Bunlardan “hasâis” ve “alâmâtü’n-nübüvve” isimleri HM’ye “*dalā’il*” ve “*alāmāt al-nubuwwa*” olarak çevrilerek okuru yazara götürmeye yakın bir yaklaşım uygulanmışsa da bu “yabancı” terimleri takiben parantez içinde anlamları eklenerek yerlileştirmenin de bir örneği verildiği, yani çift strateji uygulandığı değerlendirilmektedir. Metin içinde kullanılan ana terimin yabancı olması bu uygulamada yabancılaştırmanın baskın olduğunu göstermektedir. Buna karşın “delâil” kelimesinde ise tam tersi bir yaklaşımla yerlileştirici “the special characteristics” karşılığı ana metinde yer alırken KM’deki asıl terimin karşılığı olan “khaṣā’iṣ”, hedef okura parantez içinde bir ek bilgi olarak sunulmuştur. Diğerlerinin aksine yerlileştirme stratejisi baskın olmakla beraber bu terimde de çift strateji görülmektedir. “Nübüvvet” kelimesi “prophethood” ile yerlileştirilerek çevrilmiştir. Cümlede iki kez kullanılmış olan “rivayet” terimi, ilk kullanıldığı yerde yabancılaştırma stratejisiyle “ḥadīths”, ikinci kullanıldığı yerde ise yerlileştirme

stratejisiyle “tradition” olarak çevrilmiştir. “Mucize” kelimesi ise yerlileştirme stratejisiyle “miracle” olarak aktarılmıştır.

Örnek 5:

KM	Şirk koştamak , yalnız Allah’a kulluk etmek o kadar önemliydi ki Mi’rac ’da çıktığı Sidretü’l-Müntehâ ’da şirk koştadan ölen kimsenin büyük günahlarının bağışlanacağı Rabbimiz tarafından müjdeleniyordu. (s. 636)
HM	Not to associate partners with Allah (swt) and to serve Him alone were so important that when our Prophet (saw) ascended to the lotus tree in the seventh heaven (sidrat al-muntahā) during the Mi’raj , our Lord gave him the good news that He pardoned the grave sins of those who died without having associated anything with Him. (s. 682)

“Şirk” konu başlığından alınan bu örnekte, konuya da adını veren şirk teriminden türemiş bir fiil olan “şirk koştamak”, hedef metne yerlileştirme uygulanarak “associate partners with Allah (swt)” şeklinde çevrilmiştir. “Kulluk etmek” fiili, HM’ye “serve” fiiliyle aktararak yerlileştirme stratejisi uygulanmıştır. “Mi’rac” kelimesi yabancılaştırma stratejisiyle “Mi’raj” olarak aktarılmıştır. KM’deki “Sidretü’l-Müntehâ” terkibi ise HM’ye the “the seventh heaven (*sidrat al-muntahā*)” şeklinde çevrilmiş, yerlileştirme stratejisiyle yapılan çeviri ana metne yazılmış, yabancılaştırma stratejisinin ürünü olan kısım ise parantez içinde ek bilgi mahiyetinde sunulmuştur. Bu kısımda çift stratejinin bir arada olduğunu söylemek mümkündür. “Büyük günah” kalıbının “grave sins” olarak çevrilmesi ve “Rabbimiz” sözcüğü için kullanılan “our Lord” karşılıkları da yerlileştirme stratejisi uygulamaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Örnek 6:

KM	<i>“Allah’ım! Günahlarımı bağışla, rızkımı genişlet ve bana verdiğin rızıkları bereketli kıl!”</i> (s. 651)
HM	<i>“O Allah! Forgive my sins, and increase my daily bread, and bless the sustenance which You have provided me,”</i> (s. 700)

“Rızık” konusunda yer alan bu metin Hz. Peygamber’in bu konudaki bir duasını içermektedir. “Günah” kelimesi yerlileştirme stratejisiyle “sin” olarak aktarılmıştır. “Rızık” teriminin KM’deki ilk kullanımı yine yerlileştirme stratejisinden istifade edilerek “daily bread” olarak çevrilmiştir. İkinci kullanımı ise aynı stratejiyle bu kez “sustenance” olarak çevrilmiştir. “Bereketli kılmak” ifadesi KM’ye Hıristiyan literatüründe yaygın bir kullanım olan “bless” fiiliyle aktarılmış, dolayısıyla yerlileştirme uygulanmıştır.

Örnek 7:

KM	Bereket dolu duaları kimilerinde ticaret için, kimilerinde rızkın genişlemesi için ve hatta kimilerinde yeni kurulan bir ailenin huzuru içindir. Zaten tebrik de, “Allah mübarek etsin. ” demek değil midir? (s. 663)
HM	His prayers filled with blessings were sometimes for those in business, sometimes for increasing the sustenance of people, and sometimes even for peace in a newly established family. Does tabrîk (congratulations, from the same root as baraka, blessing) then not mean “May Allah bless ”? (s. 714)

“Bereket” konusundan alınan bu örnekte, önceki örnekle aynı doğrultuda “bereket” kelimesi “blessing” olarak çevrilmiştir. Aynı şekilde “rızık” terimi de “sustenance” ile karşılanarak yerlileştirme uygulanmıştır. Arapça kökenli olan “tebrik” kelimesinin aynı kökten geldiğine atıfta bulunarak yapılan anlatımda KM’de “tebrik” kelimesi yalnız kullanılmışken HM’de “*tabrîk*” ifadesi aynı şekilde alınarak

yabancı okurun KM’ye yaklaştırılması hedeflenmiştir. Hemen ardından ise parantez içinde yabancı okurun anlayabilmesi için aynı kökten geldiklerini ifade eden bir açıklama eklenmiş, dolayısıyla yazarla okuru buluşturma amacıyla iki strateji bir arada kullanılmıştır. Ancak KM’nin son cümlesindeki “mübarek etmek” kelimesi HM’ye yerlileştirme yapılarak “bless” olarak çevrilmiş, dolayısıyla son kısım yerlileştirilmiş ve metinde yine aynı kökten gelen “mübarek” kelimesine yapılan atfın hedef okurca anlaşılması güçleşmiştir.

Örnek 8:

KM	İbn Abbâs’tan (ra) nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) Hasan ile Hüseyin için dua ederek şu sözlerle Allah’a sığındı: <i>“Eûzü bi-kelimâti’llâhi’t-tâmmeti min külli şeytânin ve hâmmetin ve min külli aynin lâmmetin.”</i> (Her tür şeytandan, haşereden, kem nazardan Allah’ın tam kelimelerine —sonsuz iradesine ve hükmüne— sığınırım.) Sonra da, “Atanız İbrâhim de bu duayı oğulları İsmâil ile İshak için yapardı.” derdi. (s. 667)
HM	According to Ibn ’Abbas (ra), the Prophet (saw) sought refuge with Allah for Hasan and Husayn and said, <i>“A’ûdhu bi kalimâti ’llâhi al-tâmmati min kulli shaytânin wa hâmmatin wa min kulli ’aynin lâmmatin (I seek refuge in the perfect words of Allah from every satan and vermin and from the evil eye),”</i> and then said, <i>“Your forefather (i.e., Abraham) used to seek refuge with Allah for Ishmael and Isaac by reciting this prayer.”</i> (s. 719)

Bu örnek “Nazar” konusunun serlevha hadis bölümünden alınmıştır. “İbn”, (ra) ve (sav) ifadeleri kitaptaki genel uygulamaya uygun olarak yabancılaştırma stratejisiyle “İbn”, (ra) ve (saw) olarak çevrilmiştir. Arapça dua cümlesi de HM’ye İngilizce anlamı verilerek değil, yabancılaştırma stratejisiyle yine Arapça haliyle aktarılmıştır. “Şeytan” ve “kem nazar” terimleri hedef dile sırasıyla “satan” ve “evil eye” olarak yerlileştirilerek çevrilmiştir. KM’deki “sonsuz iradesine ve hükmüne” kısmı çeviriye yansıtılmamıştır. Peygamber isimleri İbrâhim, İsmâil ve İshak İngilizceye yerli kullanımlarıyla yani Abraham, Ishmael ve Isaac olarak çevrilmiş,

yerlileştirme uygulanmıştır. Ayrıca “dua” terimi “prayer” ile karşılanarak yine yerlileştirme stratejisi uygulanmıştır.

Örnek 9:

KM	Hiz. Peygamber, cin yahut şeytan türü hayalî bir varlık olarak bilinen “ ğul ” (hayalet, hortlak) inancını da kaldırarak, “ <i>Ğul diye bir şey yoktur.</i> ” buyurmuş, ashâbına kalplerine bununla ilgili bir korku geldiği zaman ezan okuyarak Allah’a sığınmalarını emretmiştir. (s. 687)
HM	The Prophet (saw) also eliminated the belief in an imaginary being called the “ ghoul ,” which was a type of jinn or devil , and said, “ <i>There is no such thing as a ghoul,</i> ” and asked his Companions (ra) to recite the call to prayer and seek refuge with Allah (swt) when they felt fear of it in their hearts. (s. 741)

“Fal, Kehanet, Büyü, Uğursuzluk” konusundan alınan bu örnekte öncelikle “cin” kelimesi için “*jinn*” karşılığıyla yabancılaştırma uygulanmışken “şeytan” için “devil” kullanılarak yerlileştirme yapıldığı görülmektedir. “ğul” terimi örnekteki iki kullanımında da yabancılaştırma stratejisi marifetiyle hedef dile “ghoul” olarak çevrilmiştir. “Ashâb” terimi İngilizceye terimin kelime anlamı yerlileştirilerek “Companions” olarak aktarılmıştır. “Ezan okumak” için HM’de “recite the call to prayer” ifadesi kullanılarak yerlileştirme stratejisi uygulanmıştır.

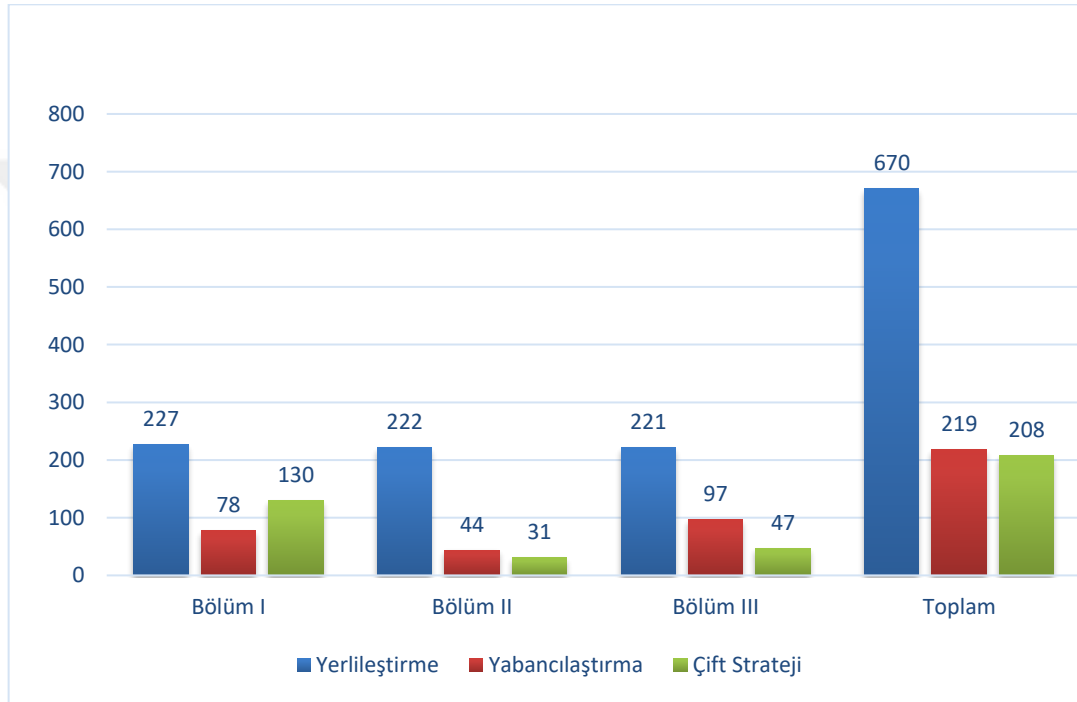
Örnek 10:

KM	Dinde olmayan bir şeyin sonradan ortaya çıkarılması anlamında “kötü çıkar” olarak adlandırılan “ bid’at ”, asr-ı saadetten sonra ortaya çıkan, şer’î bir delile dayanmayan inanç, ibadet ve davranışlar hakkında kullanılan bir terimdir. (s. 695)
HM	“ Bid ‘a ,” which is called “introducing a bad practice” in the sense of introducing something to the faith which did not originally exist in it, is a term used for the beliefs, acts of worship , and behaviors which have emerged after the period of the Prophet (saw) and for which there is no proof that they are religiously valid .

Bu örnek üçüncü bölümün son konusu olan “Bid’at” başlığından alınmıştır. Örnekte “bid’at” terimi “*bid ‘a*” terimiyle karşılanarak yabancılaştırma stratejisi uygulanmıştır. “Asr-ı saadet” terkibi için “the period of the Prophet” karşılığı kullanılarak yerleştirme stratejisi uygulanmış, atıfta bulunduğu dönem aktarılmış ancak kelime anlamı olan “saadet asrı” çeviriye yansıtılmamıştır. “Şer’i delil” terimi için ise açıklama mahiyetinde “there is no proof that they are religiously valid” ifadesi kullanılarak yerleştirme stratejisi uygulanmıştır. Ayrıca “ibadet” terimi için kullanılan “acts of worship” ifadesiyle de yine yerleştirme stratejisi uygulanmıştır. Tartışma ve Sonuç bölümünde, bu bölümde listelenen tüm terimlerin çevirisinde stratejilerin kullanım oranları incelenecektir.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada *Hadislerle İslam* ve İngilizce çevirisi *Islam Through Hadiths*’ın 1. Ciltlerindeki I., II. ve III. Bölüm’de yer alan dinî terimler Venuti’nin çeviri kuramı ışığında yerleştirme/yabancılaştırma bağlamında incelenerek çevirmen görünürlüğünün ne oranda olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Her bir bölümde incelenen terimlerin sayısı ve stratejilere göre dağılımı ile genel toplam Şekil 6.1’de sunulmuştur.

Şekil 6.1. İncelenen Terimlerin Stratejilere Göre Dağılımı

Şekil 6.1’de görüldüğü üzere incelenen 1097 terimin 670’inde sadece yerleştirme (%61,08), 219’unda sadece yabancılaştırma (%19,96), 208’inde ise iki strateji bir arada (%18,96) kullanılmıştır. Bu durum göz önünde bulundurularak, çevirmen görünürlüğünün daha isabetli belirlenmesi amacıyla, “Çift Strateji” kullanımları üçüncü bir kategori olarak eklenmiştir.

Çevirmenin iki stratejiyi bir arada kullandığı durumların kapsamını şu şekilde açıklamak mümkündür:

1. Metin içinde yabancı karşılık kullanıp parantez içinde yerli karşılık vermiştir. (Örn. *ḥabith* (*evil*)) (36 örnekte bu kullanım söz konusudur.)

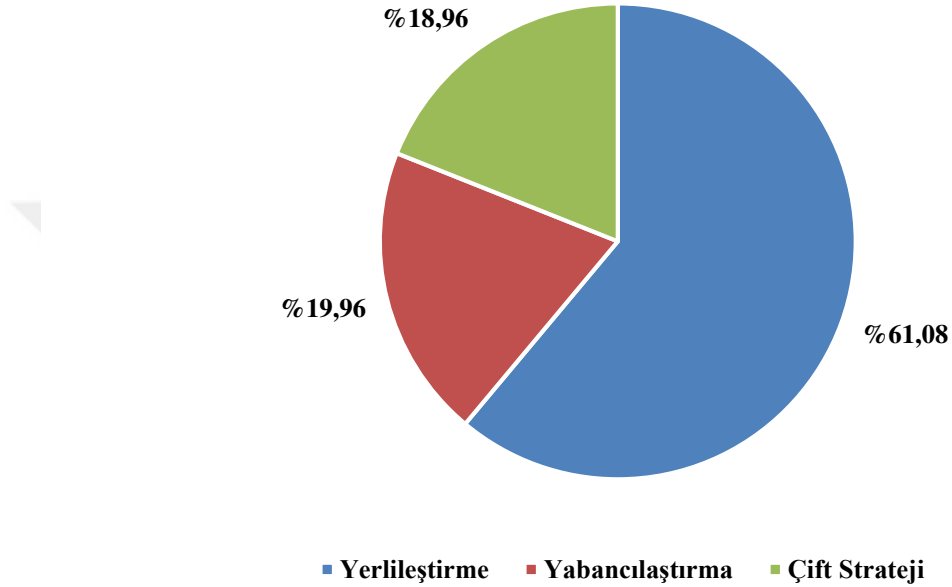
2. Metin içinde yerli karşılık kullanıp parantez içinde yabancı karşılık vermiştir. (Örn. *Helpers (Anşār)*) (129 örnekte bu kullanım söz konusudur.)
3. Metinde yabancı karşılık kullanarak parantez içinde terimi açıklayıcı mahiyette bilgi sunmuştur. (Örn. *Mi'raj (the night of the Prophet (saw)'s miraculous ascent to heaven)*)
4. Yer ve kabile isimleri gibi özel kullanımlarda “the tribe of” (kabilesi), “the place called” (adı verilen yer) gibi açıklamalar ekleyerek yabancı ismin hedef okura yaklaştırılmasını amaçlamıştır. (Örn. *the place called Hajun, the tribe of Khath'am*)
5. Yerli ve yabancı karşılığı “/” işareti ile bir arada kullanmıştır. (Örn. *innovations/bid'a*)
6. Yerli ve yabancı kelimelerden bir kalıp oluşturarak çevirmiştir. (Örn. *fajr prayer, 'asr prayer*)

İncelememizde Şekil 6.1’de görüldüğü üzere yalnızca yerlileştirme stratejisinin kullanım sıklığı daha fazladır. Bununla birlikte çift strateji kullanımları da göz ardı edilemeyecek miktardadır. Çevirmenin izlediği bu yol, Venuti’nin deyimiyle akıcı olmak kaygısıyla yabancı olanı göz ardı etmediği, aksine yabancıyı (kaynak kültürü) hedef okura tanıtmaya amacı güttüğü şeklinde değerlendirilebilir. İslamî metinlerin batı dillerine çevirisinde özellikle Hristiyanlıktan dolayı yerleşik hale gelmiş terimlerin tercihi sıklıkla görülmektedir. Buna rağmen çevirmen Eriş’in, İslamî terimleri de bir arada kullanarak hedef okurun bu terimlerle tanışmasını ve aşinalığını arttırmayı amaçlamış olduğu düşünülmektedir. Nitekim İngilizcede yaygın kullanılan bu tür terimler, İslamî terimlerle ortak anlam taşıyabilmekle beraber yeterli olmadığı durumlar da olmaktadır. Örneğin HM’de “prayer” teriminin hem namaz hem dua anlamında kullanıldığı görülmüştür. Ancak İslam’ın ibadetleri ve yaşayışına aşina olmayan bir okur için bu ayrımı anlamamanın her zaman mümkün olamayabileceği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla Eriş’in yabancı karşılıkları da bir arada kullanmasının hadislerin anlaşılabilirliğine olumlu yönde katkı sunduğu söylenebilir.

Venuti’nin eleştirdiği bir diğer konu olan yer isimlerinin çevirisinde de çevirmenin o dönemki isimlerin kullanılmasına dikkat ettiği görülmektedir. Dolayısıyla Eriş’in yerlileştirici strateji kullanımı “akıcı” bir hedef metin üretme amacıyla olduğunu göstermekte, ancak diğer yandan yabancılaştırma ve çift strateji

kullanımlarının sayısı Venuti'nin söylemiyle “kaynak dil kültürünün hedef dil kültürüyle asimile edilmesi”ne değil, hedef dile kaynak dil kültürüne ait terimlerinin de girmesi çabasına işaret etmektedir.

1. Cildin üç bölümünde incelenen tüm terimlerin çevirisinde kullanılan stratejilerin yüzdelik dilimde dağılımı Şekil 6.2’de gösterilmiştir:

Şekil 6.2. İncelenen Terimlerde Strateji Kullanım Oranı

İncelenen bölümlerde yer alan dinî terimlerin çevirisinde %61,08 oranında yerleştirme uygulandığı görülmektedir. Çalışmamızın Kuramsal Çerçeve bölümünde açıklandığı üzere Venuti çevirmen görünürlüğünü çevirinin akıcılığıyla oranlayan bir bakış açısına sahiptir. Venuti'nin “Bir çeviri ne kadar akıcıysa çevirmen o kadar görünmez olur ve yabancı metnin yazarı ya da anlamı da o kadar görünür olur.” (Venuti, 1995, s. 1-2) sözünden hareketle çevirmen görünürlüğünün çevirideki akıcılıkla, yani yerleştirme oranıyla açıklanması mümkündür. Ancak çift strateji kullanımı da önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bu uygulamayı, çevirmenin hem hedef kültüre yabancı terimlerin kazandırılmasını hem de bunların anlamlarını aktararak hedef okurca anlaşılır olmasını sağlama çabası olarak değerlendirmek mümkündür. Nitekim çevirmenin birçok terimde metni ağırlaştırma riskini göze alarak açıklamalar eklediği görülmektedir. Dolayısıyla yerleştirme stratejisi hâkim bir çeviri olmakla birlikte çevirmenin iki kültür arasında bir denge sağlama yolundaki bu gayretini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Çünkü bu

durum çevirmenin hedef dilde görünürlüğünü arttıran bir husustur. Dolayısıyla metinde çevirmen görünürlüğünün yabancılaştırma ve çift strateji kullanım oranlarının toplamı olarak %38,92 olduğu değerlendirilmektedir.

Bazı terimlerin KM’de aynı bağlam ve anlamda kullanılmasına rağmen HM’de farklı karşılıklarla çevrildiği görülmüştür. Bir terim için yerileştirme stratejisiyle çevrilmiş birden fazla karşılık görülebilmekteyken, aynı terim için bir kullanımda yerileştirme, bir diğerinde yabancılaştırma ile çeviri yapıldığı da gözlenmiştir. Bunun yanı sıra Şekil 6.2’de görüldüğü üzere yabancılaştırma ve çift strateji kullanımları birbirine çok yakın oranlardadır. HM’de çeviriye özel bir ön söz olmamasından dolayı çevirmenin bir çeviri politikasını takip edip etmediği ve çeviri sürecinde nasıl bir yol izlediği ile ilgili açıklama bulunmamaktadır. Çalışmanın sınırlılığından dolayı çevirmenle görüşme yapılamamıştır. Ancak yukarıda bahsedilen hususlardan hareketle çeviri süreci öncesinde alınan kararlar ve belirlenen bir çeviri politikası doğrultusunda tercih yapıldığı düşünülmemektedir. Terim birliğinin sağlanamaması da bu görüşü güçlendirmektedir.

Bu çalışma *Hadislerle İslam* üzerine yapılmış ilk akademik çalışma ve İslamî terimlerin İngilizceye aktarımı üzerine yapılmış az sayıda çalışmadan biri olma özelliğini taşımaktadır. Literatür taraması sırasında bu alanda dilimizde çeviribilim perspektifinden yapılmış çalışmaların olması gerekenden çok az sayıda olduğu, İslamî metinlerin çevirisi üzerine çalışmaların ekseriyetle ilahiyat bakış açısıyla ele alındığı görülmüştür.

Hadis Çevirisi başlığında incelenen çalışmalardan Mutar (2014), Amoori ve Al-Rahawan (2020) dinî metinlerin çevirisinde yabancılaştırma stratejisinin en iyi aktarım yöntemi olduğunu savunmuşlardır. Arrous ise (2018), hadis çevirisinde duruma bağlı olarak aynı anda birden fazla strateji kullanmak gerekebildiğini ifade etmiştir. İncelediğimiz metinde yabancılaştırma ve çift strateji kullanımı oranlarının birbirine çok yakın olup ikisinin toplamının %40’a yakın olması, çevirmenin de tamamen yerileştirme stratejisiyle çevirmeyi yeterli bulmayıp yarıya yakın bir oranda farklı yöntemler tercih ettiğini göstermektedir. Terimlerin %18,96’sında ise stratejilerden birini tek başına kullanmak yerine ikisini bir arada kullanma ihtiyacı hissetmiştir. Bu durum Arrous’un çıkarımını destekler niteliktedir.

Dünyadaki Müslüman nüfusun büyük bir çoğunluğu Arapça bilmeyen insanlardan müteşekkildir ve bu nüfus dinini çeviri yoluyla öğrenmektedir. İslam dininin birinci kaynağı olan ayetlerin çevirisi, İslam'ın ilk dönemlerinden bu yana tartışlagelmiş bir konu olup Müslümanlar için çeviri sahasında birincil öneme sahip çeviri faaliyetidir. İkinci temel kaynak olan hadislerin çevirisi ise Erul'un belirttiği üzere Hz. Muhammed'in (sav) sözlerini o dilin mensuplarına rivayet etmek anlamına gelmekte olup yine Müslümanlar nezdinde büyük önem taşıyan bir çeviri faaliyetidir. Ancak ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarında Mütercim-Tercümanlık bölümlerinde bu alanda bir ders olmadığı bilinmektedir. Ayetler ve hadisler başta olmak üzere önemi tartışılmaz olan bu alanda lisans ve lisansüstü düzeylerde akademik kuruluşlarda eğitimler verilmesi, Amoori'nin de belirttiği üzere önemli bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylelikle hem akademik sahada çalışmalar artarak kuramsal boyutta alana katkı sunulacak hem de İslamî metinlerin çevirisinde doğruluk ve anlaşılabilirlik düzeyinin artması sağlanacaktır.

Çalışmamız yalnızca 1. Ciltle sınırlandırılmıştır. Eserin tüm ciltlerini ele alacak çalışmalar hem bu çalışmayı destekler nitelikte olacak hem de eseri tamamen kapsayan bir çeviri politikası olup olmadığını ortaya koyacaktır. Ayrıca bu tür çalışmalara çevirmenlerle yapılacak görüşmelerin dâhil edilmesi de yine çeviri politikası ve çevirmen tercihleri hakkında detaylı sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

Ayrıca İslamî metinlerin çevirilerinin diğer çeviri kuramları ışığında yapılacak incelemeleri de alana büyük katkı sağlayacaktır. Örneğin bu tür çevirilerde büyük öneme sahip bir diğer husus da hedef kitledir. İslam hakkında hiç bilgisi olmayan bir hedef kitleye yönelik yapılacak çevirilerle daha derin bilgi içerikli ve akademisyenlere ya da alan uzmanlarına yönelik hazırlanmış metinlerin çevirilerinin aynı bakış açısı ve çeviri politikasıyla yapılmayacağı açıktır. Bu noktada İslamî metinlerin Vermeer'in Skopos kuramı üzerinden yapılacak olan incelemelerinin hedef kitleyi göz önünde bulundurarak çeviri politikası belirlenmesi doğrultusunda önemli bir farkındalık oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Kur'an ve hadis çevirilerinde tarih, coğrafya, Türk dili, Arap dili vb. birçok alandan istifade edilmesine rağmen yapılan iş bir çeviri faaliyetiyken çeviribilimden yeterince istifade edilmediği değerlendirilmektedir. Ancak hangi alanda olursa olsun çeviri yapacak kişilerin öncelikle çeviribilim donanımına sahip olmasının çeviri

kalitesini yükselteceği şüphesizdir. Örneğin Erul'un konuyu hem ilahiyat hem de çeviribilim açısından ele aldığı çalışmasında (2008) sekiz başlıkta maddelendirdiği çeviri hatalarının büyük çoğunluğu, çeviribilim donanımıyla önüne geçilmesi mümkün hatalardır. Nitekim çeviri kuramları ve stratejilerine hâkim bir çevirmenin, çeviri öncesi süreçte hedef kitleyi de göz önünde bulundurarak çeviride izleyeceği yol haritasını belirlemesi ve çeviri boyunca bu politika doğrultusunda tercihler yapması beklenir. Dolayısıyla iki alanı bir araya getiren disiplinlerarası çalışmalar, Giriş bölümünde de işaret edildiği üzere iki alanı da geliştirecektir. Bu tür çalışmalar çeviribilimde yeni kuramsal açılımların doğuşuna zemin hazırlayabileceği gibi ilahiyat açısından da çeviri kalitesini ve anlaşılabilirlik düzeyini arttıracak ve böylelikle sahih dinî bilginin aktarımını kolaylaştıracaktır.

KAYNAKÇA

- Akın, A., & Tosun, M. (2016). Kutsal Kitap Çeviri Yöntemlerine Çeviribilimsel Bir Yaklaşım. *International Journal of Language Academy*, 59-77.
- Al-Abbasi, O. (2017). *Kur'an-ı Kerim'in İki İngilizce Çevirisinin Biçembilimsel Karşılaştırmalı Analizi* [Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Al-Rahawan, M. S. (2019). Hadith Translation: Handling Linguistic and Juristic Problems in Translating Şahîḥ al-Bukhārī. *CDEL T Occasional Papers in the Development of English Education*, 95-135.
- Al-Rahawan, M. S. (2020). Assessment of Hadith Translations in Pursuit of Venuti's Domestication and Foreignization Strategies. *CDEL T Occasional Papers in the Development of English Education*, 253-276.
- Al-Rahawan, M. S. (2020). Handling Some Linguistic Problems in Ḥadīth Translation by Reference to Venuti's Domestication and Foreignization Strategies. *Hadis ve Siyer Araştırmaları*, 49-72.
- Amoori, A.A.A. (2017). Translation of 'Zakāt' Terms: Problems and Strategies [Yüksek Lisans Tezi, An-Najah National University].
- Argun, S. (2020). Hz. Peygamber'in (s) Sâsânîler'e Gönderdiği Elçisi Abdullah b. Huzâfe es-Sehmî: Hayatı ve Diplomatik Faaliyetleri. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* , 112-140.
- Arrous, N. (2018). Translating Hadith into English. A Comparative Study of Hadith Djebril's Translations [Yüksek Lisans Tezi, 8 Mai 1945 University]. <https://dspace.univ-guelma.dz/jspui/bitstream/123456789/2516/1/M821.198.pdf>
- Aydar, H. (1996). *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*. İstanbul: Kur'an Okulu Yayıncılık.
- Aydar, H. (1998). Kur'an Tercümesiyle Namazın Tarihi. *Kur'an Mesajı İlmi Araştırmalar Dergisi*, 54-73.
- Aydar, H. (2002). Kur'an. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s. 404-409). içinde Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Bozkurt, N. (1993-1994). Hadislerin Tercüme ve Yorumlarında Uyulması Gereken Kurallar. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 211-281.
- Britannica. (2020). Biblical Translation. T. E. Britannica içinde, *Encyclopaedia Britannica*. Aralık 29, 2020 tarihinde alındı
- Çalgan, M.A. (2019). Hadislerin Tercüme ve Yorumunda Dikkat Edilmesi Gereken Esaslar ve Sık Rastlanan Hatalar, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21/40, 517-551. <https://doi.org/10.17335/sakaifd.574261>
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2020). *Hadislerle İslam*. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2020). *Islam Through Hadiths*. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2013). *Hadislerle İslam* (Cilt 1). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2013). *Hadislerle İslam*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Eckmann, J. (1968). Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çevirisi (Rylands Nüshası). A. S. Levend içinde, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı* (s. 51-69). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Erul, B. (2008). Temel Hadis Kaynaklarının Çevirileri Üzerine Bir Kritik. *Sünnetin Bireysel ve Toplumsal Değişimdeki Rolü Sempozyumu* (s. 212 - 237). Konya: Konya İlahiyat Derneği Yayınları.
- Erul, B. (2021). *Hadis Çeviri Yorum*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Göktürk, A. (1994). *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Görmez, M. (2014). *Hadis İlminin Temel Meseleleri*. Ankara: Otto Yayınları.
- Hamidullah, M. (2016). Hz. Peygamber'in Altı Orijinal Diplomatik Mektubu. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Hatiboğlu, İ. (2009). Selmân-ı Fârisî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s. 441-443). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kahraman, H. (2017). Hadis Tarihi. e. Z. Türcan içinde, *Hadis El Kitabı* (s. 86). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kandemir, M. Y. (1997). Hadis. Türkiye Diyanet Vakfı içinde, *İslam Ansiklopedisi*. Mayıs 19, 2022 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/hadis> adresinden alındı
- <https://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>
- Larson, M. L. (1984). *Meaning-Based Translation: A Guide to Cross-Language Equivalence*. Lanham ve New York: University Press of America, Inc.
- Mustapha, H. (2011). Kur'an (Qoran). M. ed. Baker, & G. Saldanha içinde, *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (s. 225-230). Oxfordshire: Routledge.
- Mutar, Y. (2014). *Strategies for Translating an-Nawawi's Forty Hadiths: A Descriptive Analysis* [Doktora Tezi, University Sains Malaysia].
- Mutar, Y. A. (2022). A Descriptive Analysis for the Translation of Metonymy in the Prophetic Hadith. *Journal of Languages & Translation*, 1-14.
- Naudé, J. (2010). Religious Translation. *Handbook of Translation Studies*, 285-293.
- Özaşar, M. E. (2009). *Hadis İlmine Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları.

- Palancı, M. (2017). *İngilizce Kur'an Çevirilerinde Eşdeğerlik Sorunu: M.A.S. Abdel Haleem ve Tarif Khalidi Örneği* [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/33709>
- Stolze, R. (2020). *Çeviri Kuramları -Bir Giriş-*. İstanbul: Runik Kitap.
- Türcan, Z. (2017). *Hadis El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ulbricht, M. (2014). The Byzantine translation of the Qur'ān from the eighth/ninth century CE and its role in the polemic of Nicetas of Byzantium. *Comparative Oriental Manuscript Studies Newsletter*, 5-6.
- Ulbricht, M. (2021, 1 5). *The First Translation of the Quran (8th/9th century A.D.) & its use in the anti-Islamic work of Nicetas of Byzantium (9th c.)*. Higher School of Economics National Research University: <https://www.hse.ru/data/2012/08/09/1256421347/Ulbricht%20Overview.pdf> adresinden alındı
- Venuti, L. (1995). *The Translator's Invisibility*. London: Routledge.
- Venuti, L. (2011). Strategies of Translation. h. M. Baker içinde, *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (s. 320-328). Londra: Routledge.
- Wendland, E., & Noss, P. (2013). Bible Translation. e. C. C.A. içinde, *The Encyclopedia of Applied Linguistics* (s. 525-533). Wiley Online Library.
- Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*. İstanbul: Multilingual.
- Zelaci, E. (2014). *The Translation of Metaphoric Expressions in the Holy Hadith into English* [Yüksek Lisans Tezi, University of Ouargla. Algeria]. <https://dspace.univ-ouargla.dz/jspui/bitstream/123456789/4877/1/Elhabib-ZELACI.pdf>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Sarı, Ayşe Zuhal

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Çeviri ve Kültürel Çalışmalar, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Devam Ediyor
Lisans	Mütercim-Tercümanlık (İngilizce), Çankaya 2012 Üniversitesi	
Lise	Ümitköy Anadolu Lisesi	2008

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2014 - ...	Diyanet İşleri Başkanlığı	Mütercim-Tercüman

Yabancı Dil

İngilizce

